

Proef ingediend met het oog op het behalen
van de graad van Master in de Agogische Wetenschappen

DE DIGITALE STUDENT AAN HET WOORD

Een kwalitatief onderzoek naar de ervaringen van
VUB-studenten met lesopnames

LAURE ELS VERSCHUEREN (0541611)
2021-2022

WETENSCHAPSWINKEL

in samenwerking met VUB Campus

Promotor en begeleider: Dr. Céline Cocquyt
Psychologie & Educatiewetenschappen

Proef Ingediend met het oog op het behalen
van de graad van Master in de Agogische Wetenschappen

DE DIGITALE STUDENT AAN HET WOORD

Een kwalitatief onderzoek naar de ervaringen van
VUB-studenten met lesopnames

LAURE ELS VERSCHUEREN (0541611)
2021-2022

Aantal woorden: 14.836

Promotoren: Dr. Céline Cocquyt
Psychologie & Educatiewetenschappen

SAMENVATTING MASTERPROEF

Psychologie & Educatiewetenschappen

Academiejaar 2021-2022

SAMENVATTING MASTERPROEF
(na het titelblad inbinden in de masterproef)

Naam en voornaam: Laure Els Verschueren

Rolnr.: 0541611

KLIN
AO
ONKU
AGOG

Titel van de Masterproef: De digitale student aan het woord: een kwalitatief onderzoek naar de ervaringen van VUB-studenten met lesopnames.

Promotor: Dr. Céline Cocquyt

Samenvatting: (300 woorden)

Dit onderzoek focust op de ervaringen van studenten met betrekking tot lesopnames aan de Vrije Universiteit Brussel en gebeurt in samenwerking met de Wetenschapswinkel en VUB-dienst Onderwijsondersteuning. De onderzoeker gaat in deze masterproef op zoek naar positieve en negatieve ervaringen en *good practices* met lesopnames. Op deze manier wordt getracht onderwijs op studentenmaat opnieuw een stap dichterbij te brengen. Instellingen voor hoger onderwijs moeten zich creatief aanpassen aan studentennoden. Daarom moeten de ervaringen van studenten verzameld worden. Deze werden verzameld via vijf focusgroepen (n = 24). Eén focusgroep vond fysiek plaats. De overige werden georganiseerd via Microsoft Teams wegens enkele positieve COVID-19 diagnoses. Uit de resultaten, die voortkomen uit letterlijke transcripten en geanalyseerd werden via MAXQDA, blijkt enerzijds dat VUB-studenten duidelijk een verschil opmerken in het aanbod sinds de uitbraak van COVID-19 in België, maar ook dat lesopnames op zeer uiteenlopende manieren ingezet worden doorheen de opleidingen. Vervolgens halen de respondenten enige consistentie, digitale competenties bij enkele docenten en de beperkte beschikbaarheid van geschikte apparatuur en infrastructuur aan als aandachtspunten. Tot slot ervaren ze problemen zoals het gebrek aan sociaal contact en het risico op online uitstelgedrag en digitale uitsluiting. Naar de toekomst toe wensen de studenten de *blend* tussen lesopnames, online en fysieke colleges te behouden en beschouwen ze deze, naast enkele pijnpunten, als positief. Op basis van de resultaten werden enkele praktische en beleidsaanbevelingen uitgeschreven om de ervaringen van VUB-studenten met lesopnames te betrekken om een beredeneerde *blend* te bekomen. Toekomstig onderzoek is nodig om ook de ervaringen van docenten met lesopnames te bevragen en de implementatie van de te-implementeren-maatregelen te evalueren.

Sleutelwoorden: Vrije Universiteit Brussel; Studenten; Lesopnames; Hoger onderwijs; COVID-19

TOESTEMMING OPENBAARMAKING

Toestemmingsformulier openbaarmaking masterproef

Student : Laure Els Verschuere
Rolnummer : 0541611
Opleiding : Agogische Wetenschappen
Academiejaar : 2021-2022

Masterproef

Titel : De digitale student aan het woord: Een kwalitatief onderzoek naar de ervaringen van VUB-studenten met lesopnames
Promotor : Dr. Céline Cocquyt

De masterproef waarvoor de student een examencijfer van 14/20 of meer behaalt, en waaromtrent geen 'non disclosure agreement' (NDA of geheimhoudingsovereenkomst) werd opgesteld, kan kosteloos worden opgenomen in de vubis-catalogus van de centrale universiteitsbibliotheek mits expliciete toestemming van de student.

De student kiest in het kader van de mogelijkheid tot kosteloze terbeschikkingstelling van zijn/haar masterproef volgende optie:

- OPEN ACCESS: wereldwijde toegang tot de full tekst van de masterproef
- ENKEL VANOP DE CAMPUS: enkel toegang tot de full tekst van de masterproef vanop het VUB-netwerk
- EMBARGO WAARNA OPEN ACCESS VOLGT: pas wereldwijde toegang tot de full tekst van de masterproef na een opgegeven datum, met name ...
- EMBARGO WAARNA ENKEL TOEGANG VANOP DE CAMPUS VOLGT: enkel vanop de campus toegang tot de full tekst van de masterproef na een opgegeven datum, met name ...
- FULL TEKST NOOIT TOEGANKELIJK: geen toegang tot de full tekst van de masterproef
- GEEN TOESTEMMING voor terbeschikkingstelling

De promotor bevestigt de kennisname van het voornemen van de student tot terbeschikkingstelling van de masterproef in de vubis-catalogus van de centrale universiteitsbibliotheek.

Datum: 25/05/2022

Handtekening promotor:

Dit document wordt opgenomen in de masterproef. De student die het formulier niet voegt aan de masterproef en/of geen keuze heeft aangeduid en/of het formulier niet ondertekend heeft en/of geen kennisgeving aan de promotor heeft gedaan, wordt geacht geen toestemming tot openbaarmaking te verlenen; in dat geval zal de masterproef enkel worden gearhiveerd, maar is deze niet publiek toegankelijk.

Opgesteld te Boom op 24 mei 2022

Handtekening student

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING MASTERPROEF	III
TOESTEMMING OPENBAARMAKING.....	V
DEEL 1 - INLEIDING	1
1. <i>Probleemstelling</i>	1
2. <i>Literatuurstudie</i>	3
2.1. Online leren	3
2.2. Brutaal digitaal: COVID-19	3
2.3. Lesopnames	4
2.4. Ervaringen van studenten in het hoger onderwijs met lesopnames	7
2.5. De toekomst: de plaats van lesopnames binnen <i>blended</i> leren	9
3. <i>Onderzoeksvragen</i>	10
DEEL 2 - DATA EN METHODE.....	11
2.1. <i>Algemene onderzoeksopzet</i>	11
2.2. <i>Deelnemers</i>	12
2.3. <i>Materiaal</i>	14
2.4. <i>Analyseprocedure</i>	14
DEEL 3 - RESULTATEN	15
3.1. <i>Op welke manier gebruiken VUB-studenten de aangeboden lesopnames?</i>	15
3.1.1. Gebruik	15
3.2. <i>Welke positieve en negatieve aspecten ervaren VUB-studenten bij het gebruik van lesopnames?</i>	17
3.2.1. Positieve aspecten	17
3.2.2. Negatieve aspecten	19
3.2.3. Oplossingen	22
3.3. <i>Welke aspecten van lesopnames wensen VUB-studenten post-corona te behouden, gegeven hun ervaring met afstandsonderwijs?</i>	25
3.3.1. Aanbod.....	25
3.3.2. Toekomst	26
DEEL 4 - DISCUSSIE EN CONCLUSIE.....	27
4.1. <i>Bespreking</i>	27

4.1.1. Op welke manier gebruiken VUB-studenten de aangeboden lesopnames?	27
4.1.2. Welke positieve en negatieve aspecten ervaren VUB-studenten bij het gebruik van lesopnames? ...	27
4.1.3. Welke aspecten van lesopnames wensen VUB-studenten post-corona te behouden, gegeven hun ervaring met afstandsonderwijs?	30
4.2. <i>Beperkingen eigen onderzoek</i>	31
4.3. <i>Aanbevelingen verder onderzoek</i>	31
4.4. <i>Praktische en beleidsaanbevelingen</i>	32
4.5. <i>Conclusie</i>	33
REFERENTIES	34
BIJLAGEN	40
<i>Bijlage 1 – Informatiebrief en geïnformeerde toestemming</i>	40
<i>Bijlage 2 – Respondentenwerving: uitnodiging</i>	43
<i>Bijlage 3 – E-mail jaarverantwoordelijken campus Jette</i>	44
<i>Bijlage 4 – Interviewschema</i>	45
<i>Bijlage 5 - Finale labellijst</i>	47
<i>Bijlage 6 – Transcript (Focusgroep 1; Active Learning Studio)</i>	48

DEEL 1 - INLEIDING

1. Probleemstelling

Door COVID-19, een actuele globale gezondheids crisis (Gates et al., 2021), moesten instellingen voor hoger onderwijs en 70-80% van de globale studentenpopulatie verplicht hun onderwijs organiseren via digitale lesplatformen (Fawaz & Samaha, 2021; Petillion & McNeil, 2020; Tan et al., 2020). Door het besluit van de overheid om onderwijsinstellingen te sluiten, omwille van de coronapandemie, kwam online leren in een stroomversnelling centraal te staan in de onderwijssector (Lan et al., 2020). De lockdown en de ongeziene overstap naar louter digitaal afstandsonderwijs stimuleerde een groei aan virtuele leerruimtes zodat het leren zou kunnen blijven doorgaan (Pauwels & Danckaert, 2021). De uitbraak van het coronavirus was een uitdaging voor het gehele onderwijssysteem. Zowel docenten als studenten moesten in sneltempo leren omgaan met nieuwe digitale hulpmiddelen en afstandsonderwijs (Fawaz & Samaha, 2021).

Een veelgebruikte vorm van digitale werkvormen zijn lesopnames en de populariteit ervan stijgt wereldwijd (Banerjee, 2021). Lesopnames zijn een vorm van online leren waar technologie gebruikt wordt om asynchroon leerinhouden over te brengen aan studenten (Dona et al., 2017; O'Callaghan et al., 2017). Studenten spreken zich in verschillende onderzoeken uit over hun ervaringen met lesopnames (Dona et al., 2017; Fawaz & Samaha, 2021; MacKay, 2019; J. L. Moore et al., 2011; O'Callaghan et al., 2017; Petillion & McNeil, 2020). Zo zijn studenten onder andere enthousiast over de verhoogde flexibiliteit, de extra ondersteuning in hun leerproces omdat ze bijvoorbeeld de optie krijgen om leerstof meerdere keren te herhalen en de integratie van multimedia in het lesgebeuren (Morris et al., 2019; Smart & Cappel, 2006). Anderzijds vermelden ze onder meer ook de zware *workload*, de cognitieve overbelasting, het risico op online uitstelgedrag en digitale uitsluiting als knelpunten (Arnold, 2016; Cuschieri & Agius, 2020; Fawaz & Samaha, 2021; Hen et al., 2021; Morris et al., 2019; O'Callaghan et al., 2017; Pauwels & Danckaert, 2021). Er is nood aan het maken van belangrijke beleidskeuzes inzake toekomstgericht onderwijs en *blended* leren (Pauwels & Danckaert, 2021). Dit maakt dat er VUB-specifiek onderzoek nodig is rond de ervaringen van studenten met lesopnames.

Bevragingen bij studenten en docenten rond hun ervaringen met lesopnames gebeuren vandaag grotendeels op kwantitatieve wijze. Dit onder meer via *surveys* die binnen onderwijsinstellingen verspreid worden. De focus in deze onderzoeken ligt onder andere op stress en welzijn binnen de context van online leren, hoe onderwijsinstellingen studenten beter kunnen ondersteunen of technologische barrières kunnen beperken of wegwerken (Chapin, 2018; Fawaz & Samaha, 2021; Lan et al., 2020). De huidige uitdaging voor onderwijsinstellingen bestaat erin zich creatief aan te passen aan de actuele noden van studenten en vereist mogelijk een shift in het denken en organiseren (Cuschieri & Agius, 2020; Garrison & Kanuka, 2004). Er is dus verdiepend kwalitatief onderzoek nodig naar het gebruik van en ervaringen rond lesopnames. Op deze manier kan men nieuwe benaderingen rond online en *blended* leren ontwikkelen, waar lesopnames integraal een

onderdeel van uitmaken, of bestaande technologieën aanpassen zodat deze bijdragen aan maximale en succesvolle leerervaringen en -uitkomsten (O'Callaghan et al., 2017).

Het doel van dit onderzoek is de ervaringen rond lesopnames van studenten aan de Vrije Universiteit Brussel (verder VUB genoemd) kwalitatief via focusgroepen aan het licht te brengen. Zo streven we er ook naar om het *'waarom'* achter bepaalde cijfers uit eerder gevoerde kwantitatieve studies te achterhalen (Bollmeier et al., 2010; Choe et al., 2019; Cuschieri & Agius, 2020; Hussain et al., 2018). Een kwalitatieve data-analyse kan een krachtig instrument zijn om gedrag en ervaringen te begrijpen (MacKay, 2019). De studenten zullen daarom zelf hun stem kunnen laten horen zodat deze ook het beleidsniveau van de VUB bereikt en hun ervaringen meegenomen kunnen worden in de digitale evoluties binnen het hoger onderwijs om het zo meer student-gecentreerd in te richten.

2. Literatuurstudie

2.1. Online leren

2.1.1. Ontstaan

Online leren komt voort uit een lange geschiedenis van afstandsonderwijs (M. G. Moore & Kearsly, 2011). Het wordt beschouwd als een recente versie van afstandsonderwijs, dat ontstond tussen 1960 en 1980 (MacKay, 2019; J. L. Moore et al., 2011). Zo evolueerde het van basiscorrespondentie via de post naar een waaier aan instrumenten beschikbaar via het inter- of intranet (M. G. Moore & Kearsly, 2011). Online leertechnologieën worden steeds vaker gebruikt binnen de context van het hoger onderwijs (O'Callaghan et al., 2017). Het werd origineel ontwikkeld om studenten te includeren die geen rechtstreekse toegang hadden tot hoger onderwijs, over te beperkte uren beschikten om aan cursussen te participeren, of zich simpelweg niet konden vinden in de conventionele schoolomgeving (Dietrich et al., 2020). De technologische ontwikkeling van online leren binnen hoger onderwijs kwam als antwoord op de stijgende vraag van studenten naar een gepersonaliseerde manier van leren (Dona et al., 2017).

2.1.2. Definiëring

Smart & Cappel (2006) beschrijven online onderwijs als het digitaal overbrengen van instructies via het internet, intranet of andere digitale platformen. M.G. Moore & Kearsly (2011) vullen deze definitie aan en definiëren online onderwijs als het onderwijs waar het lesgeven op een andere plaats gebeurt dan het leren zelf en waarbij de communicatie van de onderwijsinstelling via technologieën verloopt. O'Callaghan et al. (2017) voegen ook specifieke media toe aan hun definitie zoals audio, video, slides of een combinatie daarvan die tot doel hebben leerstof over te brengen. Fawaz & Samaha (2021) definiëren online onderwijs als een virtuele klasruimte waar de docent en student in interactie met elkaar kunnen gaan om zo leervorderingen en het vooropgestelde curriculumplan te behalen. Op deze manier geeft online onderwijs toegang tot een leerervaring via een vorm van technologie (M. G. Moore & Kearsly, 2011). In de literatuur vullen verschillende onderzoekers elkaars definitie van online onderwijs dus harmonisch aan. Toch stellen J.L. Moore et al. (2011) dat er geen eenduidige definitie rond online onderwijs bestaat omdat de invulling ervan vaak verschilt en er ook vaak gerefereerd wordt naar gelijkaardige termen zoals *web-based learning* en *distance learning*. In deze thesis wordt online onderwijs begrepen als een middel dat virtuele leerkanalen biedt aan studenten en waar het leren plaatsvindt op een andere plaats dan het doceren om op deze manier de leerdoelen te bereiken. De betrokken technologieën vormen een ondersteunende factor om studenten online (op afstand) te laten leren.

2.2. Brutaal digitaal: COVID-19

Door de recente COVID-19 pandemie moest 70-80% van de globale studentenpopulatie verplicht overstappen naar digitaal onderwijs (Tan et al., 2020; Fawaz & Samaha, 2021; Petillion & McNeil, 2020). Vele studenten ervoeren deze abrupte overstap naar afstandsonderwijs als een grote schok waardoor de overgang naar afstandsonderwijs tijdens de COVID-19 lockdown als grotendeels negatief ervaren werd (Lan et al., 2020; Petillion & McNeil, 2020). Het bleek dat online leren tijdens deze periode onder meer een negatieve impact heeft gehad op de studiepatronen en het welzijn van

studenten (Cuschieri & Agius, 2020; Lan et al., 2020). Zo ervaren studenten binnen deze digitale context onder andere gevoelens zoals verveling, vermoeidheid, angst en verwarring, maar geven ze anderzijds toch aan zich redelijk comfortabel te voelen met het fenomeen van online leren (Petillion & McNeil, 2020). De universiteitsstudent van vandaag is namelijk grotendeels lid van de digitale generatie (Bollmeier et al., 2010). Zij voelen zich comfortabel bij multimedia en zullen docenten en stafmedewerkers permanent uitdagen om de rol van technologie in klasruimtes permanent te blijven heruitvinden (Bollmeier et al., 2010). Zo ook aan de VUB. Een bevraging onder VUB-studenten toont aan dat gedurende de periode van afstandsonderwijs gebruik werd gemaakt van een resem aan platformen zoals het elektronisch leerplatform Canvas, programma's die deel uitmaken van Office 365 zoals Microsoft Teams, videoconferentie-instrumenten zoals Big Blue Button en opnameprogramma's zoals Panopto (Triquet et al., 2021). Maar als studenten voor de keuze gesteld worden, blijkt toch dat ze makkelijker sociale contacten kunnen leggen binnen het contactonderwijs (Petillion & McNeil, 2020). Studenten voelen zich in het contactonderwijs ook beter ondersteund in hun leren (Petillion & McNeil, 2020). In een online leeromgeving geven ze aan meer nood aan planning, organisatie en discipline te hebben (Triquet et al., 2021).

2.3. Lesopnames

Lesopnames winnen wereldwijd aan populariteit en raken ook steeds wijder verspreid binnen het hoger onderwijs (Banerjee, 2021; MacKay, 2019; O'Callaghan et al., 2017). De sluiting van de onderwijsinstellingen naar aanleiding van de coronapandemie droegen hieraan bij (Lan et al., 2020; Nordmann et al., 2020). Statistieken uit 2019 tonen aan dat wereldwijd meer dan duizend onderwijsinstellingen (hogescholen, universiteiten) opname-instrumenten gebruiken (Banerjee, 2021). Lesopnames zijn een vorm van online leren die door Dona et al. (2017) omschreven worden als een technologie waarbij uitsluitend audio, audio gecombineerd met video of andere media zoals PowerPoint of andere media gebruikt worden om asynchroon leerinhouden over te brengen (p. 122). Banerjee (2021) voegt aan deze definitie toe dat lesopnames essentieel bestaan uit opgenomen colleges die gebruikt worden als leermiddel voor studenten. De opnames kunnen afgeleverd worden met uitsluitend het doel een opname te maken zonder een fysieke bijeenkomst of kunnen ook opgenomen fysieke colleges zijn die later gedeeld worden (Banerjee, 2021). In realiteit variëren praktijkinitiatieven onder universiteiten of zelfs tussen faculteiten (Banerjee, 2021; Dona et al., 2017). In deze thesis worden lesopnames gedefinieerd als een audio- en/of audiovisuele opname die gebruikt wordt om leerinhouden over te brengen die gemaakt werden zonder fysieke bijeenkomst of afgeleverd worden na het organiseren van een fysiek college.

Het is voor een onderwijsinstelling en haar aangeboden opleidingen belangrijk te blijven evolueren en tegemoet te komen aan veranderende noden en eisen van studenten en de maatschappij (Smart & Cappel, 2006). Waar voorheen cursussen grotendeels fysiek gedoceerd werden (Petillion & McNeil, 2020), evolueren we vandaag steeds meer naar een synchroon of asynchroon, *blended* online formaat (Baepler et al., 2014; Nordmann et al., 2020; O'Callaghan et al., 2017). Op deze manier proberen opleidingen onder meer de druk op fysieke klasruimtes door stijgende studentenaantallen te verlichten en tegemoet te komen aan de veranderende noden van studenten zoals bijvoorbeeld de nood om studies te combineren met andere werk- of privé-gerelateerde verantwoordelijkheden (Baepler et al., 2014; Nordmann et al., 2020; O'Callaghan et al., 2017). Recent onderzoek toont aan dat leeruitkomsten door online leren gelijkaardig zijn aan plaatsgebonden onderwijs terwijl bij online

leren ook de toegang voor niet-traditionele studenten laagdrempeliger gemaakt wordt (Gates et al., 2021; Smart & Cappel, 2006).

Blended leren, maar in deze context specifiek het aspect van lesopnames, wordt gebruikt om de shift te maken van een *one-size-fits-all* onderwijssysteem naar een systeem waar studenten hun studieprogramma zelf kunnen samenstellen (Dona et al., 2017). Idealiter bestaan lesopnames om het leren van de student te personaliseren en te ondersteunen en dragen ze op hun beurt bij aan inclusiviteit in het hoger onderwijs (Banerjee, 2021; MacKay, 2019). Inclusief hoger onderwijs wil niet louter elke student betrekken, maar wenst ook de leeromgeving flexibel te moderniseren en aan actuele noden tegemoet te komen (Banerjee, 2021; Nordmann et al., 2020).

2.3.1. Lesopnames als supplement versus als vervanging

Lesopnames hebben een hoge waarde als instrument voor studie en herhaling (MacKay, 2019) en worden op verschillende manieren gebruikt door studenten (Nordmann et al., 2020). Door na het bijwonen van een fysiek college ook de opname te bekijken, worden studenten aangemoedigd hun kennisopbouw te versterken en ontwikkelt zich een complexere manier van probleemoplossing (Banerjee, 2021). Op deze manier halen studenten het meeste voordeel uit het bekijken van lesopnames (O'Callaghan et al., 2017).

Kort samengevat horen studenten lesopnames idealiter te gebruiken als supplement naast de colleges, niet ter vervanging ervan, om er voldoende leervoordeel uit te halen (Dona et al., 2017; Nordmann et al., 2020; O'Callaghan et al., 2017). In realiteit zouden studenten de lesopnames vaker als vervanging gebruiken en niet als supplement (Banerjee, 2021). Op deze manier kunnen ze colleges inhalen wanneer dit hen het best past (Bollmeier et al., 2010). Hierin schuilt een gevaar van schijnzelfstandigheid waarbij de waarde van aanwezigheid tijdens colleges onderschat wordt (Banerjee, 2021). Zo bestaat het risico dat studenten de lesinhouden eerder passief zullen verwerken (Triquet et al., 2021). Studenten kunnen door afwezigheid tijdens de colleges ook inadequate leermethoden ontwikkelen (Bollmeier et al., 2010). De aanwezigheid tijdens colleges en het gebruik van lesopnames is een sterke voorspeller van academisch succes (Nordmann et al., 2020). Toch wordt aangegeven dat studenten zelden geadviseerd worden rond het correcte gebruik van lesopnames, terwijl ze expliciet geïnformeerd zouden moeten worden over de voor- en nadelen vanwege hun gebrek aan ervaring met deze online werkvorm (Banerjee, 2021; Nordmann et al., 2020).

2.3.2. Zelfregulering en zelfdeterminatie

Om lesopnames op een succesvolle manier te implementeren in een digitale omgeving wordt van studenten een belangrijke mate van zelfstandigheid verwacht (De Silva, 2020). Hier speelt zelfregulerend leren een belangrijke rol (De Silva, 2020). Zelfregulerend leren wordt gedefinieerd als een actief, constructief proces waarbij studenten leerdoelen stellen en in functie van deze doelen hun motivatie, gedrag en cognitieve vaardigheden bijsturen en controleren om ze te bereiken (De Silva, 2020). Effectieve zelfregulering wordt gezien als een betrouwbare voorspeller van academische resultaten in zowel een traditionele als online leeromgeving (Nordmann et al., 2020). Zelfregulerende studenten selecteren, structureren en creëren leeromgevingen die hun leren optimaliseren (Zimmerman, 1990). Zo ook bij lesopnames.

Het stellen van, toewerken naar en behalen van hoge leerdoelen vraagt motivatie van studenten. Deze wordt naast de cognitieve vaardigheden van het zelfregulerend leren ook als belangrijk kenmerk erkend (Smart & Cappel, 2006; Zimmerman, 1990). Zelfregulerende vaardigheden hebben namelijk weinig waarde indien een student zichzelf niet kan motiveren (Zimmerman, 1990, 2011). Hier nauw aan verbonden is de zelfdeterminatietheorie (Deci & Ryan, 2000). Academische zelfdeterminatie wordt gedefinieerd als het individuele geloof dat de student academische leerstof en -doelen succesvol zal leren of behalen en de gewenste resultaten kan bereiken (Hen et al., 2021; Zimmerman, 2011). Hoe studenten naar academische taken kijken, wordt gefilterd door een systeem samengesteld uit zelfvertrouwen, persoonlijke doelen en zelfevaluatie (Zimmerman, 1990). Inefficiënt *timemanagement* en een gebrek aan motivatie zijn enkele oorzaken van academisch falen die ook belangrijke risicofactoren vormen in een omgeving van lesopnames (De Silva, 2020).

Een gebrek aan motivatie of geloof in het eigen academische kunnen kan aan de basis liggen van onder meer online uitstelgedrag en het vermijden van uitdagingen (Hen et al., 2021). Online procrastineren of uitstelgedrag wordt gedefinieerd als de behoefte om de sociale omgeving of afleidingen te gebruiken om online taken die als niet-uitdagend of moeilijk beschouwd worden te vermijden of uit te stellen (Hen et al., 2021). Studenten worden overladen met cursussen, syllabi, hyperlinks, tekst-intensieve presentaties, opnames, e-mails, audio-berichten en live colleges waardoor het dagelijkse leven onder andere stressvol kan zijn door een zware werkdruk (Arnold, 2016; Fawaz & Samaha, 2021) en dit kan uitstelgedrag in de hand werken (Hen et al., 2021). Volgens Zimmerman (1990) ondernemen studenten met een hoge zelfregulatie hierrond de nodige stappen om alsnog de gewenste academische uitkomsten te behalen. Zo hechten ze meer waarde aan de leeractiviteit en de -resultaten, terwijl studenten met een lage zelfinschatting een laag niveau van doorzettingsvermogen vertonen (Deci & Ryan, 2000; Hen et al., 2021).

Naast motivatie zijn focus en zelfcontrole ook belangrijke kenmerken binnen zelfregulerend leren (Zimmerman, 1990). Aandachtige focus moet het concentratieniveau verhogen en externe storingen minimaliseren (Zimmerman, 2011). Studenten die autonoom en zelfstandig kunnen werken en dus een hogere zelfregulatie vertonen, springen verstandiger om met lesopnames en slagen erin deze efficiënt en nuttig te gebruiken bij het studeren (Banerjee, 2021; Nordmann et al., 2020; Zimmerman, 1990).

Bij het gebruik van lesopnames krijgen studenten extra zelfcontrole toegewezen. Op deze manier kunnen ze het lesmateriaal dieper verwerken met volledige controle over de snelheid, het pauzeren en het terugspoelen indien ze hier nood aan hebben (MacKay, 2019; Morris et al., 2019). Studenten die volgens de zelfdeterminatietheorie intrinsiek gemotiveerd zijn studeren met een gevoel van autonomie en psychologische vrijheid (Deci & Ryan, 2000; Van den Broek et al., 2016; Vansteenkiste et al., 2007). Deze studenten zullen lesopnames doorgaans gebruiken om te herhalen doorheen het academiejaar (Banerjee, 2021).

2.4 Ervaringen van studenten in het hoger onderwijs met lesopnames

2.4.1. Succeservaringen

Studenten zijn over het algemeen zeer tevreden over de beschikbaarheid van lesopnames (Dona et al., 2017; O'Callaghan et al., 2017). Ze rapporteren dat lesopnames het onder andere eenvoudiger maken leerstof dieper te begrijpen en bij te leren (O'Callaghan et al., 2017).

Gebruik kunnen maken van lesopnames biedt een verhoogde flexibiliteit om een opleidingsonderdeel te behandelen waar en wanneer de student dit zelf wenst in te plannen (Sharma & Bumb, 2021; Smart & Cappel, 2006). Ze hebben altijd en overal toegang tot deze colleges, kunnen herhalen, pauzeren, door- en terugspoelen waar en wanneer zij dat nodig achten (Banerjee, 2021; Dona et al., 2017; Khan, 2016; Robertson & Flowers, 2020). Studenten kunnen colleges missen door ziekte, weersomstandigheden, een overbevolkte aula enzovoort (Dona et al., 2017). Ze krijgen de mogelijkheid om hun leren te personaliseren en te studeren op eigen tempo (Dona et al., 2017; Morris et al., 2019; Sharma & Bumb, 2021). Op deze manier wordt ook voldaan aan de autonomiebehoefte beschreven in de zelfdeterminatietheorie waarbij studenten het gevoel van keuze en psychologische vrijheid ervaren bij de uitvoering van een leeractiviteit (Deci & Ryan, 2000; Van den Broek et al., 2016). Dit is nodig aangezien elke student verschilt in gezinssituatie, motivatie, persoonlijke veerkracht en werksituatie (Dietrich et al., 2020; Dona et al., 2017; M. G. Moore & Kearsly, 2011; Raes et al., 2020). Zo geven bijvoorbeeld werkstudenten aan veel gebruik te maken van lesopnames (Morris et al., 2019) en zorgen lesopnames ervoor dat de toegang voor niet-traditionele studenten laagdrempeliger wordt (Gates et al., 2021; Smart & Cappel, 2006). Leren wordt zodus toegankelijker (M. G. Moore & Kearsly, 2011), terwijl ook tegemoet gekomen wordt aan actuele noden zoals de groei in studentenaantallen waardoor fysieke klasruimtes schaarser worden (Baepler et al., 2014).

Vervolgens maakte de wetenschappelijke literatuur duidelijk dat studenten lesopnames op verschillende manieren gebruiken als hulpmiddel om hun studies te ondersteunen (Banerjee, 2021; Dona et al., 2017). De hoofdredenen waarom studenten lesopnames gebruiken is om lesmateriaal (opnieuw) te bekijken, ingewikkelde of verwarrende onderwerpen te herhalen en te verduidelijken en om zich voor te bereiden op examens en taken, dit op hun eigen tempo (Dona et al., 2017; Sharma & Bumb, 2021). Studenten kunnen op eigen tempo en naar eigen wensen lesopnames bekijken en herhalen waar, wanneer en hoe vaak ze dit zelf wensen (Dietrich et al., 2020). Ze krijgen via de aangeboden lesopnames de mogelijkheid om bijvoorbeeld gemiste colleges in te halen of hun afwezigheid goed te maken, meer gedetailleerde notities te nemen, ondersteunend materiaal te zoeken voor taken en om samen te kunnen vatten voor de aankomende examenperiodes (Cuschieri & Agius, 2020; Morris et al., 2019; O'Callaghan et al., 2017).

Ten slotte kunnen lesopnames beschouwd worden als een vorm van *Technology Enhanced Learning* (TEL), een benadering waarbij technologie en leren hand in hand gaan terwijl veel studenten tegelijkertijd bereikt worden (MacKay, 2019). Lesopnames worden door studenten gepercipieerd als een belangrijke factor voor de tevredenheidsgraad met het gedoeerde vak (O'Callaghan et al., 2017). Door opgenomen colleges die online beschikbaar gesteld worden, beschikken studenten bijvoorbeeld over de mogelijkheid om de slides en bijhorende uitleg samen uitgelegd te krijgen

(Bollmeier et al., 2010). Door lesopnames te integreren, omarmen onderwijsinstellingen ook eventuele problemen rond maximumcapaciteit en krijgen studenten meer kansen om aan hun digitale competenties te werken (M. G. Moore & Kearsly, 2011).

2.4.2. Knelpunten

Bevraagde studenten in de wetenschappelijke literatuur brengen ook enkele werkpunten aan met betrekking tot lesopnames. Het leren in een digitale leeromgeving met behulp van technologie verloopt namelijk niet (altijd) op dezelfde manier als fysiek georganiseerd onderwijs (Arnold, 2016; J. L. Moore et al., 2011).

Allereerst geeft onderzoek aan dat studenten gedurende het afstandsonderwijs vanwege COVID-19 gevoelens ervoeren zoals een verlies aan engagement, interactie en communicatie, een potentiële bron van frustratie en verminderde leerprestaties (Petillion & McNeil, 2020). Ook gevoelens van isolatie, verwarring en verminderde motivatie kunnen opspelen bij de lerende (Smart & Cappel, 2006). Studenten moeten namelijk vaak voor een langere periode alleen stilzitten, voelen zich zwak, alleen en snel vermoeid (Wang & Zhao, 2020). Zo ook bij lesopnames. Een betere mentale gezondheid werkt vaak ook een verbeterde academische prestatie in de hand (Wang & Zhao, 2020). Onderzoek naar de digitale transitie suggereert dat emoties ook hier doordringen, zowel positief als negatief (D'Errico et al., 2016). Uit onderzoek blijkt dat deze negatieve emoties eerder terug te vinden zijn bij jongere generatiestudenten en vrouwelijke studenten (Lan et al., 2020). Eerstejaarsstudenten staan zo in het algemeen negatiever tegenover lesopnames (Lan et al., 2020). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat eerstejaarsstudenten hun transitie naar het hoger onderwijs aan het verwerken zijn (O'Callaghan et al., 2017). Schermtijd produceert een isolatie die het voor individuen moeilijk maakt zich in conversaties te engageren. Studenten hebben volgens de zelfdeterminatietheorie ook een gevoel van verbondenheid nodig, dit met medestudenten én docenten (Deci & Ryan, 2000; Van den Broek et al., 2016). Sociale isolatie zorgt ervoor dat deze behoefte niet ingevuld raakt, waardoor uitstelgedrag en gevoelens van nutteloosheid kunnen intensifiëren (Fawaz & Samaha, 2021).

Naast de flexibiliteit die digitaal afstandsonderwijs biedt, vergen online leeromgevingen ook een significante hoeveelheid zelfdiscipline, -controle en -motivatie (Smart & Cappel, 2006). Studenten geven aan dat ze aandachtsproblemen ervaren bij opgenomen colleges en dat ze de voordelen van een vast lessenrooster, inclusief lesopnames, prefereren om hun motivatie en een productief schema te behouden (Petillion & McNeil, 2020). Enkele problemen doen zich voor door *hyperlinking*, het overmatig gebruiken van links en teksten naast de syllabus, wat die cognitieve overbelasting kan veroorzaken. Dit gaat onvermijdelijk gepaard met de student die meer tijd nodig heeft om de cursus te verwerken (Arnold, 2016). Anderzijds ondervinden studenten ook een communicatieve overbelasting waarbij ze een overvloed aan meldingen en aankondigingen ontvangen (Batista et al., 2022).

Een ander struikelblok bleek dat sommige vakonderdelen tijdens de COVID-19 *lockdown*, zoals practica, een grotere uitdaging vormen om online te doceren of om als student op te volgen (Fawaz & Samaha, 2021). Hier kunnen problemen met communicatie en interactie aan de basis liggen. Onderzoek van Triquet et al. (2021) aan de VUB toont dat docenten een zeer belangrijke rol spelen wat betreft communicatie. Uitgebreider geven studenten aan te kampen met sociaal-emotionele

problemen door het gebrek aan interactie en contact met docenten en missen ze in een online leeromgeving vormen van feedback (Brink et al., 2021; Sharma & Bumb, 2021). De grootste stressor komt voort uit onzekerheden die studenten ervaren rond (het gebrek aan) communicatie wat betreft lesmateriaal, leerdoelen en vragen (Moawad, 2020; Petillion & McNeil, 2020). Naast het contact met docenten, geven studenten ook aan dat student-student interacties ook aan interactieve mogelijkheden verliezen (Petillion & McNeil, 2020). Ze delen ook de bezorgdheid dat, indien een aantal van de studenten stoppen met de fysieke lesdeelname, de colleges ook niet langer opgenomen zullen worden (MacKay, 2019). Dit ervaren ze als oneerlijk ten opzichte van studenten die de opnames gebruiken ter herhaling of als inhaalmogelijkheid na onverwachte afwezigheid (MacKay, 2019). Ze geven aan dat de kans inderdaad wel groter is dat ze een college zullen missen indien ze weten dat het wordt opgenomen (Dona et al., 2017). In deze thesis zal de relatie tussen de aanwezigheid van opnames en het aantal aanwezige studenten tijdens fysieke colleges niet verder besproken worden.

Een mogelijke uitdaging betreft de kwaliteit van de lesopnames. De beschikbaarheid van de correcte materialen en de aan- of afwezigheid van microfoons die gericht worden naar de studenten in de klasruimtes tijdens discussiemomenten vallen onder dit aspect. Studenten die de lesopnames (her)bekijken ondervinden problemen met de audio, terwijl deze component bepalend is voor het succes van hybride lesopnames of lesopnames in het algemeen (MacKay, 2019; Raes et al., 2020). Studenten geven aan nood te hebben aan *sound-inclusive* lespraktijken, waarbij de docent bijvoorbeeld gestelde vragen herhaalt (Dona et al., 2017).

Naast de negatieve aspecten die studenten aan lesopnames ervaren, kunnen zich ook structurele problemen voordoen. Zo bestaat het risico op digitale uitsluiting voor studenten die geen toegang hebben tot benodigde materialen en internetverbinding (Pauwels & Danckaert, 2021). Iedere student heeft het recht op leren waardoor ook tijdens het coronatijdperk geïnvesteerd moest worden in de digitale uitrusting en vaardigheden (VLOR, 2020). VUB-studenten kunnen via de VUB een laptop lenen of via de dienst Studiefinanciering een lening of beurs aanvragen om alle materialen aan te schaffen en ook goedkopere internetabonnementen verkrijgen (Vrije Universiteit Brussel, 2020).

2.5. De toekomst: de plaats van lesopnames binnen *blended* leren

Na radicaal online gegaan te zijn tijdens de coronapandemie, geven studenten aan het fysieke lesgebeuren te missen (Brink et al., 2021; Petillion & McNeil, 2020). Toch geven ze aan ook de positieve elementen van de pandemie, zoals de vernieuwde flexibiliteit te willen behouden (Brink et al., 2021; Dietrich et al., 2020; Dona et al., 2017; M. G. Moore & Kearsly, 2011). Daarom moeten we op zoek naar een goed doordachte *blend* van fysiek en online onderwijs.

Blended leren is een hybride vorm van les volgen die face-to-face tijd combineert met online instructies (Baepler et al., 2014). Geen twee toepassingen van *blended learning* zijn identiek waardoor er een zekere complexiteit maar ook enigszins een creatieve vrijheid ontstaat bij de implementatie aangezien er grenzeloze ontwerpmogelijkheden en toepassingen zijn (Garrison & Kanuka, 2004; Smart & Cappel, 2006). De verhouding en gekozen online lesmethode zijn afhankelijk van de relatie tussen de noden van studenten, de gewenste leeruitkomsten, de pedagogische benadering, beschikbare fysieke en virtuele ruimtes, de beschikbare technologische hulpmiddelen en

de digitale vaardigheden van zowel docent als student (Morris et al., 2019). Online leren kan een positieve impact hebben, maar dit is geheel afhankelijk van hoe de technologie geïmplementeerd wordt (O'Callaghan et al., 2017; Smart & Cappel, 2006). Een bewezen succesvol voorbeeld van een *blend* is de *Flipped* klasruimte waar studenten lesmateriaal ontvangen voor aanvang van het hoor- of werkcollege zodat ze de inhoud dieper kunnen behandelen (MacKay, 2019). Men stelt vast dat fysieke colleges de dominante trend blijven, al krijgen steeds meer opleidingsonderdelen een *blended* formaat (Dona et al., 2017).

In wetenschappelijke onderzoek geven studenten ook aan de goede elementen van online onderwijs, zoals vooraf opgenomen hoorcolleges uit de coronacrisis, te willen behouden (Brink et al., 2021). Om de *blend* van contactonderwijs en digitaal afstandsonderwijs te doen slagen moeten zowel studenten als docenten de meerwaarde inzien van de verschillende online leermogelijkheden. De *blend* faalt indien lesgevers niet degelijk opgeleid worden, als digitale cursussen niet efficiënt ontworpen worden en de meerwaarde niet wordt ingezien (Moawad, 2020). Academici en lesgevend personeel moeten tijd en middelen investeren in het creëren van het digitaal lesmateriaal en het optimaliseren van leeruitkomsten (Cuschieri & Agius, 2020). De instelling voor het hoger onderwijs moet er dan ook naar streven de faculteit en haar studenten binnen een digitale leeromgeving technologisch en psychologisch te ondersteunen rond het gebruik van lesopnames (Lan et al., 2020; Moawad, 2020). Studenten en docenten zijn in dit verhaal de belangrijkste stakeholders. Het is vervolgens belangrijk ook ervaringen van studenten in overweging te nemen (O'Callaghan et al., 2017). Om de mogelijkheden van lesopnames binnen *blended* leren aan de VUB te bepalen en toekomstgericht kwaliteitsvol onderwijs te organiseren, wensen we in deze masterproef de ervaringen, voorkeuren, suggesties etc. van studenten te onderzoeken.

3. Onderzoeksvragen

Op basis van het voorgaande literatuuronderzoek en in overleg met de begeleidende VUB-dienst Onderwijsondersteuning werden volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Onderzoeksvraag 1** – *Op welke manier gebruiken VUB-studenten de aangeboden lesopnames?*
- Onderzoeksvraag 2** – *Welke positieve en negatieve aspecten ervaren VUB-studenten bij het gebruik van lesopnames?*
- Onderzoeksvraag 3** – *Welke aspecten van lesopnames wensen VUB-studenten post-corona te behouden, gegeven hun ervaring met afstandsonderwijs?*

DEEL 2 - DATA EN METHODE

In dit deel worden de data en methodologie van dit onderzoek besproken. Allereerst wordt het algemene onderzoeksopzet doorgenomen. Vervolgens wordt de groep respondenten besproken, alsook de selectiecriteria en het materiaal dat voor dit onderzoek gebruikt werd. Als laatste wordt de analyseprocedure toegelicht die gebruikt werd bij de verwerking van de verzamelde data.

2.1. Algemene onderzoeksopzet

Dit onderzoek nam een deductieve vorm aan, startende bij een literatuurstudie die resulteerde in onderzoeksvragen, waarna de data werd verzameld en geanalyseerd om op basis daarvan conclusies te trekken en aanbevelingen te kunnen maken.

Zoals vermeld in de probleemstelling gebeurde het grote merendeel van onderzoeken naar studentenervaringen kwantitatief via studentensurveys (Chapin, 2018; Fawaz & Samaha, 2021; Lan et al., 2020). Om naar de toekomst toe aanbevelingen te kunnen doen over hoe de VUB lesopnames op studentenmaat kan aanbieden wordt kwalitatief onderzoek aanbevolen om situaties en fenomenen beter te kunnen begrijpen via zij die het van op de eerste rij meemaken en hun waarden, motieven, overtuigingen en ervaringen in kaart te brengen (Castleberry & Nolen, 2018). Om een antwoord te vinden op de gestelde onderzoeksvragen werd de keuze gemaakt om een kwalitatief onderzoek uit te voeren naar de ervaringen en behoeften van VUB-studenten met betrekking tot lesopnames.

De data werd verzameld aan de hand van focusgroepen. Deze vorm van dataverzamelmethode kan gedefinieerd worden als een georganiseerde groepsdiscussie die georganiseerd wordt om specifieke problemen en onderwerpen zoals standpunten en ervaringen in kaart te brengen en te bespreken (Bryman, 2016; Kitinger, 1994). Heterogene focusgroepen creëerden een omgeving waar studenten met elkaar in interactie konden gaan door elkaars standpunten uit te dagen, zich bij argumenten aan te sluiten en dit te verantwoorden, hun argumenten bij te sturen en/of door te reflecteren vanuit eigen perspectieven van de realiteit (Bryman, 2016; Quaglia & Corso, 2014). Juist om deze reden werd de keuze gemaakt heterogene focusgroepen te organiseren waarbij studenten uit verschillende opleidingen met elkaar in gesprek kunnen gaan. Deze discussies en uitwisselingen tussen de respondenten zorgden voor een meer realistisch standpunt (Bryman, 2016; Quaglia & Corso, 2014). Er werd geluisterd en waarde gehecht aan hun perceptie en ervaringen omtrent leerervaringen waardoor studenten ook de kans kregen om een actievere rol op te nemen in de vormgeving van hun onderwijs (Bryman, 2016).

De semigestructureerde focusgroepen vonden plaats tussen 21 februari 2022 en 24 februari 2022. Er werd datasaturatie vastgesteld na vijf focusgroepen. Er kwamen geen nieuwe data noch nieuwe thema's aan bod (Fusch & Ness, 2015). De focusgroepen werden, met uitzondering van één fysiek georganiseerde focusgroep, omwille van enkele positieve COVID-19 diagnoses online afgenomen en opgenomen. De gesprekken duurden gemiddeld 60 à 90 minuten.

De respondenten gaven voor aanvang via e-mail toestemming aan de hand van een online geïnformeerde beslissing (Bijlage 1). Ze ontvingen de uitnodiging voor de geplande focusgroepen, maar werden op dinsdag 22 februari 2022 *last-minute* geïnformeerd over de plotselinge en

onverwachte overstap naar het online overlegplatform Microsoft Teams (hierna Teams). De respondenten waren allen bekend met dit platform, doordat de VUB gebruik maakt van dit platform voor digitaal afstandsonderwijs. Zo werd voorkomen dat studenten met onvoldoende computervaardigheden werden uitgesloten (Tates, 2010).

2.2. Deelnemers

Aangezien de onderzoeker elke student voldoende interactiekansen wilde bieden, werd besloten om het aantal deelnemers te beperken (Tates, 2010). Zo varieerden de focusgroepen tussen vijf à negen deelnemers, met twee uitzonderlijk kleine focusgroepen (Focusgroep 2 & 4; 3 deelnemers) omwille van gezondheid gerelateerde problemen.

Respondenten werden geselecteerd op basis van hun studieloopbaan aan de VUB. Zo werden eerstejaarsstudenten niet geïncludeerd in dit onderzoek omdat zij net de overgang naar het hoger onderwijs maakten en geen ervaring hebben met afstandsonderwijs en lesopnames in de setting van de VUB en de eventuele impact die COVID-19 had binnen diezelfde context. Alumni die afstudeerden in academiejaar 2020-2021 werden wel geïncludeerd in dit onderzoek omwille van hun ervaring met het afstandsonderwijs in de context van pre-COVID-19 en COVID-19. Ook schakelstudenten waren welkom en konden, indien gewenst, reflecteren over de verschillen tussen hun laatste onderwijsinstelling en de VUB. De focusgroepen werden georganiseerd in het Nederlands. Alle deelnemers waren de Nederlandse taal ook machtig.

De respondenten werden gerekruteerd via verschillende kanalen. Zo werden uitnodigingen verstuurd via het persoonlijke netwerk van de onderzoeker en werd ook aan rekrutering via sociale media gedaan, c.q. specifiek Facebook en Instagram (Deze uitnodiging kan teruggevonden worden in Bijlage 2). Om ook studenten van VUB campus Jette te bereiken werd een e-mail uitgestuurd naar de jaarverantwoordelijken (zie Bijlage 3). Uit deze rekrutering werd echter enkel respons verkregen van studenten die les volgen op campus Etterbeek.

De uiteindelijke focusgroepen bestonden uit 24 respondenten, waaronder 14 vrouwen en 10 mannen, allemaal actief of afgestudeerd tijdens academiejaar 2020-2021 aan de VUB, campus Etterbeek. Er werd getracht studenten uit alle faculteiten te bevragen. Alle respondenten hadden ervaring met lesopnames aan de VUB. Tabel 1 op de eerstvolgende bladzijde geeft een overzicht van de deelnemers aan de studie.

Label	Geslacht*	Graad	Faculteit
R1FG1	M	Bachelor politieke wetenschappen	ES (Sociale Wetenschappen & Solvay Business School)
R2FG1	V	Master rechten	RC (Recht en Criminologie)
R3FG1	M	Bachelor handelsingenieur	ES (Sociale Wetenschappen & Solvay Business School)
R4FG1	V	Master agogische wetenschappen	PE (Psychologie & Educatiewetenschappen)
R5FG1	V	Bachelor bio-ingenieur	WE (Wetenschappen & Bio-ingenieurswetenschappen)
R1FG2	V	Alumna agogische wetenschappen & ma-na-ma lerarenopleiding (MILO)	PE/MILO (Psychologie & Educatiewetenschappen + Lerarenopleiding MILO)
R2FG2	V	Master Psychologie	PE (Psychologie & Educatiewetenschappen)
R3FG2	V	Master agogische wetenschappen	PE (Psychologie & Educatiewetenschappen)
R1FG3	M	Master rechten	RC (Criminologie en Rechten)
R2FG3	M	Master bio-ingenieur	WE (Wetenschappen & Bio-ingenieurswetenschappen)
R3FG3	V	Master agogische wetenschappen	PE (Psychologie & Educatiewetenschappen)
R4FG3	M	Master chemie	WE (Wetenschappen & Bio-ingenieurswetenschappen)
R1FG4	M	Alumna agogische wetenschappen & PHD	PE (Psychologie & Educatiewetenschappen)
R2FG4	M	Bachelor geschiedenis	LW (Letteren en Wijsbegeerte)
R3FG4	V	Alumna agogische wetenschappen & PHD	PE (Psychologie & Educatiewetenschappen)
R1FG5	V	Alumna criminologie & Schakel rechten	RC (Criminologie en Rechten)
R2FG5	M	Master agogische wetenschappen	PE (Psychologie & Educatiewetenschappen)
R3FG5	V	Alumna agogische wetenschappen	PE (Psychologie & Educatiewetenschappen)
R4FG5	V	Master psychologie	PE (Psychologie & Educatiewetenschappen)
R5FG5	V	Master political science: European and International Governance	ES (Sociale Wetenschappen & Solvay Business School)
R6FG5	V	Alumna agogische wetenschappen & PHD	PE (Psychologie & Educatiewetenschappen)
R7FG5	M	Bachelor handelsingenieur	ES (Sociale Wetenschappen & Solvay Business School)
R8FG5	M	Alumna computerwetenschappen	IR (Ingenieurswetenschappen)
R9FG5	V	Master agogische wetenschappen	PE (Psychologie & Educatiewetenschappen)

Tabel 1: Respondenten. *M= man, V= vrouw

2.3. Materiaal

Tijdens de focusgroepen werd gebruik gemaakt van een semigestructureerde vragenlijst. Zo kon enerzijds de controle en het overzicht tussen de verschillende focusgroepen bewaard worden. Anderzijds bood een semigestructureerde vragenlijst ook de vrijheid om af te wijken en uit te diepen waar nodig (Bryman, 2016). De vragenlijst bestond uit drie delen. De inleiding bestond uit een korte voorstelling van het onderzoek. Aan de respondenten werd eerst gevraagd om te schetsen hoe lesopnames bij hen in de opleiding aangeboden werd. Op die manier werd een overzicht verkregen. Het midden van de vragenlijst bestond uit directe vragen die afgeleid werden uit de opgestelde onderzoeksvragen naar de ervaringen met lesopnames. Tot slot eindigde de focusgroep met een filosoferende vraag waar de respondenten gevraagd werd hoe zij lesopnames zouden integreren aan de VUB moesten ze geen rekening houden met middelen of andere beperkingen. Verder werd nog de vraag gesteld of er nog aspecten waren die niet aan bod kwamen tijdens de focusgroep. Deze betrokken vragenlijst kan teruggevonden worden in bijlage 4.

De geïnformeerde toestemming (zie Bijlage 1) werd voor aanvang van de focusgroep doorgestuurd. Dit document bevatte onder meer informatie over het onderzoek, de anonimiteit en de rechten van de respondent (Bryman, 2016). Alle respondenten gaven toestemming door een deel van deze informed consent via e-mail in te vullen en op te sturen naar de onderzoeker. Er werd voor aanvang van de focusgroep telkens opnieuw toestemming tot opname gevraagd.

De focusgroepen werden georganiseerd via Teams. Aan de deelnemers werd bij aanvang gevraagd hun camera in te schakelen, maar hun microfoon uit te schakelen indien ze niet aan het woord waren. Er werd hen ook meegedeeld dat ze alle vrijheid hadden om in te pikken, maar de moderator stelde ook gerichte vragen om interactie te stimuleren. Via Teams werd ook een audio- en video-opname gemaakt. Deze opnames werden uitsluitend gebruikt om de focusgroepen verbatim te transcriberen (Halcomb & Davidson, 2006).

2.4. Analyseprocedure

De analyse van de gegevens verkregen via de semigestructureerde focusgroepen met VUB-studenten gebeurde op deductieve wijze waarbij labels werden toegekend volgens het principe van thematische analyse. Bij een thematische analyse wordt de data geïdentificeerd, geanalyseerd en wordt er naar patronen gezocht (Castleberry & Nolen, 2018; Nowell et al., 2017). De analyse van de gegevens gebeurde door middel van het programma MAXQDA (Rädiker & Kuckartz, 2020).

De eerste stap in het analyseproces was het (a priori) opmaken van een codeerschema met gegevens uit de literatuur en het interviewschema. De finale labellijst kan teruggevonden worden in bijlage 5. De focusgroepen werden na afname ad verbatim uitgeschreven, opdat de onderzoeker een beter overzicht kon genereren van de data (Castleberry & Nolen, 2018). Vanuit de transcripten werden vervolgens inductieve labels toegevoegd. In de data werd vervolgens gezocht naar betekenisvolle groeperingen via codering. Na het codeerproces werden alle groeperingen opnieuw samengesteld waardoor patronen in de dataset zichtbaar werden (Castleberry & Nolen, 2018; Nowell et al., 2017). Ten slotte werden deze bevindingen ook gerapporteerd. Deze rapportage kan teruggevonden worden in 'Deel 3: Resultaten'.

DEEL 3 - RESULTATEN

Binnen dit onderdeel van de masterproef worden de resultaten van het onderzoek besproken. De resultatensectie werd georganiseerd aan de hand van de opgestelde onderzoeksvragen. Dit onderzoek ging allereerst in op het gebruik en de beschikbaarheid van lesopnames, waarna de respondenten enkele positieve en negatieve aspecten met betrekking tot lesopnames aanbrachten en ook brainstormden over mogelijke oplossingen voor enkele negatieve ervaringen. Tot slot werd ook dieper ingegaan op de aspecten die VUB-studenten wensen te behouden met betrekking tot lesopnames in een post-coronatijdperk. Citaten werden aangehaald ter illustratie en onderbouwing van de geschreven resultaten.

3.1. Op welke manier gebruiken VUB-studenten de aangeboden lesopnames?

3.1.1. Gebruik

Uit de focusgroepen bleek dat studenten lesopnames op zeer verschillende manieren en op diverse tijdstippen inzetten. Of er een verschil was tussen hun gebruik pre- en post-corona, is niet af te lezen uit de data. Allereerst gaven enkele VUB-studenten aan lesopnames te gebruiken om de behandelde leerstof te herhalen wanneer ze iets niet goed begrijpen. Zo beluisteren ze de uitleg gegeven door de professor of assistent opnieuw om grip te krijgen op de leerstof of om gerichte vragen te stellen aan medestudenten.

"Ik zit of probeer ook altijd in de lessen te zitten, maar toch vind ik de lesopnames handig voor lessen die volgens mij veel te snel gaan of ja, lessen met slides die op zich niet duidelijk zijn waar dat je echt wel goeie notities moet hebben." (R2FG3, Bio-ingenieurswetenschappen)

"Ik studeer in de BIB en als ik dan iets niet snap, dan kan ik naar mijn studiegenootje gaan en even luisteren van 'Snapt gij hier iets van?'. En dan kan die ook even luisteren en dan 'Ah ja, dat was dat!'. En dat is misschien mak- allez, iets makkelijker dan gewoon 'Hier is een slide, maak jij daar iets van?'. Dus dat vind ik ook nog wel handig." (R2FG1, Rechten)

Eén respondent gaf bijkomend ook aan de lesopnames post-corona te gebruiken als hulpmiddel om oefeningen echt toe te passen die aangebracht worden tijdens de werkcolleges.

"(...) Bij de opnames als ik dat thuis doe kan ik is terug naar die oefening gaan en kan ik die oefening maken in plaats van gewoon overschrijven. Dat vond ik wel beter. Voor corona was ik enkel aan het opschrijven bij WPO's en na corona met die opnames was ik echt die oefeningen aan het maken, voor de eerste keer soms." (R7FG5, handelsingenieur)

Vervolgens gaven enkele deelnemers aan dat ze de lesopnames gebruiken om zich voor te bereiden op de aankomende examenperiode. De lesopnames lenen er zich volgens hen toe om samenvattingen aan te vullen waar nodig, bij onduidelijkheden te herhalen of ze integreren het audiovisuele materiaal in hun studiemethode.

"(...) Wat ik wel nog deed is de opnames opnieuw bekijken tijdens de blok wanneer ik opnieuw aan het studeren was, niet helemaal dan. Als ik aan het studeren was en ik merkte dat er bepaalde dingen niet duidelijk voor mij waren dan ging ik ook wel is terug naar de opname om echt de uitleg te horen zoals het gezegd werd in de les, gewoon om het nog eens opnieuw te horen." (R3FG5, agogische wetenschappen)

"En dan heb ik eens een redelijk groot vak gehad in tweede zit. En omdat ik wist dat ik de helft van de tijd niet goed genoteerd had, heb ik eigenlijk een hele hoop van die lessen effectief opnieuw bekeken om mijn notities aan te vullen." (R1FG5, schakel rechten)

"Maar doordat er eigenlijk die opnames waren, had ik zoiets van 'Mijn notities die waren wat minder'. Dat ben ik wat verleerd omdat ik zoiets heb van 'dat is meer mijn studiestijl: als ik goed oplet in de les, als ik dat één of twee keer hoor, dan ken ik mijn leerstof'. Dus tijdens de examens heb ik in plaats van mijn notities te bekijken gewoon alle lessen twee keer bekeken en dan waren mijn examens heel goed." (R1FG4, agogische wetenschappen/PHD)

Ten slotte waren er ook respondenten die lesopnames inzetten ter vervanging van de lessen. Zij gaven aan dat ze de les niet bijwonen, maar na afloop wel de lesopnames bekijken. Deze aanpak was minder aanwezig onder de bevraagden.

"(...) en ik moet eerlijk toegeven: ik was niet zo'n grote lesgever, ik was meer van het uitgaansleven. Dus dat resulteerde er wel vaak in dat ik de lessen in de ochtend gewoon ... dat ik er niet naartoe ging. En als daar dan een opname van was dat ik eigenlijk een week achterliep en die pas achteraf bekeek." (R1FG5, schakel rechten)

"Ja, ik paste mijn methodologie aan gebaseerd op wat ik krijg en wat voor mij ... aan mij gegeven werd dus ik ging niet meer naar de lessen. Het hangt een beetje af van de lesopnames." (R8FG5, computerwetenschappen)

Het tijdstip of de periode waarop deelnemers lesopnames raadplegen, is afhankelijk van de student en studiemethode. De meerderheid van de respondenten gaf aan de lesopnames doorheen het academiejaar te raadplegen, anderen maakten tijdens de blok een inhaalmanoeuvre. Eén respondent gaf aan de lesopnames uitsluitend doorheen het academiejaar te bekijken.

"Ik heb daar zelf niet veel aan en ik begin ook gewoon een beetje later, waardoor die lesopnames super handig zijn om gewoon snel op een paar dagen tijd alle lessen te kunnen bekijken en ook die x2 (versnel- en vertraagfunctie)." (R2FG1, rechten)

"Ik weet niet, als de blok zo begint, dan begint dat tempo aan lessen bekijken een beetje op te drijven (lacht)." (R1FG1, politieke wetenschappen)

"Bij mij is het enkel lesopnames bekijken doorheen het jaar en dan één keer bekijken en daar blijft het dan bij." (R5FG5, political science)

Tijdens de focusgroep werd aan de deelnemende studenten ook gevraagd welke vormen van ondersteuning of bijkomende uitleg zij mochten ontvangen in het kader van lesopnames. De overgrote meerderheid gaf aan deze ondersteuning te missen. Enkel verwezen naar ondersteuning via docenten of door Studiebegeleiding, terwijl anderen zich vooral de uitleg omtrent de

beschikbaarheid of afwezigheid van lesopnames aan de start van een opleidingsonderdeel herinnerden.

"Dat denk ik niet nee. Persoonlijk was dat wel hoe ik het aanpakte maar dat is eerder ... daartoe ben ik gekomen via trial and error, dat is niet echt ... ik kan mij dat niet herinneren dat ze ons dat hebben aangeraden om het zo te zeggen." (R3FG5, agogische wetenschappen)

"Ik denk niet dat er ooit een dienst is geweest die gezegd heeft van 'Oké hier zijn opnames, de beste manier dat je die kan gebruiken is zo'. Ik denk niet dat iemand dat ooit gedaan heeft. Ik denk wel dat enkele proffen aan het begin van het semester gezegd hebben van 'ik voorzie opnames, maar ik verwacht jullie wel in de les.'" (R3FG4, agogische wetenschappen)

"Ik heb ooit deelgenomen aan een sessie van het SBC, om beter om te gaan met lesopnames, maar aan het beperkte aantal deelnemers te zien, denk ik dat dat veel studenten niet heeft bereikt." (R2FG3, handelsingenieur)

3.2. Welke positieve en negatieve aspecten ervaren VUB-studenten bij het gebruik van lesopnames?

De deelnemende studenten kregen de vraag na te denken over positieve en negatieve aspecten die volgens hen van belang waren in het kader van lesopnames. Deze werden vervolgens ook apart besproken en opgedeeld volgens de gehanteerde labels om een duidelijk overzicht te behouden.

3.2.1. Positieve aspecten

Tempo

Een eerste voordeel dat de respondenten zagen in lesopnames, was de mogelijkheid om de leerstof op eigen tempo te behandelen. Ook de versnelfunctie die beschikbaar is via Panopto zorgt ervoor dat ze de optie krijgen hun colleges te versnellen en/of te vertragen, maar ook terug- of verder te spoelen zodat deze aansluiten bij hun persoonlijke studienoden en -methoden. De respondenten ervaren deze opties als positief.

"De lessen die ik wel bekeek waren voor mij ook gewoon veel handiger omdat ik dat gewoon op mijn eigen tempo kon doen. Als ik begon 'uit te zoomen' mijn computer kon stilzetten, tien minuten naar een witte muur kon staren om dan terug de aandacht te vinden om verder te gaan. Terwijl dat als ik fysiek naar de les ging ik gewoon stopte omdat ik gewoon de aandachtsspanne en de kracht niet heb om stil te zitten (...) opnames zijn voor mensen zoals mij echt handig gewoon." (R4FG5, psychologie)

"En ook de versnelfunctie (X), x0,5 vind ik ook wel handig als ik zo aan het samenvatten ben. Dat is echt vervelend om zo altijd een zin te luisteren, stop te zetten, iets op te schrijven. Maar dan zo met een halfje trager kan dat gecombineerd worden." (R4FG1, agogische wetenschappen)

Flexibiliteit

Bijna alle deelnemende studenten zagen ook de mogelijkheid tot flexibiliteit als een voordeel van lesopnames. Ze haalden zowel argumenten aan die betrekking hadden tot onverwachte

gebeurtenissen alsook de flexibiliteit in het dagelijkse leven. Zo gaven ze aan de optie te hebben om ook vrijetijdsactiviteiten in te plannen en te kunnen inhalen bij afwezigheid door gezondheids- of mobiliteitsgerelateerde problemen of bij overlap. De meerderheid van de respondenten vond dat opnames in het algemeen meer tijdsefficiëntie met zich meedraagt. De respondenten haalden bijkomend aan dat de lesopnames hen ook de mogelijkheid biedt om deze te (her-)bekijken waar en wanneer zij dit wensen.

(...) je mist een keer uw trein, er zijn familiale omstandigheden, ... Er kunnen zoveel redenen zijn. En op die manier krijg je ook een beetje de kans om in te plannen naar uw eigen agenda (R1FG5, schakel rechten)

"Ik vind het heel belangrijk dat ik dat gewoon heel flexibel kan inplannen buiten mijn andere plannen die ik eigenlijk allemaal doe, dat ik niet 'Ah die prof doet dan die les, ik moet daar dan zijn'. Ik kan zeggen 'Ah ik heb bijvoorbeeld woensdagnamiddag tijd vrij, ik doe dat gewoon dan'. Dat is voor mij het meest ideale eigenlijk." (R2FG4, geschiedenis)

Enkele deelnemende reguliere dagstudenten spraken zich specifiek ook uit over toegankelijkheid voor werkstudenten en studenten met leerstoornissen of andere (leer-)problemen. Ze geven aan dat het dankzij de verhoogde flexibiliteit makkelijker zou zijn om te balanceren tussen werk, studies en privé.

"Ik denk ook vooral voor werkstudenten dat dat wel echt een grote meerwaarde is, want soms worden dan lessen ook 's avonds georganiseerd. Ik denk dat dat voor die mensen ook moeilijker is om alles te combineren en te organiseren. Dus ik denk dat dat voor hen sowieso wel een grotere meerwaarde is." (R2FG2, psychologie)

Zelfregulering

De voorgaande als-positief-ervaren-aspecten zijn onlosmakelijk verbonden met het aspect zelfregulatie. Zo kunnen studenten op eigen tempo werken en inplannen waardoor ze hun tijd flexibeler kunnen inplannen. De respondenten gaven doorheen de focusgroepen aan dat ze het als een voordeel ervoeren dat ze zelf mogen kiezen en plannen wanneer ze welke leerstof verwerken, maar ook dat de beschikbaarheid van lesopnames hun visie op een 'goede' universiteitsstudent en studiemethoden veranderde.

"ik merk voor mezelf toen ik mijn masterthesis aan het schrijven was binnen criminologie dat ik heel erg vaak bekeek van 'Welke lessen heb ik deze week en welke stukken voor mijn thesis wil ik schrijven, hoeveel tijd schat ik dat ik daarvoor nodig heb', en dan keek ik waar ik daar mijn lessen kon inplannen want dat waren allemaal vooropnames, dus dan kon ik gewoon kijken 'Maandag ga ik een hele dag schrijven aan mijn thesis, dinsdag kijk ik die les die eigenlijk maandag doorgaat' want dat maakt toch niet uit want het is een opname' wat ik wel een voordeel vindt." (R1FG5, schakel rechten)

"Ik heb toen ook, dat sluit ook een beetje aan bij dat vorige maar ook bij dit, toen heel hard het gevoel dat als ik niet in de les zat, dan was ik een slechte student ook al bekeek ik de lesopnames. Terwijl, nu merk ik dat de lesopnames er net voor zorgen dat ik een goede student ben en daardoor slaag op mijn examens." (R9FG5, agogische wetenschappen)

3.2.2. Negatieve aspecten

Belang van digitale competenties

Wanneer de respondenten gevraagd werd naar negatieve ervaringen met lesopnames, gaven ze onder meer het gebrek van digitale competenties en digitale aanpak bij enkele docenten aan.

"We hebben ook al gehad dat er geen online werden gezet omdat sommige proffen ook gewoon niet wisten hoe. (...) of dat ze dat helemaal opnieuw hebben moeten doen omdat ze vergaten op te nemen." (R4FG5, psychologie)

Vervolgens komt het bij respondenten over de verschillende focusgroepen heen regelmatig ook aan bod dat het opgevalen is hoe regelmatig lesopnames van afgelopen academiejaren volgens hen gerecycleerd worden. Eén student geeft aan dit niet erg te vinden op voorwaarde dat het landschap niet verandert.

"En dan proffen die zo opnames van soms zelfs drie jaar geleden al zo online zetten, om te gebruiken." (R2FG2, psychologie)

"Maar soms zijn er nieuwe arresten of rechtspraak of zo en dan vind ik het wel belangrijk dat je ook die recente rechtspraak mee hebt. Het is ook hun job dus ik vind ook wel dat we mogen verwachten dat ze ook een beetje teruggeven aan ons en dat zij toch wel een opname maken die recentelijk is wel." (R2FG1, Rechten)

Infrastructuur en technologieën

Een volgend minpunt was volgens de deelnemende studenten de afwezigheid van geschikte infrastructuur en beschikbare technologieën op de campus te Etterbeek. De aangegeven problemen hebben voornamelijk betrekking tot de audio, het beeldmateriaal en de beschikbaarheid van de benodigde infrastructuur. Zo worden gestelde vragen vaak niet opgenomen en herhalen docenten volgens de respondenten vaak geen vragen uit het publiek waardoor deze wegvallen in de lesopname. Ten tweede werd door enkelen aangegeven dat er ook problemen zijn met de lichtinval of de positionering van de camera of webcam. Ten slotte haalden enkele respondenten ook aan dat docenten als probleem aangeven dat de optie 'opgenomen of niet' afhankelijk zal zijn van de lokaaltoewijzing en de beschikbare materialen.

"Dus in de lesopnames, wat vaak een probleem is dat als er dan een vraag gesteld wordt vanuit het publiek, je hoort de prof wel want die heeft een micro aan maar alles wat gezegd wordt door de studenten niet. Sommige proffen herhalen dat ook niet, dus je hoort het niet in de lesopname." (R3FG5, agogische wetenschappen)

"En dan WPO's ook op bord als je daar zo met die camera is dat niet altijd even scherp en dan zo met een wit krijtje, dat is gewoon echt niet genoeg contrast om dat echt goed te kunnen lezen, dus als dat niet perfect gefocust is, is dat wel super onhandig voor oefeningen." (R5FG1, bio-ingenieurswetenschappen)

"Van de vakken die ik dit semester heb zijn er proffen die opnames willen aanbieden maar het antwoord op 'Gaan er lesopnames zijn als er terug fysiek les is' is eigenlijk altijd 'Ja, dat

hangt af van welk lokaal ter beschikking gaat zijn voor ons of dat dat dus mogelijk is of niet.”
(R2FG4, geschiedenis)

Sociale aspect

Een derde aspect dat wordt aangehaald is het (gebrek aan) sociaal contact. De meningen onder de respondenten zijn verdeeld. Enkele studenten geven aan geen nood te hebben aan sociaal contact in de les. Anderen wijzen op het belang en nut van sociale contacten in het hoger onderwijs. Zowel het docent-student als student-student contact komt aan bod.

“Ik ben in volle corona gestart als schakelstudent. Ik hoor overal en nergens bij en dat is gewoon niet leuk. Als je zo voor corona al een vriendengroep had, dan herken je wel al echt de mensen waar je naartoe kan om vragen te stellen en zo, wat ik totaal niet heb, nog altijd niet.” (R2FG2, psychologie)

“Ik leer niet echt mensen kennen, ook niet daar (tijdens de les) omdat dat niet is waarom ik daar ben. En ja, nu heb ik daar in mijn derde bachelor heel veel spijt van omdat ik dat de eerste jaren niet gedaan heb, zowat geforceerd. Dat brengt bepaalde uitdagingen met zich mee, bijvoorbeeld dat ik nu wel vaak naar een prof een mail moet sturen in plaats van dat aan een medestudent te kunnen vragen.” (R2FG4, geschiedenis)

“Voor mij bevindt mijn sociaal leven niet per sé op de campus maar ook op heel veel andere plekken en dus is dat geen extra motivator om effectief wel naar de les te komen.” (R2FG5, agogische wetenschappen)

Inconsistent gebruik van tools en planning

Consistentie verkreeg binnen de focusgroepen verschillende invullingen door de deelnemende studenten. Zo haalden ze het gebrek aan consistentie van platformen aan waarop ze lesopnames kunnen terugvinden, maar ook de timing waarop de lesopnames voor hen ter beschikking gesteld worden. De respondenten gaven aan dat ze wensen gebruik te maken van één platform dat gebruiksvriendelijk is voor de studenten en docenten.

“Gewoon dat er binnen de faculteit wordt afgesproken van ‘We doen het daarop’, wat best gebruiksvriendelijk is, dat is het makkelijkst te bereiken voor én prof én studenten. Dat daar één aanpak voor is, want het is soms echt verwarrend.” (R1FG1, politieke wetenschappen)

“Ja dat heb ik dus wel ... en dat was met één vak heel erg hard dat de prof nooit zijn lessen op tijd erop zet of zelfs gewoon een week geen opnames online zette en dan de week daarna ineens heel erg veel.” (R1FG5, schakel rechten)

“Maar dat is toch iets dat ik wel regelmatig hoor bij medestudenten ‘Wanneer staat die opname er op? Ik vind die niet?’.” (R1FG2, agogische wetenschappen/MILO)

Online uitstelgedrag

Wanneer de deelnemende studenten gevraagd werd naar eventuele aandachtspunten die gelinkt konden worden aan de beschikbaarheid van lesopnames kwam uit de verschillende focusgroepen ook het risico op uitstelgedrag voort. De respondenten gaven aan dat ze door de beschikbaarheid

van lesopnames het werk durven laten opstapelen, maar ook dat ze te maken krijgen met mentale uitdagingen en uitputting.

"Dan begint dat heel de tijd op te stapelen en dan merk ik wel dat tegen de blok komt, dat ik een serieuze inhaalbeweging moet doen." (R1FG1, politieke wetenschappen)

"Vanaf ik achter een computer zit voel ik me heel erg afgezonderd van de leerstof en heb ik veel minder motivatie om daaraan te werken." (R3FG5, agogische wetenschappen)

"Een live les, dat begint en stopt op een bepaald uur. Zelfs als een opname online wordt gezet op het moment van de les, is dat nog altijd mentaal anders voor mij. Bij mij is dat toch zo: live les dat begint om dat uur, je gaat (naar) daar, je volgt mee en dat is bezig. Terwijl een opname, je moet dat zelf opzetten, je moet zelf zien dat ge ... – alez, ik kan dat moeilijk uitleggen, dat is niet heel rationeel. Dat dwingt ook een beetje om aan uw bureau te zitten, op tijd, om de les te kunnen bekijken. Terwijl een opname ... ge kunt dat eender wanneer doen, maar dus ook eender wanneer niet doen." (R1FG3, rechten)

Cognitieve overload en de balans tussen studie en vrije tijd

De deelnemende studenten spraken ook over een cognitieve *overload* of overbelasting. Dit wistten ze enerzijds aan de verlengde duur van de opnames tijdens de coronaperiode waarbij proffen over hun lestijd durfden gaan en zodus extra lesmateriaal verwerkten in de lesopnames. Anderzijds bespraken ze ook de vervagende scheiding tussen hun studies en privéleven door de hoeveelheid aan meldingen en de voortdurende beschikbaarheid van lesopnames.

"Daar is bij ons vrij veel kritiek op gekomen aangezien proffen ook gewoon geen interactie meer hadden met studenten waardoor ze daar ook veel meer lesonderwerpen instaken dus eigenlijk meer leerstof moesten verwerken dan eigenlijk de jaren ervoor." (R4FG5, psychologie)

"(..) Was dat je echt overspoeld wordt van mails met 'Nu staat die lesopname online, nu staat die lesopname online' en dan zo bijvoorbeeld ... ik kreeg zo op vrijdagavond om 21 uur wanneer je echt niet meer met school moet bezig zijn van 'Ah ik heb nog een extra lesopname online gezet, ik zou die wel bekijken voor dat jullie die lesopname van volgende week bekijken' en ik heb ook zoiets van 'Als dat live is doet ge dat ook niet, gaat ge niet opeens op vrijdagavond nog een les inplannen in het lessenrooster' en ja zo een beetje het recht om met rust gelaten te worden (...)." (R1FG5, schakel rechten)

"Dat is ook het verschil met die opnames: je bent ... je kan constant bezig zijn met school, je kan tijdens het weekend op zondag ook een les beginnen kijken, dus er is zo geen scheiding meer tussen?" (R2FG2, psychologie)

Digitale uitsluiting

Een laatste knelpunt dat werd aangehaald door de respondenten in de focusgroepen was het risico op digitale uitsluiting. De respondenten gaven aan dat het bekijken van lesopnames niet altijd mogelijk is, bijvoorbeeld door een defecte laptop maar ook voor studenten bij wie het financieel niet mogelijk is een laptop aan te kopen.

"Afgelopen semester had ik mijn laptop een paar weken niet en dat was echt een probleem. Het is geen optie om geen alternatief te vinden. Je moet echt een alternatief zoeken of je kan ... Je bent gewoon helemaal niet mee. En bij mij is dat dan gelukt, maar ik kan mij voorstellen dat dat bij mensen dat dat totaal niet zo evident is om of enerzijds uw laptop al te maken en een vervanging te vinden. Als dat toch zou moeten gebeuren is dat volgens mij totaal niet evident." (R4FG1, Agogische wetenschappen)

"Misschien voor mensen die dan geen toegang hebben, omdat misschien, het niet kunnen betalen of ik weet niet wat, voor zo een dienst te hebben waar dat je ne laptop voor x aantal tijd kan lenen of zoiets aan een goedkoop tarief, dat ze dan binnen de VUB kunnen doen." (R1FG1, politieke wetenschappen)

3.2.3. Oplossingen

Aan het einde van elke focusgroep werd ook gepeild naar mogelijke oplossingen voor de aangebrachte knelpunten. Om het overzicht te bewaren werden ze ingedeeld volgens de volgorde aangehouden in onderdeel 3.2.2. Er worden geen oplossingen aangereikt die betrekking hebben tot het sociale aspect en online uitstelgedrag omdat de respondenten hier geen suggesties hadden. Er werd wel gebrainstormd over oplossingen rond extra ondersteuning (zie 3.1.1.).

Belang van digitale competenties

Een eerste manier om het gebrek aan digitale competenties bij docenten op te vangen of weg te werken, is volgens de respondenten het aanbieden van extra vormingen. Deze vormingen vulden de respondenten onder meer in met *quick courses* rond het gebruik van opnamemateriaal. Alle respondenten gingen akkoord met deze oplossing. Eén respondent voegde hier nog extra informatie aan toe. Docenten zouden volgens deze deelnemer reeds toegang krijgen tot bijscholing en extra ondersteuning.

"Ja, als ze misschien al eens een cursus zouden krijgen van 'dit moet je doen, daar moet je op letten'. Zo een beetje een WPO voor de proffen, dat zou leuk zijn. Ik denk dat dat ook voor hen handig zou zijn, want ik denk dat ze zich ook zo een beetje schamen als ze daar zo van voor in die aula staan van 'Oei, ik weet niet hoe ik die lesopname moet beginnen', dat we daar een beetje ook in helpen. Je kunt niet verwachten van proffen die dat nog niet hebben gedaan dat dat opeens kan." (R2FG1, rechten)

"ik werk nu voor de VUB en ik zie zo heel dat opleidingsaanbod voor onderzoekers en proffen en daar staat echt alles op. Om nu niet jullie idee af te ketsen want ik sluit me daarbij aan, maar dat bestaat. Dat zijn dan eigenlijk misschien gewoon mensen die dat niet willen. Je kunt al wat ge kunt bedenken, kan je volgen en dat wordt gegeven." (R6FG5, agogische wetenschappen/PHD)

Infrastructuur en technologie

Op vlak van de infrastructuur beseften de respondenten dat het aankopen van de benodigdheden veel middelen vergt. Daarom stelde één respondent een langetermijnplanning voor waarbij academiejaar na academiejaar iets geïnvesteerd zou worden in lesopnamematerialen. Andere respondenten merkten ook op dat gebouwen die over het correcte materiaal beschikken

(respondenten halen gebouw I aan als voorbeeld) toch meermaals niet in gebruik genomen worden of dat docenten bij gebruik extra ondersteuning moeten krijgen.

"Of de universiteit zou moeten proberen om op een bepaalde manier elk jaar te investeren in een deel van de lokalen uit te rusten, stukje bij beetje, van de kleinere lokalen." (R1FG3, rechten)

"Maar ik heb ook soms het gevoel dat de I-blok heel veel leeg staat in sommige lokalen, dus dat daar ook het systeem in kan gebruikt ... gemaakt worden van 'probeer eerst de best uitgeruste lokalen te gebruiken voor dat je naar uw gewoonte-lokaal gaat' wat vaak wel het geval is van 'ik geef die les altijd in de L, dus ik ga daar lesgeven', maar daar is de infrastructuur niet goed terwijl de I (I-blok) wel de juiste lokalen heeft maar dan leegstaat. Dat daar misschien een beetje beter gecoördineerd wordt." (R1FG4, agogische wetenschappen/PHD)

Verder zochten de respondenten ook naar oplossingen betreffende problemen van audiovisuele aard. Zo gaven ze aan dat het haalbaar moest zijn voor de docent om interessante vragen te herhalen opdat ze te horen zouden zijn in de lesopname. De deelnemers gaven aan dat er op deze manier ook rekening gehouden kon worden met studenten die de opname achteraf thuis (her-)bekijken.

"Ah, je maakt een interessante opmerking, ik stel even de vraag zodat iedereen', zodat ze ook op de opname echt, gewoon tijdens de lesopnames toch meer aandacht wordt besteed aan de studenten die ze achteraf van thuis gaan bekijken." (R1FG2, Agogische wetenschappen/MILO)

Inconsistent gebruik van tools en planning

Naast de bijkomende vormingen voor docenten was consistentie het meest dominant aanwezig in de focusgroepen. Knelpunten rond inconsistentie werden tijdens de focusgroepen opgedeeld in twee vormen nl. consistentie in tools en materialen en consistentie in planning (zie ook 3.2.2.). Allereerst haalden de respondenten aan dat het een mogelijke oplossing zou kunnen zijn om resoluut voor één programma te kiezen voor alle opnames van elk opleidingsonderdeel. De respondenten gaven aan dat hier vandaag nog te veel variatie aanwezig is. Ook wat betreft de opnamematerialen zagen ze oplossingen door uniformiteit in elk lokaal aan de VUB.

"Maar misschien ook homogeniteit: allemaal hetzelfde materiaal. (...) Dan is er één document van gebruiksaanwijzingen voor iedereen op de VUB of desnoods op de faculteit. Ik kan mij wel voorstellen dat die van ICT andere materialen nodig hebben dan bijvoorbeeld alle humane wetenschappen." (R1FG4, agogische wetenschappen/PHD)

"Awel, moest ik rector zijn, zou ik echt gewoon één platform zoeken met dus alle positieve kanten van ons Teams, Zoom en Big Blue-gedoe, om dat gewoon combineren in één platform, dat gewoon universeel maken voor dus gewoon de opname van de aula-les, dan hen de vrijheid geven voor persoonlijke filmpkes, zo topic per topic te maken, en dat allemaal bij die Panopto online te zetten, niet ergens in Teams beginnen uploaden, allemaal op Canvas bij Panopto." (R5FG1, bio-ingenieurswetenschappen)

Cognitieve overload

Eén enkele respondent sprak zich ook uit over het risico op cognitieve overbelasting. Zo zouden richtlijnen rust kunnen brengen en lijkt het voor deze respondent noodzakelijk dat docenten hun lesmateriaal op voorhand doorgeven om de werklust draaglijk te houden.

"ik vind het belangrijk dat er ook effectief duidelijke regels rond komen zoals wat er gezegd werd hé, niet met random filmpjes beginnen smijten 'ah hier is nog een interessant filmpje' dat dat best omljnd is net zoals dat proffen hun taken en hun opdrachten op voorhand moeten doorgeven. Is dat niet gebeurd dan worden ze ook niet uitgevoerd." (R6FG5, agogische wetenschappen/PHD)

Digitale uitsluiting

Uit de focusgroepen kwam voort dat de studenten nood hebben aan een VUB-dienst die zich bezighoudt met digitale uitsluiting. Enkelen zien de mogelijkheid om vanuit de VUB laptops te verhuren.

"Als ge dan enkel de optie geeft van online als dat zou zijn in een of andere situatie en daar is wel naar gekeken maar dan moet er ook altijd de optie zijn om een laptop of het een of ander te huren van de VUB. Ik weet niet of dat gehurd kon worden want er werden beurzen uitgedeeld en verkocht enzo maar gewoon dat er desnoods een student naar de VUB kan komen, gewoon een laptop kan ophalen die die kan gebruiken want ge moogt er vrijwel niet van uit gaan dat iedere student zich dat kan permitteren." (R1FG4, agogische wetenschappen/PHD)

Ondersteuning

Verschillende bevrageden gaven tijdens de focusgroepen aan dat ze een gebrek aan ondersteuning ervoeren. Enkele respondenten bespraken dat, indien men de *blend* doorzet en zo dus ook lesopnames behouden blijven, extra ondersteuning welkom was. Eén respondent raadde het studiebegeleidingscentrum aan. Andere bevrageden raadden ook aan dat extra uitleg in verband met het correct gebruik van lesopnames verschaft moest worden via de docenten bij aanvang van een opleidingsonderdeel.

"Maar ik denk zelfs een opname van zo'n SBC-workshop in Canvas bij, ik denk dat daar een vakje van Studiebegeleiding is, zou nuttig kunnen zijn; Ik weet ook niet of dat daar is – het is ook niet dat ik daar al vaak naar gekeken heb naar dat vakje." (R1FG3, rechten)

"Ik vind dat sowieso om gewoon een eerste idee dat de proffen een beetje zoals we daarstraks al hebben besproken van dat ze ook wat uitleg geven aan de eerstejaars of als ze net beginnen met in plaats van enkel hun les, toe te lichten van wat we allemaal gaan behandelen, ook echt van hoe dat ge die opnames kunt combineren met uw lessen en met uw live lessen." (R3FG2, agogische wetenschappen)

3.3. Welke aspecten van lesopnames wensen VUB-studenten post-corona te behouden, gegeven hun ervaring met afstandsonderwijs?

3.3.1. Aanbod

Tijdens de focusgroepen werd allereerst gepeild naar het huidige aanbod. De respondenten gaven aan dat er een verschil bestaat tussen het aanbod in lesopnames pre-corona en het huidige aanbod. Omwille van deze reden worden deze apart besproken.

Pre-corona

De bevroegde VUB-studenten gaven aan dat er in bepaalde opleidingen geen of weinig aanbod in lesopnames beschikbaar was. Enkelen onder hen gaven aan dat binnen hun opleiding vooral opnames ter beschikking gesteld werden van vakken die gedeeld werden met andere studierichtingen. Eén respondent uit de psychologie gaf het tegenovergestelde aan. Zo zou zij doorheen de opleiding altijd genoten hebben van lesopnames.

"Voordien was er eigenlijk bijna geen opname, als ik niet gewoon mag zeggen geen, behalve voor enkele hele grote vakken die gedeeld worden met andere richtingen zoals algemene statistiek of statistiek 1 ofzo iets en sociologie, inleiding tot de sociologie. Voor de rest was er niets en moest je gewoon naar campus komen." (R2FG5, agogische wetenschappen)

"In de psychologie hebben we eigenlijk altijd opnames gehad. Ik denk dat ik zelden lessen heb gehad waardat geen opnames waren doorheen mijn traject eigenlijk." (R4FG5, psychologie)

Post-corona

Vooruitkijkend naar het huidige coronatijdperk, gaven enkele respondenten aan dat docenten toch voor een andere aanpak kiezen wat betreft de beschikbaarheid van lesopnames. Zo beschikken de respondenten sinds de coronapandemie over een uitgebreider repertoire aan lesopnames.

"Ja, bij ons is het voornaamste verschil dat er opgenomen wordt, eigenlijk." (R2FG4, geschiedenis)

"En post of ja, huidige situatie, wordt bijna alles merendeel opgenomen en ja, zo leer je ook om dat op een efficiënte manier die opnames te bekijken." (R2FG3, bio-ingenieurswetenschappen)

Enkele respondenten bespraken ook tegengestelde gevolgen van de *blend* zoals boven werd aangehaald. Zo voelden zij aan dat vanaf de optie tot fysiek lesgebeuren terugkeert, enkele opleidingsonderdelen de lesopnames stopzetten.

"Nog een vak waarbij ze zeggen 'Vanaf nu mag het op campus dus maak ik geen lesopnames meer.'" (R5FG5, Political Science)

3.3.2. Toekomst

Ook werd de respondenten gevraagd een blik op de toekomst te werpen. Welke *good practices* wensen zij te behouden? Allereerst gaven enkele respondenten aan dat ze, naast de aangehaalde negatieve aspecten, over het algemeen tevreden waren over het aanbod en dat ze dit zeker post-corona wensten te behouden.

"Awel ja, misschien nu met corona eigenlijk dat iedereen genoodzaakt is geweest om dat zo in een sneltempo allemaal te leren, proffen en studenten. En het is nu niet omdat corona dan misschien ooit voorbij zal zijn, dat we dat moeten laten vallen." (R1FG1, politieke wetenschappen)

"Ik heb het liefste de combinatie: en live kijken, en de mogelijkheid hebben om er nadien nog eens te bekijken." (R3FG4, agogische wetenschappen/PHD)

Vervolgens kwam het aanbod in korte lesopnames of *clips* ter sprake. Meerdere respondenten bespraken dat ze dit gegeven als zeer aangenaam ervoeren, zeker indien het gekoppeld werd aan een aansluitende vragensessie.

"Ja, ik denk bij agogiek meteen aan de lessen van PROFA (R6FG5 knikt). Dat waren dan zo korte opnames, allee soms waren ze wat langer hangt af van het onderwerp, maar gemiddeld waren dat opnames van zo'n 20 minuutjes. (...) Zo van die korte lesopnames, dat vind ik wel echt dat dat behouden mag worden." (R3FG5, agogische wetenschappen)

(Als reactie op R3FG5) "Ik ging echt net exact hetzelfde zeggen. Nu ik vond het ook wel heel waardevol dat daar een Q&A aan gekoppeld werd telkens, dat er een contactmoment was (...)" (R6FG5, agogische wetenschappen/PHD)

DEEL 4 - DISCUSSIE EN CONCLUSIE

Dit onderdeel van de masterproef bestaat uit vijf onderdelen. Doorheen de bespreking worden de resultaten in grote lijnen teruggekoppeld aan voorgaand literatuuronderzoek om zo de onderzoeksvragen te beantwoorden. Vervolgens worden ook enkele beperkingen van dit onderzoek aangebracht alsook enkele aanbevelingen naar toekomstig onderzoek, de praktijk en het beleid toe. Tot slot komt alles in grote lijnen samen in een samenvattende discussie.

4.1. Bespreking

4.1.1. Op welke manier gebruiken VUB-studenten de aangeboden lesopnames?

Uit de resultaten blijkt dat lesopnames op zeer diverse manieren ingezet kunnen worden tijdens de studie. De meerderheid van de respondenten geeft aan lesopnames te gebruiken als supplement om leerstof te herhalen of te verduidelijken, maar ook om, in geval van afwezigheid, te kunnen inhalen. Huidig onderzoek wijst uit dat een kleine minderheid van de respondenten lesopnames gebruikt ter vervanging van colleges. In onderzoek van Banerjee (2021) werd aangebracht dat studenten lesopnames vaak als vervanging gebruiken en niet als supplement. Uit de resultaten blijkt dit niet het geval. De meerderheid van de respondenten gebruikt lesopnames ter herhaling of voorbereiding. Dona et al. (2017), Cushieri & Agius (2020) en Sharma & Bumb (2021) onderschrijven deze studiemethode. Volgens hen is de hoofdreden waarom studenten lesopnames gebruiken dat ze kunnen herhalen en zich voorbereiden op examenperioden. Een mogelijke hypothese hier kan zijn dat iedere student aparte leernoden heeft, waardoor ze lesopnames op zeer diverse manieren zullen gaan inzetten. Dit uiteenlopend gebruik vraagt om extra ondersteuning waarvan de meeste respondenten aangeven deze vandaag te missen. Om lesopnames 'correct' in te zetten, komt uit deze masterproef naar voor dat studenten aan de VUB weinig tot geen extra ondersteuning mogen ontvangen als het op lesopnames aankomt. Banerjee (2021) en Nordmann et al. (2020) bevestigen dit tekort. De mogelijkheid bestaat dat studenten niet weten waar ze naartoe moeten met hun vragen rond lesopnamegebruik.

Overkoepelend bevestigt het onderzoek van Dona et al. (2017) en O'Callaghan et al. (2017) dat studenten over het algemeen zeer tevreden zijn omtrent de beschikbaarheid van lesopnames, met uitzondering van enkele pijnpunten. Brink et al. (2021) verklaart dit doordat studenten meer kunnen doen in minder tijd, op hun eigen tempo en geen verplaatsingen moeten financieren of tijd verliezen door te pendelen.

4.1.2. Welke positieve en negatieve aspecten ervaren VUB-studenten bij het gebruik van lesopnames?

Dit onderzoek onderscheidt verschillende positieve en negatieve aspecten met betrekking tot lesopnames. Allereerst tonen de resultaten aan dat de verhoogde flexibiliteit, waardoor lesopnames altijd en overal te raadplegen zijn, als positief ervaren wordt. Ten tweede kan men ook concluderen dat VUB-studenten zich kunnen vinden in de verhoogde autonomie die lesopnames met zich meedragen, waardoor ze op eigen tempo en volgens eigen planning de leerstof kunnen behandelen.

Onderzoek van Dona et al. (2017) en Deci & Ryan (2000) erkennen flexibiliteit en autonomie als positieve aspecten aan lesopnames. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat studenten op deze manier hun studieprogramma gedeeltelijk zelf samenstellen, maar ook kunnen plannen wanneer dit hen best uitkomt (Bollmeier et al., 2010; Dona et al., 2017; Sharma & Bumb, 2021). Verder toont dit onderzoek aan dat onderwijs toegankelijker wordt dankzij lesopnames, bijvoorbeeld voor werkstudenten of voor studenten die zich niet kunnen vinden in het traditionele patroon. Onderzoek van Morris et al. (2019), Dietrich et al. (2020) en Raes et al. (2020) bevestigt dat ook werkstudenten, studenten die over te weinig uren beschikken, zich niet kunnen vinden in een conventionele schoolomgeving of rekening moeten houden met individuele noden en verantwoordelijkheden veel gebruik maken van lesopnames. In het algemeen lijkt het erop dat instellingen voor hoger onderwijs hierdoor laagdrempeliger worden en tegemoet komen aan veranderende studentennoden (Baeppler et al., 2014; Bollmeier et al., 2010; Nordmann et al., 2020; O'Callaghan et al., 2017).

Vervolgens brengt dit onderzoek ook enkele knelpunten aan. Huidig onderzoek toont allereerst aan dat studenten in een digitale leeromgeving gevoelens van isolatie en demotivatie ervaren waarbij ze zich gedistantieerd voelen van docenten en medestudenten. Petillion & McNeil (2020) bevestigen deze data door te erkennen dat er zich binnen een digitale context onder meer gevoelens en emoties zoals verveling, vermoeidheid, angst en isolatie kunnen ontwikkelen. Onderzoek van Triquet et al. (2021) suggereert hier dat studenten zich binnen deze context ook minder gemotiveerd kunnen voelen en meer nood hebben aan planning, consistente organisatie en zelfdiscipline. Een ander opvallend resultaat binnen dit onderzoek is dat ook enkele respondenten aangeven geen nood te hebben aan het sociale aspect van het lesgebeuren. Petillion & McNeill (2020) verklaren dat studenten nood hebben aan sociaal contact en interactie en de voorkeur uitgaat naar contactonderwijs. Dit spreekt echter de verkregen data uit deze masterproef gedeeltelijk tegen waarbij enkele respondenten aangeven deze behoefte niet te delen. Hier kan gesuggereerd worden vanuit de data dat deze respondenten reeds over een uitgebreid sociaal netwerk of vangnet beschikken en dus geen nood voelen deze uit te breiden.

Verder wijzen de resultaten van dit onderzoek uit dat in een digitale context met lesopnames het risico op uitstelgedrag en cognitieve overbelasting groot is. De respondenten wijzen op een communicatieve overbelasting waarbij ze overstelpt worden door meldingen via Canvas of andere communicatiekanalen, maar ook dat er een vervagende scheiding ontstaat tussen hun studies en privéleven in een omgeving waar lesopnames altijd beschikbaar zijn en er dus altijd gestudeerd kan worden. Een gebrek aan deze zelfregulerende vaardigheden werkt volgens Hen et al. (2021) en Nordmann et al. (2020) ook online uitstelgedrag in de hand waardoor studenten mogelijk een inhaalbeweging moeten maken. De literatuur bevestigt dus huidig onderzoek. Een inefficiënt *timemanagement* en een gebrek aan motivatie zijn namelijk belangrijke risicofactoren in een omgeving van lesopnames (De Silva, 2020; Smart & Cappel, 2006). Uitstelgedrag kan mogelijk ook voortkomen uit een cognitieve overbelasting. Arnold (2016) bevestigt hier de data en verklaart dat deze vorm van overbelasting ook onvermijdelijk gepaard gaat met de student die extra tijd nodig heeft om alle leerstof te kunnen verwerken. Naast cognitieve overbelasting brengt de data ook communicatieve overbelasting naar boven (Batista et al., 2022). De data suggereren dat studenten geen nood hebben aan talrijke aankondigingen via e-mail of interne communicatiekanalen. Eén respondent brengt dit opmerkelijk onder woorden als 'het recht om met rust gelaten te worden'.

Batista et al. (2022) bevestigen dit en vullen aan dat dit kan leiden tot onnodige afleiding of zelfs tot verlaagde studentenprestaties. Het tegengestelde werd ook in de data bevestigd. Zo wordt ook een gebrek aan communicatie ervaren, waarbij het voor studenten niet altijd even duidelijk is wat precies van hen verwacht wordt of wat het plan van aanpak voor een specifiek opleidingsonderdeel is. Triquet et al. (2021) ondersteunt deze data via eigen onderzoek dat stelt dat VUB-studenten grotendeels ontevreden zijn rond communicatie en het verkrijgen van feedback tijdens online leertrajecten (p.4).

De bevroegde studenten in dit onderzoek halen ook werkpunten aan die betrekking hebben tot consistentie, infrastructuur, digitale uitsluiting en beperkte digitale competenties bij enkele docenten. Zo bestaan er volgens huidig onderzoek kwaliteitsproblemen met lesopnames die betrekking hebben tot beeld en audio. Respondenten geven ter illustratie problemen aan met hybride lesopnames waarbij vragen uit het publiek uit de opname verdwijnen, maar ook lesopnames waar het schrijfbord buiten beeld valt. MacKay (2019) en Raes et al. (2020) bevestigen de data en voegen toe dat een succesvolle audio-opname bepalend is voor het succes van lesopnames. Dona et al. (2017) pleit voor *sound-inclusive* lespraktijken waarbij vragen uit het publiek herhaald worden door de docent opdat ze opgenomen worden in de opname. Een volgend opvallend resultaat is dat lesopnames niet in elk lokaal een mogelijkheid zijn vanwege de beperkte aanwezigheid van opnameapparatuur in de geplande lokalen. García-Morales et al. (2021) bevestigt deze data. Instellingen voor hoger onderwijs zullen bij implementatie van een succesvolle *blend* ook moeten investeren in de uitbreiding van de infrastructuur en het aanwezige opnamemateriaal.

Vervolgens halen respondenten ook het inconsistent gebruik van tools en communicatie rond planning aan. Met deze laatste wordt bedoeld dat het voor studenten moeilijk is om te kunnen plannen vanwege een gebrek aan transparantie en communicatie rond de beschikbaarheidsstelling van lesopnames op de gekende platformen. VUB-specifiek onderzoek van Triquet et al. (2021) bevestigt deze data en stelt dat studenten nood hebben aan een duidelijke, haalbare planning. Een mogelijke hypothese hier is dat, om een eigen planning op te maken, ook transparant over de planning van het opleidingsonderdeel en *uploaden* van lesopnames binnen een bepaalde tijdsspanne gecommuniceerd moet worden. Hetzelfde onderzoek van Triquet et al. (2021) beschrijft ook dat studenten wat betreft het inconsistent gebruik van tools behoefte hebben aan een minimale mix of dat er duidelijke afspraken moeten bestaan omtrent het gekozen platform. Verder wijzen de resultaten uit dat digitale competenties bij enkele docenten ontbreken, wat een positieve leerervaring kan tegenhouden. De respondenten binnen dit onderzoek halen aan dat een bijkomende opleiding voor docenten rond lesopnames aangewezen is. Onderzoek van MacKay (2019) bevestigt dat docenten vaak over te weinig digitale competenties beschikken. Dit kan verklaard worden vanuit de korte tijdsspanne en een tekort aan voorbereidingstijd die docenten kregen om hun opleidingsonderdeel abrupt naar een digitale leeromgeving te transformeren en een gebrek aan training voor de uitbraak van COVID-19. Ter ondersteuning communiceert VUBStaff (2021), het communicatiekanaal van VUB-personeel, in een personeelsbericht over het voorzien van een digitaal alternatief voor elk opleidingsonderdeel met *hyperlinks* naar extra achtergrondinformatie en advies omtrent aanpak. VUB-dienst Onderwijsondersteuning voorziet ook bijkomende informatie en ondersteuning voor docenten bij het maken van lesopnames (Onderwijsinnovatie, z.d.).

Tot slot blijkt uit de resultaten dat de respondenten om digitale uitsluiting tegen te gaan, aanraden een dienst op te richten of uit te breiden waar VUB-studenten eventueel laptops kunnen ontlend. De data stroken hier niet met de praktijk. Via VUB-dienst Studentenstatuut & Studiefinanciering kunnen studenten die tijdelijk of door financiële omstandigheden geen laptop kunnen aankopen een laptop kunnen lenen voor een bepaalde duur of een lening of beurs aanvragen om alle nodige materialen aan te schaffen (onderwijsinnovatie, z.d.). Dit komt tegemoet aan de waarschuwing van Pauwels & Danckaert (2021) waarin zij oog hebben voor studenten die het risico lopen digitaal uitgesloten te raken omdat zij geen toegang hebben tot de benodigde materialen en internetverbinding. Dit kan verklaard worden vanuit VLOR (2020) en García-Morales et al. (2021) waarin de doelstelling geformuleerd wordt dat iedere student een recht op leren heeft, en er dus ook tijdens en na het coronatijdperk geïnvesteerd moet worden in de digitale uitrusting en vaardigheden van studenten. Er kan dus gesuggereerd worden dat niet alle respondenten op de hoogte zijn van het aanbod dat de VUB inzet om digitale uitsluiting tegen te gaan.

4.1.3. Welke aspecten van lesopnames wensen VUB-studenten post-corona te behouden, gegeven hun ervaring met afstandsonderwijs?

Uit huidig onderzoek blijkt dat lesopnames inderdaad wijdverspreid raken aan de VUB. Het verhoogde aanbod in lesopnames zorgt er ook voor dat studenten deze zeer divers inzetten. Deze resultaten borduren voort op onderzoek van Banerjee (2021), MacKay (2019) en O'Callaghan (2017) die stellen dat lesopnames steeds meer geïntegreerd raken binnen instellingen voor hoger onderwijs. Ook Nordmann (2020) geeft aan dat we toewerken naar een *blended* formaat waar lesopnames toe behoren. De resultaten suggereren dat de uitbraak van COVID-19 en de verplichte overstap naar afstandsonderwijs een significante rol gespeeld heeft in de uitbreiding van het aanbod lesopnames in het onderwijsverhaal aan de VUB (Lan et al., 2020). Verder geeft dit onderzoek aan dat studenten de beschikbaarheid van lesopnames over het algemeen als positief te onthalen. Dit wordt bevestigd maar ook genuanceerd in onderzoek van Brink et al. (2021) waarin men stelt dat studenten de goede elementen van online onderwijs wensen te behouden.

Om ook goede elementen met betrekking tot lesopnames te verzamelen, werd binnen dit onderzoek gepeild naar *good practices* die studenten wensen mee te nemen naar de toekomst. De resultaten van dit onderzoek wijzen allereerst uit dat studenten de huidige *blend* wensen te behouden, en dat opnames hier ook onderdeel van uitmaken. Deze resultaten bevestigen het standpunt van Dona et al. (2017) die stelt dat instellingen voor hoger onderwijs steeds meer inzetten op de *blend*. Ook Morris et al. (2019) stelt dat er een goed beredeneerde *blend* moet komen die rekening houdt met de noden van studenten, de gewenste leeruitkomsten die de docent voor ogen houdt, de gewenste werkvormen, de beschikbaarheid van opname-apparatuur en de digitale competenties van zowel docenten als studenten. Vervolgens wijzen de resultaten van dit onderzoek erop dat de voorkeur wat betreft werkvorm uitgaat naar de *flipped classroom* of de vooropname van korte clips. Voorgaand onderzoek bevestigt deze data ook. Zo schuift MacKay (2019) ook de *flipped classroom* naar voor als een van de meest effectieve vormen van *blended* leren aangezien de studenten dieper kunnen interageren en discussiëren vanwege de voorkennis die ze reeds bezitten en zo dus tot dieper leren kunnen komen.

4.2. Beperkingen eigen onderzoek

Dit onderzoek bevat enkele beperkingen die om verdere toelichting vragen. Ten eerste tracht deze studie een zo volledig mogelijk beeld te schetsen van de ervaringen die VUB-studenten hebben met lesopnames door een zo divers mogelijke onderzoekspopulatie te selecteren vanuit zoveel mogelijke studierichtingen. Toch wijst onderzoek van MacKay (2019) ons op het feit dat internationale studenten lesopnames op een andere manier gebruiken. Dit onderzoek betreft dit soort studenten niet, omdat de uitnodiging via sociale media en e-mail in het Nederlands uitgestuurd werd en de spreektaal tijdens de focusgroepen ook het Nederlands was. Ook VUB-studenten van de *Brussels Health Campus* te Jette konden niet betrokken worden doorheen dit onderzoek. Hierover kunnen dus geen uitspraken gedaan worden aangezien de manier van aanpak en de ervaringen van deze studenten niet bevraagd werd en verschillend kan zijn van de ervaringen van studenten aan de *Brussels Humanities, Sciences & Engineering Campus* te Etterbeek.

Een tweede mogelijke beperking betreft het feit dat werkstudenten volgens Morris et al. (2019) veel gebruik zouden maken van lesopnames. Doorheen de georganiseerde focusgroepen kwam deze doelgroep meermaals aan bod. Toch namen er, wegens onbekende redenen of louter berustend op toeval, geen werkstudenten deel aan dit onderzoek.

Deze masterproef kan helaas ook niet alle *stakeholders* betrekken. Dit onderzoek hoort slechts de standpunten van studenten, maar ook docenten zijn een cruciale groep van *stakeholders* wiens ervaringen, successen en knelpunten gehoord moeten worden (O'Callaghan et al., 2017).

4.3. Aanbevelingen verder onderzoek

Dit onderzoek biedt een exploratieve kijk op de ervaringen van VUB-studenten met lesopnames. Rond het aspect van lesopnames binnen instellingen voor hoger onderwijs kunnen nog vele onderzoeken gevoerd worden. Binnen deze masterproef worden alvast twee aanbevelingen beschreven.

Allereerst kan onderzoek gevoerd worden naar de overige stakeholders binnen deze context. Uit dit onderzoek is gebleken dat docenten problemen kunnen ervaren met digitale competenties. Maar hoe ervaren zij lesopnames juist? Welke successen en knelpunten koppelen zij aan de beschikbaarheid en het gebruik van lesopnames? Hoe kan elke docent geholpen zijn met het ondersteuningsaanbod? Hoe kunnen docenten bereikt worden die hiervoor niet bereid waren deel te nemen aan het ondersteuningsaanbod? Dit onderzoek kan zowel kwantitatief als kwalitatief gevoerd worden.

Vervolgens kan er op zoek gegaan worden naar oplossingen rond communicatieve overbelasting via communicatiekanalen bij studenten. Volgens Batista et al. (2022) bestaat er voor dit probleem nog geen oplossing. Voor werknemers in Europa bestaat 'The right to disconnect', waardoor werkgevers hun werknemers niet langer mogen storen buiten de werkuren. Frankrijk kan hier beschouwd worden als een schoolvoorbeeld waarbij gedurende bepaalde perioden werkbenodigdheden zoals een laptop of GSM uitgeschakeld moeten worden (Eurofound, 2021). Dit is eventueel een kader dat toegepast kan worden op de context van het hoger onderwijs om een communicatieve overbelasting en mogelijks een cognitieve overbelasting tegen te gaan. Dit onderzoek kan zowel kwantitatief als kwalitatief gevoerd worden. Mogelijks is een *mixed-method design* hier aangewezen om allereerst

de noden kwantitatief in kaart te brengen om vervolgens tot oplossingen te komen binnen een kwalitatief onderzoek.

4.4. Praktische en beleidsaanbevelingen

Op basis van dit onderzoek kunnen praktische en beleidsaanbevelingen geformuleerd worden. Allereerst heeft dit onderzoek aangetoond dat docenten divers omspringen met lesopnames. Het aanbod in lesopnames neemt toe en bijgevolg ontstaan er verschillende voorbeelden van effectieve en minder effectieve praktijkvoorbeelden. De respondenten uit dit onderzoek geven aan dat de nood aan extra bijscholing bij docenten hoog is. Dit betreft niet uitsluitend de pedagogische en didactische aanpak, maar ook verdere logistieke vorming en ondersteuning die nodig is om te voldoen aan de *21st century skills* en studentennoden (Liesa-Órus et al. 2020). Aangezien er reeds een resem aan bijscholingen voor docenten bestaan aan de VUB, is het mogelijk ook interessant te bekijken waarom docenten over het algemeen minder gemotiveerd zijn om hier aan deel te nemen. Sharma & Srivastava (2020) beschrijven hier dat het vooral belangrijk is aan te tonen hoe deze digitale vaardigheden ingezet kunnen worden in de praktijk en het gevoel van competentie aan te wakkeren bij docenten.

Dit onderzoek toont verder ook aan dat VUB-studenten het gebruik van korte *clips* en een *flipped classroom* als uiterst positief onthalen. De praktijk kan hierop inspelen door het aanbod uit te breiden, aangezien het tot dieper leren aanzet. Dankzij de bijkomende voorkennis die studenten aangeboden krijgen kan er tijdens een opvolgles of Q&A-sessie op een hoger niveau gediscussieerd en geïnterageerd worden (MacKay, 2019).

Vervolgens kan er ook een aanbeveling gemaakt worden om het ondersteuningspakket betreffende omgang met lesopnames als student uit te breiden en/of de bekendheid van het aanbod van de VUB-dienst Studiebegeleiding te vergroten. Dit onderzoek heeft aangetoond dat weinig studenten reeds bijkomende ondersteuning met betrekking tot het gebruik van lesopnames mochten ontvangen en ook niet meteen weten waar ze deze kunnen verkrijgen. Binnen deze extra ondersteuning kunnen ook onderwerpen zoals online uitstelgedrag, zelfregulering en gevoelens zoals isolatie en demotivatie aan bod komen.

Dit onderzoek beveelt ook enige consistentie in toolgebruik en planning aan. Daarom raadt dit onderzoek aan dat lesopnames altijd op dezelfde plaats terug te vinden zijn of dat er duidelijke afspraken worden gemaakt omtrent het gekozen platform bij aanvang van een opleidingsonderdeel (Triquet et al., 2021).

Tot slot schrijft dit onderzoek ook een aanbeveling over de uitbreiding of toewijzing van de beschikbare lokalen met opnameapparatuur. Aan de VUB worden er reeds enkele lokalen ter beschikking gesteld waar hybride lesopnames gemaakt kunnen worden, alsook een opnamestudio waar docenten lesopnames of audio-opnames kunnen maken. De uitbreiding van infrastructuur en apparatuur vergt veel middelen van een instelling voor hoger onderwijs. Daarom beveelt dit onderzoek aan dat de toewijzing van lokalen met opnameapparatuur efficiënter verloopt op een manier waarbij docenten die wensen hun colleges op te nemen voorrang krijgen bij toewijzing van een lokaal. Vandaag worden deze lokalen echter nog te weinig gebruikt of ingezet voor colleges die niet opgenomen worden.

4.5. Conclusie

Het doel van deze masterproef bestond eruit te onderzoeken hoe VUB-studenten de aangeboden lesopnames ervaren en welke aspecten zij graag zouden meenemen in een post-coronatijdperk waar de Vrije Universiteit Brussel aangeeft de *blend* tussen fysiek en digitaal onderwijs wenst door te zetten.

Voorgaand onderzoek stelde vast dat lesopnames steeds meer verspreid raken binnen instellingen voor hoger onderwijs. Door de uitbraak van het coronavirus en de verplichte overstap naar afstandsonderwijs werden een resem aan tools en platformen, waaronder lesopnames, ingezet opdat het leren verdergezet kon worden. Vandaag wenst de Vrije Universiteit Brussel in te zetten op een *blend* tussen digitale en fysieke leermogelijkheden. Daarom is het belangrijk dat ook studenten, die eerstelijns ervaring hebben met lesopnames, gehoord worden.

Uit de resultaten kwam naar voor dat VUB-studenten lesopnames op zeer diverse manieren inzetten en ervaren. Zo benoemen ze enerzijds enkele goede elementen zoals onder meer de mogelijkheid om leerstof op een eigen tempo te verwerken en om leerstof meermaals te herhalen of in te kunnen halen bij afwezigheid. De respondenten zien potentieel in een *blend* waar ook lesopnames onderdeel van uitmaken. Anderzijds ervaren ze ook enkele knelpunten. Onder andere een tekort aan digitale competenties bij enkele docenten, het inconsistent gebruik van verschillende tools en lesplatformen, een gemis aan sociaal contact, een gebrekkige aanwezigheid van benodigde materialen en infrastructuur, het risico op uitstelgedrag, gevoelens zoals isolatie en demotivatie en een cognitieve en communicatieve overload kunnen een positieve leerervaring tegenwerken. Binnen dit onderzoek reiken de respondenten zelf ook enkele oplossingen voor deze werkpunten aan.

Aan de hand van bovenstaande resultaten kunnen praktische en beleidsaanbevelingen opgesteld worden die de ervaringen van VUB-studenten in rekening brengen. Zo moeten docenten gemotiveerd worden om zich bij te scholen in digitale competenties en lesgeven via lesopnames, net als de uitbreiding van de werkvormen *flipped classroom* en *clip recordings*. Verder moeten studenten ook beter ondersteund worden bij het gebruiken van lesopnames en moet er duidelijkheid en consistentie bestaan rond waar en wanneer lesopnames teruggevonden kunnen worden. Tot slot wordt ook een aanbeveling gemaakt naar de uitbreiding of toebedeling van de infrastructuur waar opnameapparatuur beschikbaar is.

REFERENTIES

- Arnold, S. (2016). *Rethinking E-learning media: What happens when student like meets professor me*. 281–286. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED571574.pdf>
- Baepler, P., Walker, J. D., & Driessen, M. (2014). It's not about seat time: Blending, flipping, and efficiency in active learning classrooms. *Computers & Education*, *78*, 227–236. <https://doi.org/10.1016/J.compedu.2014.06.006>
- Banerjee, S. (2021). To capture the research landscape of lecture capture in university education. *Computers & Education*, *160*, 1–20. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.104032>
- Batista, J., & Santos, H., Marques, R.P. (2022). Communication Overload in Online Communities in Higher Education: A Case Study. *International Journal of Technology and Human Interaction*, *18*(1). <https://doi.org/10.4018/IJTHI.293194>
- Bollmeier, S. G., Wenger, P. J., & Forinash, A. B. (2010). Impact of Online Lecture-capture on Student Outcomes in a Therapeutics Course. *American Journal of Pharmaceutical Education*, *74*(7). <https://doi.org/10.5688/aj7407127>
- Brink, M., Van den Broeck, A., & Ramakers, C. (2021). *Ervaringen van studenten met onderwijs en toetsen op afstand tijdens corona* (p. 1–18). ResearchNed Nijmegen. <https://www.iso.nl/wp-content/uploads/2021/02/ResearchNed---Ervaringen-van-studenten-met-onderwijs-en-toetsen-op-afstand-tijdens-corona.pdf>
- Bryman, A. (2016). *Social research methods* (5de dr.). Oxford University Press.
- Castleberry, A., & Nolen, A. (2018). Thematic analysis of qualitative research data: Is it as easy as it sounds? *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, *10*(6), 807–815. <https://doi.org/10.1016/j.cptl.2018.03.019>
- Chapin, L. A. (2018). Australian university students' access to web-based lecture recordings and the relationship with lecture attendance and academic performance. *Australasian Journal of Educational Technology*, *34*(5). <https://doi.org/10.14742/ajet.2989>
- Choe, R. C., Scuric, Z., Eshkol, E., Cruser, S., Arndt, A., Cox, R., Toma, S. P., Shapiro, C., Fitzgerald, M.-L., Barnes, G., & Crosbie, R. H. (2019). Student Satisfaction and Learning Outcomes in Asynchronous Online Lecture Videos. *CBE Life Sciences Education*, *18*. <https://doi.org/10.1187/cbe.18-08-0171>
- Cuschieri, S., & Agius, C. J. (2020). Spotlight on the Shift to Remote Anatomical Teaching During Covid-19 Pandemic: Perspectives and Experiences from the University of Malta. *Anatomical Sciences Education*, *13*(6), 671–679. <https://doi.org/10.1002/ase.2020>

- De Silva, D. V. M. (2020). Developing Self-Regulated Learning Skills in University Students Studying in the Open and Distance Learning Environment Using the KWL Method. *Journal of Learning for Development, 7*(2), 204–217.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-being. *American psychologist, 55*(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037110003-066X.55.1.68>
- D'Errico, F., Cerniglia, L., & Paciello, M. (2016). When emotions enhance students' engagement in e-learning processes. *Journal of E-Learning and Knowledge Society, 12*(4), 9-23. <https://doi.org/10.20368/1971-8829/1144>
- Dietrich, N., Kentheswaran, K., Ahmadi, A., Teychené, J., Bessièrè, Y., Alfenore, S., Laborie, S., Bastoul, D., Loubière, K., Guigui, C., Sperandio, M., Tiruta-Barna, L., Etienne, P., Cabassud, C., Liné, A., & Hébrard, G. (2020). Attempts, Successes, and Failures of Distance Learning in the Time of COVID-19. *Journal of Chemical Education, 97*(9), 2448–2457. <https://doi.org/10.1021/acs.jchemed.0c00717>
- Dona, K. L., Gregory, J., & Pechenkina, E. (2017). Lecture-recording technology in higher education: Exploring lecturer and student views across the disciplines. *Australasian Journal of Educational Technology, 33*(4), 122–133. <https://doi.org/10.14742/ajet.3068>
- Eurofound. (2021). *Right to disconnect*. Eurofound. <https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/industrial-relations-dictionary/right-to-disconnect>
- Fawaz, M., & Samaha, A. (2021). E-learning: Depression, anxiety, and stress symptomatology among Lebanese university students during COVID-19 quarantine. *Nursing Forum, 56*(1), 52–57. <https://doi.org/10.1111/nuf.12521>
- Fusch, P. I., & Ness, L. R. (2015). Are We There Yet? Data Saturation in Qualitative Research. *The Qualitative Report, 20*(9), 1408–1416. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2015.2281>
- Garrison, R., & Kanuka, H. (2004). Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education. *Internet and Higher Education, 7*(2), 95–105. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2004.02.001>
- Gates, T. G., Ross, D., Bennett, B., & Jonathan, K. (2021). Teaching Mental Health and Well-Being Online in a Crisis: Fostering Love and Self-compassion in Clinical Social Work Education. *Clinical Social Work Journal, 50*, 22-34. <https://doi.org/10.1007/s10615-021-00786-z>

- Halcomb, E. J., & Davidson, P. M. (2006). Is verbatim transcription of interview data always necessary? *Applied Nursing Research*, 19(1), 38–42. <https://doi.org/10.1016/j.apnr.2005.06.001>
- Hen, M., Ferrari, J. R., & Niazov, Z. (2021). Online and Academic Procrastination in Students With Learning Disabilities: The Impact of Academic Stress and Self-Efficacy. *Psychological Reports* 125(2), 890-912. <https://doi.org/10.1177/0033294120988113>
- Hussain, A., Tabrez, E., Basu, A., & D'Silva, C. (2018). Medical Students' perception of the Usage of Lecture Recording Software. *Cureus*, 10(7). <https://doi.org/10.7759/cureus.2963>
- Khan, H. U. (2016). Possible effect of video lecture capture technology on the cognitive Empowerment of higher education students: A case study of gulf-based university. *International journal of innovation and learning*, 20(1), 68–84. <https://doi.org/10.1504/IJIL.2016.076672>
- Kitzinger, J. (1994). The methodology of Focus Groups: The importance of interaction between research participants. *Sociology of Health & Illness*, 16(1), 103–121. <https://doi.org/10.1111/1467-9566.ep11347023>
- Lan, H.T.Q., Long, N.T., & Hanh, N.V. (2020). Validation of depression, anxiety and stress scales (DASS-21): Immediate psychological responses of students in the e-learning environment. *International Journal of Higher Education*, 9(5), 125–133. <https://doi.org/10.5430/ijhe.v9n5p125>
- Liesa-Orús, M., Latorre-Coscolluela, C., Vázquez-Toledo, S., Sierra-Sánchez, V. (2020). The Technological Challenge Facing Higher Education Professors: Perceptions of ICT Tools for Developing 21st Century Skills. *Sustainability*, 12(13). <https://doi.org/10.3390/su12135339>
- MacKay, J. R. D. (2019). Show and 'tool': How lecture recording transforms staff and student perspectives on lectures in higher education. *Computers & Education*, 140. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.05.019>
- Moawad, R. A. (2020). Online Learning during the COVID-19 Pandemic and Academic Stress in University Students. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 12(1Sup2), 100–107. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.1sup2/252>
- Moore, J. L., Dickson-Deane, C., & Galyen, K. (2011). E-Learning, online learning, and distance learning environments: Are they the same? *The Internet and Higher Education*, 14(2), 129–135. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2010.10.001>

- Moore, M. G., & Kearsly, G. (2011). *Distance Education: A Systems View of Online Learning* (3de dr.). WADSWORTH INC FULFILLMENT.
- Morris, N.P., Swinnerton, B., & Coop, T. (2019). Lecture recordings to support learning: A contested space between students and teachers. *Computers & Education*, 140. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103604>
- Nordmann, E., K uepper-Tetzl, C. E., Robson, L., Phillipson, S., Lipan, G. I., & McGeorge, P. (2020). Lecture capture: Practical recommendations for students and instructors. *Scholarship of Teaching and Learning in Psychology*. <https://doi.org/10.1037/stl0000190>
- Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., & Moules, N. J. (2017). Thematic Analysis: Striving to Meet the Trustworthiness Criteria. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1), 1-13. <https://doi.org/10.1177/1609406917733847>
- O'Callaghan, F. V., Neumann, D. L., Jones, L., & Creed, P. A. (2017). The use of lecture recordings in higher education: A review of institutional, student and lecturer issues. *Education and Information Technologies*, 22, 399–415. <https://doi.org/10.1007/s10639-015-9451-z>
- Pauwels, C., & Danckaert, J. (2021). To blend or not to blend: (hoger) onderwijs in de 21ste eeuw. *Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid*, (1-2), 20–25. https://cris.vub.be/ws/portalfiles/portal/66577062/5._TORB_1_2_2020_21_Caroline_Pauwels_en_Jan_Danckaert.pdf
- Petillion, R. J., & McNeil, W. S. (2020). Student Experiences of Emergency Remote Teaching: Impacts of Instructor Practice on Student Learning, Engagement, and Well-Being. *Journal of Chemical Education*, 97(9), 2486–2493. <https://doi.org/10.1021/acs.jchemed.0c00733>
- Quaglia, R. J., & Corso, M. J. (2014). *Student voice: The Instrument of Change* (1ste dr.). Corwin.
- R adiker, S., & Kuckartz, U. (2020). *Focused Analysis of Qualitative Interviews with MAXQDA: Step by Step* (1ste dr.). MAXQDA PRESS. <https://doi.org/10.36192/978-3-948768072>
- Raes, A., Vanneste, P., Pieters, M., Windey, I., Van Den Noortgate, W., & Depaepe, F. (2020). Learning and instruction in the hybrid virtual classroom: An investigation of students' engagement and the effect of quizzes. *Computers & Education*, 143. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103682>
- Robertson, B., & Flowers, M. J. (2020). Determining the impact of lecture videos on student outcomes. *Learning and Teaching*, 13(2), 25–40. <https://doi.org/10.3167/latiss.2020.130203>

- Sharma, S., & Bumb, A. (2021). The Challenges Faced in Technology-Driven Classes During COVID-19. *International Journal of Distance Education Technologies*, 19(1), 1–23. <https://doi.org/10.4018/IJDET.20210101.0a2>
- Sharma, L., & Srivastava, M. (2020). Teachers' motivation to adopt technology in higher education. *Journal of Applied Research in Higher Education*. 12(4), 673,692. <https://doi.org/10.1108/JARHE-07-2018-0156>
- Smart, K. L., & Cappel, J. J. (2006). Students' Perceptions of Online Learning A Comparative Study. *Journal of Information Technology Education*, 5, 201–219. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3524610>
- Tan, H. R., Chng, W. H., Chonardo, C., Tao Tao Ng, M., & Man Fung, F. (2020). How Chemists Achieve Active Learning Online During the COVID-19 Pandemic: Using the Community of Inquiry (Col) Framework to Support Remote Teaching. *Journal of Chemical Education*, 97(9), 2512–2518. <https://doi.org/10.1021/acs.jchemed.0c00541>
- Tates, K. (2010). Online focusgroepgesprekken als methode van dataverzamelen. *KWALON: Tijdschrift voor Kwalitatief Onderzoek in Nederland*, 15(2), 40–46.
- Triquet, K., Thomas, V.M., & Lombaerts, K. (2021). *BRUTAAL DIGITAAL: Evaluatie van het Digitaal Semester in tijden van COVID-19 aan de Vrije Universiteit Brussel: A Multi-modal and multi-actor policy preparatory study on the effects of the COVID-19 pandemic on and at the university following the onset of country-wide lockdowns (1–112)*. Brussels Research Centre for Innovation in Learning and Diversity Department of Educational Sciences, Vrije Universiteit Brussel.
- Van den Broek, A., Ferris, D. L., Chang, C. H., & Rosen, C. C. (2016). Review of Self-Determination Theory's Basic Psychological Needs at Work. *Journal of Management*, 42(5), 1195–1229. <https://doi.org/10.1177/0149206316632058>
- Vansteenkiste, M., Sierens, E., Soenens, B., & Lens, W. (2007). Willen, moeten en structuur in de klas: Over het stimuleren van een optimaal leerproces. *BEGELEID ZELFSTANDIG LEREN*, 37, 1-27. https://www.vfo.be/docs/vfostudiedag2007_vansteenkiste_BZL2007.pdf
- VLOR. (2020). *Voluit voor weerbaar onderwijs: Wat leren we uit de coronacrisis voor onderwijsbeleid?* Vlaamse Onderwijsraad. <https://www.acodonderwijs.be/wp-content/uploads/2021/02/Vlor-voluit-voor-weerbaar-onderwijs.pdf>
- Vrije Universiteit Brussel. (2020). *Nood aan een laptop?* VUB. <https://student.vub.be/nieuws/2020/04/08/nood-aan-een-laptop>

- Vrije Universiteit Brussel. (z.d.). *Nood aan een laptop of internetabonnement?* VUB.
<https://student.vub.be/studiefinanciering/ondersteuningsaanbod/nood-aan-een-laptop>
- Vrije Universiteit Brussel. (z.d.). *ONDERWIJSINNOVATIE*. VUB. https://onderwijs-studentenzaken.vub.ac.be/_lesopnames
- Wang, C., & Zhao, H. (2020). The Impact of COVID-19 on Anxiety in Chinese University Students. *Frontiers in Psychology, 11*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01168>
- We Are VUBStaff. (2021). *Code groen met flankerende maatregelen: Impact op het onderwijs*. (2021). We Are VUBStaff.
https://wearestaff.vub.be/s/124352560/a/330778659?title=Code_groen_met_flankerende_maatregelen_impact_op_het_onderwijs
- Zimmerman, B. J. (1990). Self-Regulated Learning and Academic Achievement: An Overview. *Educational Psychologist, 25*(1), 3–17. https://doi.org/10.1207/s15326985ep2501_2
- Zimmerman, B. J. (2011). H2: Attaining Self-Regulation: A Social Cognitive Perspective. In *Handbook of Self-Regulation of Learning and Performance* (1), 13–39. Academic Press.

BIJLAGEN

Bijlage 1 – Informatiebrief en geïnformeerde toestemming

Geïnformeerde toestemming

Wat is het doel van dit onderzoek?

In dit onderzoek ga ik, Laure Verschueren, in het kader van mijn masterproef Sociale Agogische Wetenschappen op zoek naar de ervaringen van VUB-studenten met lesopnames. Dit onderzoek brengt de standpunten van studenten in kaart, zodat deze inzichten naar de toekomst toe meegenomen kunnen worden in de werking van de universiteit.

Ik ga specifiek op zoek naar het gebruik en ervaringen van lesopnames bij VUB-studenten. Ook tracht ik te onderzoeken of er aspecten zijn uit het coronatijdperk met betrekking tot lesopnames die studenten wensen te behouden of net zo snel mogelijk weer achter zich willen laten. Door studenten te bevragen over hun ervaringen, noden en wensen en tegelijk in nauwe samenwerking te gaan met de Vrije Universiteit Brussel, tracht ik onderwijs op maat van de student een stapje dichterbij te brengen.

Hoe zal de focusgroep verlopen?

Fysieke focusgroepen

De focusgroep vindt eenmalig plaats op (x) op de VUB Campus Etterbeek en zal gemiddeld 60 à 90 minuten duren. De focusgroep wordt geleid door een moderator, de masterstudent zelf. Ter ondersteuning van het transcriberen zullen de focusgroepen opgenomen worden. De focusgroep zal semigestructureerd verlopen en bestaan uit enkele vaste topics waarbij de inhoudelijke vragen nog niet vastliggen.

Uw deelname aan dit onderzoek is geheel vrijwillig. Elke respondent heeft het recht om voor, tijdens of na de focusgroep de medewerking stop te zetten. Hier is geen bijkomende verklaring voor nodig. Uw gegevens en deelname aan dit onderzoek zal na deze beslissing ook niet langer geïncludeerd worden in de masterproef.

Digitale focusgroep

De focusgroep vindt eenmalig plaats op 24 februari 2022 via MS Teams en zal gemiddeld 60 à 90 minuten duren. De focusgroep wordt geleid door een moderator, de masterstudent zelf. Ter ondersteuning van het transcriberen zullen de focusgroepen opgenomen worden. De focusgroep zal semigestructureerd verlopen en bestaan uit enkele vaste topics waarbij de inhoudelijke vragen nog niet vastliggen.

Uw deelname aan dit onderzoek is geheel vrijwillig. Elke respondent heeft het recht om voor, tijdens of na de focusgroep de medewerking stop te zetten. Hier is geen bijkomende verklaring voor nodig. Uw gegevens en deelname aan dit onderzoek zal na deze beslissing ook niet langer geïncludeerd worden in de masterproef.

Hoe zal er met mijn gegevens omgegaan worden?

Fysische focusgroepen

De focusgroepen zullen opgenomen worden via opnameapparatuur. De opname wordt uitsluitend gebruikt om achteraf een zo objectief mogelijke analyse te maken. Om de privacy van de respondenten te verzekeren, zullen de opnames alleen door de interviewer, begeleider en promotor beluistert kunnen worden.

Alle door uw verstrekte gegevens worden confidentieel verzamelt en anoniem verwerkt. Uw naam wordt bij het transcriberen ook gecodeerd zodat uw identiteit in de masterproef niet te achterhalen valt. Het audiobestand wordt niet langer dan noodzakelijk bijgehouden en nadien vernietigt.

Digitale focusgroep

De focusgroep zal opgenomen worden via de opnamefunctie via een online meeting-tool. Dit enkel om achteraf een zo objectief mogelijke analyse te maken. Om de privacy te verzekeren, zullen de opnames alleen door de interviewer, begeleider en promotor beluistert en bekeken kunnen worden.

Alle door uw verstrekte gegevens worden confidentieel verzamelt en anoniem verwerkt. Uw naam wordt bij het transcriberen ook gecodeerd zodat uw identiteit in de masterproef niet te achterhalen valt. Het audio-/videobestand wordt een maand na het inleveren van de thesis vernietigt.

Risico's en voordelen

Dit onderzoek houdt geen risico's in voor de deelnemende persoon. Het verwerken van de gegevens is puur om inzicht te krijgen in hoe VUB-studenten tegenover lesopnames staan en hoe ze er mee omgaan.

Door onderstaand kader in te vullen, te kopiëren (ctrl+c) en in een e-mail te plakken (ctrl+v) naar Laure.els.verschueren@vub.be verklaart u op de hoogte te zijn van de aard van het onderzoek en bent u bereid hieraan deel te nemen.

Ik (ondergetekende), ... (volledige naam),
verklaar hierbij dat ik als respondent aan een onderzoek binnen de Vrije Universiteit Brussel
deelneem en ga akkoord met onderstaande voorwaarden:

- 1) Ik heb de informatiebrief gelezen en weet dat ik op elk ogenblik om bijkomende informatie mag vragen
- 2) Ik werd voldoende ingelicht over het onderzoek (nl. doel, opzet ...) zodat ik op gegronde wijze uit vrije wil deelneem aan dit onderzoek.
- 3) Ik heb kennis dat er geen vergoeding is voor deelname aan het onderzoek.
- 4) Ik geef toestemming aan de onderzoeker, haar begeleider en promotor om mijn gegevens op een anonieme wijze te bewaren, te verwerken en te rapporteren voor uitsluitend

wetenschappelijke doeleinden. De respondent heeft eveneens op aanvraag het recht op inzage en correctie van deze gegevens.

- 5) Ik ben op de hoogte van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten, zonder dat ik hiervoor een reden moet opgeven en zonder dat hier nadelige gevolgen aan verbonden zijn.
- 6) Ik geef mijn toestemming tot opname van de focusgroep Ik ben op de hoogte gebracht dat deze opname niet langer bijgehouden wordt dan noodzakelijk in het kader van deze masterproef.
- 7) Ik ben ervan op de hoogte dat ik op aanvraag een samenvatting van de onderzoeksbevindingen kan krijgen.

Gelezen en goedgekeurd te ..... (plaats) op ..... (datum)

Indien u graag een samenvatting van de onderzoeksresultaten ontvangt, kan u dit ook vermelden in bovenstaande e-mail.

Contactgegevens

Indien u vragen en/of opmerkingen heeft, kan u altijd contact opnemen met Laure Verschueren (laure.els.verschueren@vub.be of via GSM: 0473/26 98 63).

Deze masterproef wordt begeleid door Céline Cocquyt (celine.cocquyt@vub.be) en Joke Van Den Broeck (joke.van.den.broeck@vub.be).

Bijlage 2 – Respondentenwerving: uitnodiging

GEZOCHT: RESPONDENTEN

WAT?
IN HET KADER VAN MIJN MASTERTHESIS VOER IK ONDERZOEK NAAR ERVARINGEN VAN VUB-STUDENTEN MET LESOPNAMES.

WIE?
VUB-STUDENTEN:

- VANAF 2DE BACHELOR + ALUMNI AFGESTUDEERD ACADEMIEJAAR '20- '21
- DIE WERK- OF REGULIERE STUDENT ZIJN/WAREN
- DIE TIJDENS HUN OPLEIDING IN AANRAKING KWAMEN MET LESOPNAMES
- DIE AFSTANDSONDERWIJS VOLGDE TIJDENS DE EERSTE LOCKDOWN

WANNEER?
EEN EENMALIGE FOCUSGROEP EIND FEBRUARI 2022

HERKEN JIJ JEZELF IN DIT PROFIEL? STUUR EEN MAILTJE NAAR [LAURE.ELS.VERSCHUEREN@VUB.BE](mailto:laure.els.verschueren@vub.be) OF SCAN ONDERSTAANDE QR-CODE EN SCHRIJF JE IN!

Beste netwerk, medestudenten, lieve vrienden,

In het kader van mijn masterproef voer ik een onderzoek uit in samenwerking met de VUB-dienst Onderwijsondersteuning naar de ervaringen van VUB-studenten met lesopnames.

Dit organiseren we aan de hand van focusgroepen. Een focusgroep is een groepsinterview waar studenten als experts samenkomen om hun ervaringen (successen, knelpunten, standpunten) te delen rond lesopnames en welke lessen de VUB hieruit zou kunnen meenemen naar de toekomst toe. Dialoog met studenten staat hier centraal. Zij zijn namelijk dé experts om aanbevelingen op studentenmaat te maken!

Ik ben specifiek op zoek naar:

- Studenten uit tweede bachelor of ouder + alumni afgestudeerd in academiejaar '20-'21
- Werk- en reguliere studenten
- Studenten die tijdens hun opleiding in aanraking komen/kwamen met lesopnames
- Studenten die afstandsonderwijs volgden tijdens COVID-19
- Studenten die beschikbaar zijn voor een eenmalige focusgroep eind februari 2022

Zie je dit wel zitten?

- Laat je gegevens achter via <https://forms.gle/wsSLQjWoF6uDU7Bb6>. // of scan onderstaande QR-code
- Of stuur me een privéberichtje;
- Of stuur een mailtje naar laure.els.verschueren@vub.be met je gegevens (naam, studierichting)

Bijlage 3 – E-mail jaarverantwoordelijken campus Jette

VUB: thesisonderzoek lesopnames

← ↶ ↷ →

Laure Els Verschueren <Laure.Els.Verschueren@vub.be>

vrijdag 4 maart 2022 om 09:17

Aan: Laure Els Verschueren; BCC:

Beste medestudenten

Ik verkreeg jullie e-mailadressen via de faculteit als jaarverantwoordelijken. Ik ben in het kader van mijn masterproef nog op zoek naar studenten studerende in **Jette** (Farmacie, Geneeskunde en Biomedische wetenschappen). Ik voer namelijk onderzoek naar de ervaringen van VUB-studenten met lesopnames.

Die ervaringen verzamelen we aan de hand van **focusgroepen**. Een focusgroep is een groepsinterview waar studenten als experts samenkomen om hun ervaringen (successen, knelpunten, standpunten) te delen rond lesopnames en welke lessen de VUB hieruit zou kunnen meenemen naar de toekomst toe. Dialoog met studenten staat hier centraal. Jullie zijn namelijk dé experts om aanbevelingen op studentenmaat te maken.

Ik nodig jullie daarom graag uit voor een eenmalige digitale focusgroep op woensdag 16 of vrijdag 18 maart 2022 van 10 tot 12u via MS Teams.

Het is niet de bedoeling dat er op beide data een focusgroep georganiseerd zou worden. De meerderheid van de inschrijvingen beslist.

Zie je dit wel zitten? Laat dan je gegevens achter via: <https://forms.gle/SJc2w6QF1CCpJArdA>

Bij vragen of twijfels ben ik altijd op dit e-mailadres beschikbaar!

Hopelijk tot snel!

Met vriendelijke groeten
Laure Verschueren
Masterstudente Agogische wetenschappen

Bijlage 4 – Interviewschema

Interviewschema focusgroep

Introductie

Beste (X), welkom op deze focusgroep waar we samen in gesprek zullen gaan rond lesopnames. We gaan diep in gesprek rond jullie gebruik, standpunten, kritieken en eventuele good practices. Velen onder jullie studeren aan verschillende faculteiten, waar ook andere manieren van aanpak gelden. Het is dus ook belangrijk dat we iedereen aanhoren als gelijken en respectvol met elkaar in gesprek of zelfs discussie kunnen gaan.

Ik zou ook graag enkele praktische afspraken met jullie willen maken in functie van de opname. Allereerst vraag ik jullie om jullie GSM of andere apparaten zoals smartwatches op de stille stand te zetten. Zoals jullie in de geïnformeerde beslissing ook gelezen hebben worden al jullie gegevens geanonimiseerd en zal de opname uitsluitend bijgehouden worden in functie van dit onderzoek. Jij blijft dus onbekend.

Willen inpijken op iemand of zelf een antwoord formuleren gebeurt in een focusgroep net iets anders. In functie van de opname is het belangrijk dat je eerst je eigen naam uitspreekt, zodat ik bij de transcribatie ook op een correcte manier te werk kan gaan.

Heb ik bij deze de toestemming om de opname te starten?

start opname

Nadat jullie unaniem goedkeuring gaven voor de opname van deze focusgroep zou ik er graag aan willen beginnen!

Onderzoeksvraag 1: Op welke manier ervaren VUB-studenten de aangeboden lesopnames?

Vraag 1: Hoe wordt er binnen jouw studierichting/faculteit omgegaan met lesopnames?

Op welke manieren krijgen jullie lesopnames aangeboden binnen jouw studierichting?

- *(Beschikbaarheid, dreigement afwezigheid indien aantallen fysieke lessen dalen, ...)*
- Bijvraag 1: Welke emoties associëren jullie met lesopnames? (+waarom?)

Vraag 2: Voor welke doeleinden gebruiken jullie lesopnames? (M.a.w. met welk doel)

- Bijvraag 1: wanneer gebruiken jullie lesopnames?
(Doorheen het academiejaar, ter voorbereiding van een les, om een les in te halen, om iets te herhalen, om voor te bereiden op de examens, andere)
- Bijvraag 2: Hoe zouden jullie in een ideale situatie lesopnames gebruiken? Hoe zouden jullie lesopnames graag gebruiken?
- (Bijvraag 3: waarvoor gebruikten jullie lesopnames? *(Als supplement/vervanging?)*)

Vraag 3: Is er voor jullie een verschil in hoe jullie lesopnames gebruikten pre-corona en hoe er vandaag de dag mee omgegaan wordt? (M.a.w. gebruiken jullie lesopnames vandaag op een andere manier dan dat jullie dit pre-corona deden?)

- Bijvraag 1: wordt dit verschil door jullie als iets positiefs of negatiefs ervaren? (+waarom?)

Vraag 4: Is er vanuit het standpunt van de student, een verschil in hoe de VUB en haar docenten gebruik maken van lesopnames pre-corona vergeleken met vandaag de dag, waarbij lesopnames onder andere gemengd worden met fysieke on-campus lessen?

(Blended learning, Flipped classroom)

- Bijvraag 1: wordt dit verschil door jullie als iets positiefs of negatiefs ervaren? (+waarom)

Onderzoeksvraag 2: Welke positieve en negatieve aspecten ervaren VUB-studenten bij het gebruik van lesopnames?

Vraag 1: Hoe staan jullie tegenover de beschikbaarheid van lesopnames?

- Bijvraag 1: zou elk opleidingsonderdeel over lesopnames moeten beschikken? (+waarom?)

Vraag 2: Zijn er positieve aspecten die jullie linken aan de beschikbaarheid of afwezigheid van lesopnames?

- Bijvraag 1 (Indien korte antwoorden): kan je daar eventueel voorbeelden van geven?

Vraag 3: Zijn er negatieve aspecten die jullie linken aan de beschikbaarheid of afwezigheid van lesopnames?

- Bijvraag: kan je daar eventueel voorbeelden van geven?
- Bijvraag 1: Waarom vind je deze negatief?
- Bijvraag 2: Hoe zou het beter kunnen? Welke alternatieven zie jij?
- Bijvraag 3: Worden er bepaalde noden van studenten met betrekking tot lesopnames vandaag de dag nog niet ingevuld?
  - o Hoe zou je deze graag ingevuld willen zien?

Vraag 4: hebben jullie ooit een uitleg ontvangen of een andere vorm van ondersteuning rond hoe jullie lesopnames zouden moeten gebruiken zodat dit het leren zou bevorderen?

- Bijvraag neen: welke vormen van ondersteuning zouden jullie graag in de toekomst krijgen? → Zijn er diensten waar je bij terecht kan?
- Bijvraag ja: Welke ondersteuning mocht je ontvangen? Zijn deze voldoende? Hoe gaat dit juist in zijn werk?

Onderzoeksvraag 3: welke aspecten wensen studenten postcorona te behouden met betrekking tot lesopnames gegeven hun ervaring met afstandsonderwijs?

Vraag 1: welke *good practices* moeten zeker behouden worden met betrekking tot lesopnames?

Vraag 2: wat kan de VUB nog veranderen om tegemoet te komen aan de noden van VUB-studenten met betrekking tot lesopnames?

Afsluitende vraag: moesten jullie complete vrijheid krijgen om het beleid rond lesopnames te bepalen. Wat zou je zeker behouden? Wat zou je zeker achterwege laten?

Zijn er nog onderwerpen die je wil aansnijden met betrekking tot lesopnames waarvan je denkt dat ze doorheen deze focusgroep nog niet aan bod kwamen?

Bijlage 5 - Finale labellijst

Hoofdlab	Sublabel	Sub-sublabel	Sub-sub-sublabel
Aanbod	Pre-corona		
	Post-corona	<i>Aanbod</i>	
Gebruik	Supplement	<i>Oplossingen</i>	
		<i>Voorbereiding</i>	
	<i>Herhaling</i>		
	Vervanging		
	Tijdstip van gebruik	<i>Examenperiode</i>	
Ervaringen	Ondersteuning	<i>Academiejaar</i>	
	Positief	<i>Tempo</i>	<i>Versnelfunctie</i>
		<i>Flexibiliteit</i>	
		<i>Zelfregulering</i>	
		<i>Good practices docenten</i>	
	Negatief	<i>Tekort docenten</i>	
		<i>Infrastructuur</i>	
		<i>Sociale aspect</i>	
		<i>Consistentie</i>	
		<i>Procrastineren</i>	
		<i>Cognitieve overload</i>	
		<i>School-privé</i>	
<i>Digitale uitsluiting</i>			
<i>Communicatie</i>			

Bijlage 6 – Transcript (Focusgroep 1; Active Learning Studio)

Legende	
(X)	Onbekend
...	Respondent denkt na (korte stilte)

M: Dus ik heb dus unaniem jullie toestemming gekregen om deze focusgroep te starten. En ik wil er dan ook direct aan beginnen door eens te horen hoe jullie studierichting lesopnames juist aanpakt, of welke vakken en hoe dat juist gebeurt. (Wijst naar R1FG1) Als jij eerst wil?

R1FG1: Ja

M: ah ja, wacht. Deze audio heeft geen gezichtsherkenner en ik ben heel goed in interviews uitschrijven, maar ik ben heel slecht in stemmen herkennen. Dus het gaat heel onnatuurlijk lijken, maar het is wel belangrijk dat jullie - ik heb wel nog de opname - dus ik kan ook mezelf wel (X) nog wat corrigeren (X) dat jullie wel jullie namen eerst zeggen (X). Dat voelt heel onnatuurlijk.

R1FG1: Ik ben R1G1. (lacht) Ja bij ons is da ja, da gebeurt op heel verschillende manieren; soms zijn er gewoon geen opnames, moet je gewoon live aanwezig zijn en notities nemen en dan ene keer dat die livestream gedaan is en dat gesprek gedaan is is het weg. Soms wordt het gewoon opgenomen en geüpload, is er geen interactie eerst is t gewoon de prof die thuis zit en alles een beetje uitlegt en dat het dan eigenlijk zelfstudie is met behulp dan van de uitleg van de prof. (Denkt na) euh soms is het ook gewoon interactief en wordt het ook gewoon opgenomen euhm en alez ik ben er over het algemeen ben ik zelf in de les maar over het algemeen ben ik wel content ook gewoon dat het nog interactief soms kan gebeuren, dat het ook opgenomen is, en als er dan iets onduidelijk is in de notities of iets dat je dan heel vergeten bent dat je wel nog een keer kan gaan opzoeken in de lesopnames ook van wat wordt er eerst nu bedoeld?

M: Ja

R1FG1: Ik heb dat ook in de blok veel gehad dat ik zo zeg van oei dat hoofdstuk gaat mij minder af, dat ik gewoon nog een keer die les herbekijk voor het een beetje te verfrissen. Dus daarvan was ik toch wel content.

M: dus zowel als herhaling als inhalen als ik heb iets niet begrepen en

R1FG1: vooral dat ...

M: En bij jou R2FG1?

R2FG1: ja een beetje hetzelfde; ik denk voor Corona dat onze proffen niet echt de tijd pakten zowieso al maar ook gewoon al niet de moeite deden om ons opnames te verschaffen. Wat ik nu toch wel

echt een heel heel heel groot pluspunt vind, want ik ga niet naar de les, ik vind die interactie met de prof dat is vaak bij ons toch dat de prof die de slides afleest, ik heb daar zelf niet veel aan en ik begin ook gewoon een beetje later, waardoor die lesopnames super handig zijn om gewoon snel op een paar dagen tijd alle lessen te kunnen bekijken en ook die x2.

R2FG1: anderhalf is ook zeer handig, dus dat heeft me wel echt geholpen eigenlijk. Daar zijn inderdaad zoals R1FG1 ook zei proffen die daar echt interactief mee omgaan maar sommigen lezen nog steeds gewoon hun powerpoint af. Dus daar merkt ge ook wel heel snel het verschil in. En als dat zo gebeurt die slides aflezen, ja dan bekijk ik de opname wel gewoon niet, want dan kan ik beter gewoon al mijn cursus beginnen studeren. Euhm maar ik moet wel zeggen dat sinds Corona de proffen toch proberen om iets meer moeite te doen. Ze moeten ook natuurlijk, ze worden daar echt in geduwd, maar ik weet niet hoe dat bij andere richtingen is, maar wij hebben vaak wel oudere proffen, waardoor dat het werken met die technologieën echt soms een mop is gewoon. Maar ik vind het , ik ben echt voorstander van die lesopnames.

M: (knikt)

R2FG1: ik vind dat echt iets goed en ik hoop ook echt gewoon dat ze dat gaan behouden, maar ik hoop ook wel dat ze rekening houden met de studenten die wel die noodzaak hebben om toch in de aula te zitten en om die prof toch te kunnen zien en om misschien ook vragen te stellen omdat het misschien toch heftig is voor misschien een iets meer introvert persoon om vragen te kunnen stellen achteraf en niet die vraag moeten stellen in Teams waar 50 of 100 mensen samen zitten, ja dat vind ik ook wel belangrijk; dus beide...

M: en bij jou, R3FG1?

R3FG1: ik doe handelsingenieur en ik heb ook zo elke soort livestream of video-opname dat beschikbaar is: teams, panopto live en dan gewoon video's die ze online zetten. Persoonlijk vind ik video's het handigst want dan heb je het meeste vrijheid en met de x2-functie en dan en al die supercoole features vind ik zeer handig om gewoon op mijn eigen tempo te kunnen verwerken. De livestreams zijn ook wel handig want je kan met de chat-functie een vraagje stellen, maar zelf gebruik ik dat niet zo vaak. Ja, ik heb wel zo wat moeite met (denkt na), wat was het nu weer, echt de teams-meetings, want ik heb eigenlijk liever dan panopto live want daar zie je niet hoeveel mensen er aanwezig zijn en daar kan je eigenlijk gewoon in de discussie-functie typen en je vraagje stellen en in de teams is dat zo een ander programma en dat is zo af-canvas dus dan daar heb ik gewoon wat moeite mee. Voor de rest weet ik eigenlijk niet hoe het voor Corona ging, want ik ben 2de Bachelor en ik ben eigenlijk volop in corona op de unif gestart, dus daarvoor weet ik eigenlijk niet hoe het daarvoor ging. Maar ik ben wel blij, ik heb nooit moeite gehad met online lessen. Ja.

M: maar dus wel de voorkeur voor het Canvas en het Panopto-gebeuren?

R3FG1: ja, alez, voorkeur, kleine voorkeur, gewoon, Teams, dat is gewoon outsourcing. Omdat We hebben wel één prof die op Panopto livestreams doet, maar soms zijn er wel zo technische

moeilijkheden en dan was er bijvoorbeeld iets dat er haar stem 5x herhaalde dus dat was zo dan stotterde het en dan alez dat is dan een oudere prof dus die wist niet goed wat er gebeurde en dan in de chat direct ga naar Teams, ga naar Teams, maar die prof die weet zelfs niet wat Teams is, dus alez ja, maar ze heeft dat dan kunnen oplossen door gewoon opnieuw de les op te starten en dan ja, voilà. Dat is het ongeveer; ik zal straks nog wel wat dingen toevoegen.

M: en bij jou R4FG1?

R4FG1: ik studeer agogische wetenschappen, ik zit in mijn master en bij ons is het eigenlijk wel altijd dat het opgenomen wordt, denk ik, behalve als het zo interactief is zo groepsgebeuren met break-out rooms of zo, maar ik denk dat je dat zelf kunt opnemen; nee, die opnames is wel handig inderdaad voor als je er eens zelf niet bij kunt zijn en dan achteraf wat sneller kunt herhalen is dat echt wel een luxe vind ik. Maar ook wat R1FG1 zei van als er iets niet duidelijk was is het vaak wel helder als je zo zelf de cursus al eens hebt gelezen en dan daarna de les nog eens bekijkt dan valt alles wel beter in elkaar, vind ik.

M: Oké, en bij jou R5FG1?

R5FG1: ja ik ben zowat hetzelfde als R2FG1. Ik ga ook echt veel te weinig naar de les... Ook andere ... buiten elke dag naar de les gaan en ik vind het dan ook wel super-handig dat je dan op uw eigen tijd ff tijd hebt om die opnames te bekijken, ook dat niet alle proffen altijd hun ppt op tijd online zetten en als je dan in de les zit, zonder iets van ppt of zo enkel dan zo op een wit papier noteren heb ik daar ook niet veel aan, dus dan is dat echt wel handig en ook tijdens de examens heb ik dat ook wel eens gehad dat zo bijvoorbeeld één deel echt belangrijk was en dat was ook super vaag uitgelegd, dat ik gewoon ... voor het examen ff op x2 die les heb bekeken en dat heeft echt mijn examen gesaved, want ... zo efkes die live herhaling nodig ... in elkaar. Dus dat is super-handig, maar dat zijn dan hoorcolleges. Maar ik studeer bio-ingenieur en wij hebben dus ook veel labo's en WPOs. Ja labo's online daar is gewoon geen beginnen aan daar hebben we toch wel veel gemist, ook gewoon qua labotechnieken. Als je twee jaar niet in een labo hebt gestaan en dan opeens terug daar zo wat projecten moet beginnen doen en iedereen gaat er zo wat vanuit van ja ge studeert toch al 3 jaar bio-ingenieur, ja ik heb niet echt veel geleerd in het laatste jaar. En dan WPO's ook op bord als je daar zo met die camera is dat niet altijd even scherp en dan zo met een wit krijtje dat is gewoon echt niet genoeg contrast om dat echt goed te kunnen lezen, dus als dat niet perfect gefocused is, is dat echt wel super-onhandig voor oefeningen. Maar ja uiteindelijk lesopnames zijn echt wel een saver voor mij geweest, ook al is het voor WPOs als je er anders niet waart, dan had ge gewoon uw notities niet, punt. Dus het is nog altijd beter dan ervoor.

M: oké, ik heb nu al veel gehoord over hoe lesopnames nu juist bij jullie te werk gaan en ook al bijvoorbeeld van om te herhalen, om eigenlijk gewoon mijn lessen te kunnen bekijken. als de proffen het voorstellen van de les gaat online door of nadien of via lesopnames zelf bekijken, of zoals bij R4FG1 alles wordt opgenomen. Maar zijn er ook specifieke momenten waarop jullie echt specifiek op zoek gaan naar lesopnames of is dat eigenlijk over heel het jaar zowat hetzelfde? Zijn er bepaalde momenten waarop jullie zegt nù zou een lesopname handig zijn?

R1FG1: ik weet niet, als de blok zo begint zo, dan begint dat tempo aan lessen bekijken begint een beetje op te drijven (lacht).

M: voor de examens dan?

R1FG1: Ja zeker wel. En ook gewoon als er dan een taak aankomt dat ze dan in die les hebben aangekondigd, maar je kon er dan niet bij zijn of zo, hey legt het nog een keer uit. Je krijgt dan wel een mail met zo'n beetje de uitleg.. maar natuurlijk als je dat dan uitgelegd krijgt door de prof, heb je ook meteen de informatie erbij waardoor dat dat wel handig kan zijn als je dat nog een keer kan beluisteren.

R2FG1: (als reactie op F1FG1) Ja ik heb eigenlijk echt exact hetzelfde zo. Een paar weken voor de blok ga ik kijken van oei. Hoeveel lessen is dat? Hoeveel uren is dat? In hoeveel dagen kan ik dat doen? En dan maak ik een schema op basis van het aantal uur moest ik dat vak online bekijken want anders niet natuurlijk. En voor mij ook zo de eerste lessen en de laatste lessen zijn belangrijk. Dus over het examen of zo als daar informatie over komt of de eerste lessen van wanneer zijn de deadlines? Zo van die dingen dat schrijf ik dan op en dan mag ik dat vak anderhalve maand vergeten en dan neem ik dat nadien terug op. Dus die lesopnames zijn echt echt een lifesaver.

M: dus ook wel meer voor de examenperiode?

R2FG1: ja, zeker, ja.

R3FG1: ja ik heb een kleine andere visie; ik studeer eigenlijk doorheen het jaar met het schema dat opgegeven wordt van de lessen; dus als er een les is op woensdagnamiddag en dat is een video, dan kijk ik die les dan. En dan kan ik die misschien nog eens herkijken als de blok begint. Maar wat ik dan wel vind, is ze hebben die opnames al, maar ze zetten die dan pas online op het tijdstip dat de les gaat beginnen en soms zelf niet. Soms vergeten ze het, dus dan ben ik zo van ja je kan of alle lessen in het begin van het jaar direct online zetten, want je hebt ze toch al, want, wij kunnen ook zien dat dat van 2 jaar geleden is, die les. Dus dat heb ik zo van ja, Ik heb nù vrije tijd, wat kan ik doen? Ik kan misschien al de les van morgen kijken, dan kan ik dan iets anders doen, want die staat er dan niet op. Daar heb ik dan wel meer een voorkeur aan dan aan livestreams, want die livestreams die zijn dan live en die kan je niet op voorhand kijken. Maar ja, dat is het zo.

M: dus meer doorheen het jaar ook. En ga je die dan ook bekijken om bijvoorbeeld moeilijke stukken van tijdens de les van bijvoorbeeld een livestream die werd opgenomen?

R3FG1: ja, bijvoorbeeld als er een moeilijk hoofdstuk is of zo, dan schrijf ik soms wel van dit is deze video van op dat tijdstip en dan kan ik later teruggaan om dat opnieuw te bekijken.

M: dus ook wel om te herhalen, ja.

R3FG1: ja

M: en bij jou R4FG1?

R4FG1: ik denk dat ik ongeveer zo een week achter zit. Dus, ge hebt de les en dan de week erna kijk ik de les van de week ervoor. Dus ik volg het zo ongeveer ja, inderdaad ik denk dat ik mij ook wel vind in zo bij taken. Bij taken als ik echt moet beginnen aan de taak of de paper zo nog eens duidelijk horen van wat wordt er nu precies verwacht. Dus ik (X).

M: oké, en R5FG1 nog iets aan te vullen?

R5FG1: voor mij is dat tijdens het weekend dat ik probeer de opnames van de week te kijken, en ook voor labo's is dat handig als je weet ik ga een techniek moeten toepassen dat ik de les kan bekijken waarin de techniek is uitgelegd. Dat ge een beetje voorbereid zijt.

M: ja, oké, dus ook als voorbereiding, ja. En hoe zouden jullie dan in een ideale situatie – dus er zijn geen regels – hoe zouden jullie dan lesopnames liefst gebruiken?

R2FG1: Ik vind, ja, ik wil nog iets toevoegen aan wat R3FG1 zei daarjuist. Ik vind dat echt belachelijk dat proffen opnames gebruiken van 2 jaar geleden. Bij ons, ik studeer rechten en bij ons, de wet verandert nogal eens regelmatig soms ook niet, maar soms zijn er nieuwe arresten of rechtspraak of zo en dan vind ik het wel belangrijk dat je ook die recente rechtspraak mee hebt, het is ook hun job dus ik vind ook wel dat we mogen verwachten dat ze ook een beetje teruggeven aan ons en dat zij toch wel een opname maken die recentelijk is wel. En ook gewoon dat je kan vragen stellen en zo. En daarbij ook dan kom ik misschien bij uw vraag: Voor mij zou het perfect zijn als zij in de eerste week alles online zetten en dan misschien elke week zo een Q&A-uurtje doen of zo voor studenten die wat vragen hebben. En dat gewoon wekelijks doen, dat lijkt mij goed, voor mij zou dat leuk zijn.

R3FG1: ik heb nog een toevoeging: over hoe oud sommige van die opnames zijn. Mijn extreemste geval was psychologie en dat was een les van vier jaar geleden en de kwaliteit was dan ook gewoon slecht, alez er was een constante ruis, die opname was gewoon niet te bekijken; en alez ik had zo het gevoel dat ik de enigste was die die klacht had, ik heb daar eigenlijk niks over gehoord bij de medestudenten. Alez, ik heb dat wel nagevraagd en die hadden zo van Ja, dat was een ruis, dus ik heb die les niet gekeken, maar het is toch wel de verantwoordelijkheid van die prof om te weten wat de kwaliteit is van die les en als dat dan al 4 jaar geleden is, dan denk ik zo van neem dat gewoon opnieuw op dan en doe een beetje moeite, want we zien ook gewoon dat je gewoon aan het recycleren bent.

M: ja, recycleren, oké.

R1FG1: ik heb dat ook al gehad, het was zo een lesopname van een les waar ik dan niet bij was, het was toen nog hybride, dus dat werd opgenomen en het was fysiek, en dan die opname was zo lijk, het was wel korter dan dat ik dacht, het was juist geen 2 uur en zo, 'k zeg oei voor een les van 3 uur, ze gaan hier (X) pauzes (X) niet heeft opgenomen. En die les begint Ja, sorry, ik was vergeten

opnemen, jullie hebben een uur les gemist. Herbekijk uw cursus. Zo van, ja, oké, ik snap dat dat een keer kan gebeuren, fouten maken is menselijk, maar als je daar echt zo op steunt op die opnames om mee te zijn met je lessen en dat je ene keer gewoon een uur aan les mist, dan is dat redelijk tot vrij frustrerend.

R2FG1: en ook zo als er vragen worden gesteld door de studenten, ja, je verstaat dat niet, natuurlijk want die microfoon staat bij dat hoofd van die professor, maar sommige professors herhalen die vraag en dan antwoorden ze, dus dat is perfect. Maar sommige proffen zijn zo Wat? Wat?Wat? moet ge dan 15 keer luisteren omdat dat zo zo miniem gehoord is en dan ja.

M: dus ook wel die technologische tekortkomingen? Bij proffen dan vooral?

R3FG1, R2FG1: Ja.

M: En jullie zien dat dan vooral als - ik hoor het R1FG1 zeggen - achterstand als frustrerend, want jullie raken achter. Hoe zit dat bij jullie?

R2FG1: Doe maar R5FG1.

R5FG1: bij mij is dat vooral voor die oude opnames ... bij ons maakt het eigenlijk niet zoveel uit, want de wetenschappen veranderen niet zo vaak, en bijvoorbeeld de oudere filmkes tijdens Corona echt vorig jaar hebben sommige proffen bv ik had nu vorig semester 1 prof die echt zo goeie filmkes had gemaakt bij hem thuis en zo een mini-krijtbord en dan zo topic per topic echt had uitgelegd zo van dit is het concept, dit moet je begrijpen zo klaar. En die zijn filmpjes van dit jaar waren er terug van in de aula en dan leek het gewoon terug van de ppt en hij staat daar maar gewoon. Soms zijn die oude filmkes wel beter (X) per faculteit (X). Voor ons is oude filmkes niet altijd slechter.

R4FG1: ik wil nog wel inpikken op – ja ik zie de stickers niet zo goed, maar ik denk R2FG1 was: ik denk dat het voor mij misschien te overweldigend zou zijn moesten vanaf de eerste dag van het semester alle video's online komen want dan alez voor mij zou dat echt zo aanvoelen van wow, wat wordt er hier verwacht; dus ik denk misschien in mijn ideaal scenario best gewoon een livestream die opgenomen wordt, zo kunt ge toch ook gewoon live volgen en voor degene bij wie dat niet lukt, kan dan herbekeken worden als er iets onduidelijk is of zo, of extra informatie kan dan nog makkelijk teruggevonden worden.

M: Ja, ik moet dan ook begrijpen wat jullie hier juist hebben gezegd. die hybride opnames, dus de prof staat in de aula en er zijn leerlingen aanwezig in de klas, en dat wordt dus eigenlijk gewoon opgenomen, je hebt dan ook de andere kant: een professor die er echt tijd in steekt om persoonlijke opnames te maken om die op Canvas te zetten, dat die wel degelijk de voorkeur hebben over de hybride lesopnames?

R3FG1: ja.

R2FG1: maar ik denk dat dat ook afhangt natuurlijk van persoon tot persoon; ik denk dat er wel studenten zijn die wel graag naar de aula gaan omdat ze daar hun vrienden ontmoeten en zo van die dingen; ik denk dat dat ook wel belangrijk is dat we dat niet gewoon aan de kant schuiven.

R1FG1: dat vind ik ook wel, ik ben twee jaar, alzo vorig jaar veranderd van richting en ik ken eigenlijk nog altijd niet echt veel mensen van mijn richting, gewoon omdat ja, we hebben nog nooit echt in een lokaal kunnen zitten en zo een keer kunnen praten met elkaar, je moet dan afstand nemen en je moet dan je mondmasker aanhebben; dus dat vind ik jammer, ook gewoon omdat dat sociale, want er zijn studenten zoals ik dat dat echt eens nodig hebben om een keer een beetje sociale interactie te hebben tussen de lessen door, ja voor de les, tijdens de les – prof heeft liever niet tijdens de les, maar – maar ik vind dat gewoon een belangrijk aspect van aan de universiteit zitten, dat je mensen leert kennen, dat je ermee kan praten, dat je interessante mensen leert kennen en ik denk dat je dat niet hebt dat je dat dan puur online doet en dat je een Q&A-sessie hebt met de prof één keer per week.

M: ja, dus ook inderdaad wel voorkeur voor die blend eigenlijk, dat dat echt gemengd wordt van zowel contactmomenten voor zij die willen. Als ik dan R2FG1 haar standpunt ook begrijp, want ik heb geen tijd of geen zin om naar de les te gaan. Maar dan ook wel die opnames die wel ter beschikking komen. Maar zou het dan volgens jullie een taak van de proffen zijn om zowel persoonlijke lesopnames te voorzien waarin zij alleen te zien zijn, of is het ook voldoende dat alleen die hybride lesopnames er komen?

R1FG1: Ik denk dat als je gewoon maakt dat als je gewoon in de aula lesgeeft en je maakt dat dat een goeie opname is, dus ook de vragen van studenten dat die ook gewoon duidelijk zijn, ook dat het bord gefilmd wordt – want ik heb ook al gehad dat hij iets aan het uitleggen was op het bord, maar zo juist buiten beeld.

Alle R: ja

R1FG1: daar heb ik niet veel aan – en als dat gewoon allemaal perfect in orde is, dan denk ik dat dat de beste vorm is van dan les te geven. Want ik had bv in mijn eerste jaar, dat was dan nog Social Sciences, was dat in aula Q, dus een vrij grote aula en dat was dan een prof die had zo een kubus, met een microfoon in en die smeed dat dan door de aula en dat was wel met een microfoon dat je bij de lesopnames duidelijk hoorde wat dat er werd gezegd door de studenten.

R4FG1: dat is kei-cool!

R1FG1: ja je moest wel oppassen van je hoofd, wel (lucht) – maar je blijft wel wakker in de les.

R2FG1: ik had ook laatst, dat was vorige week. er was dus een les op Teams en die is er pas gisteren op gekomen, maar ik zat net zo vorige week in quarantaine, dus ik had tijd en nu ben ik zo van ja, ik moet een les van 3 uur inhalen en deze week gaat dat niet lukken dus ik weet over 5 weken moet ik 15-18 uur inhalen of zo.

R1FG1: (als reactie op R2FG1) dat blijft aanslepen he.

R2FG1: ik heb vaak het gevoel dat het te maken heeft met onwetendheid van de proffen, ze weten vaak niet hoe ze dat op Canvas moeten zetten, dus dan moeten ze eerst een mailtje sturen naar de techniek-ding en ja, da's als ze misschien al eens een cursus zouden krijgen van dit moet je doen, daar moet je op letten, zo een beetje een WPO voor de proffen, dat zou leuk zijn. Ik denk dat dat ook voor hun handig zou zijn, want ik denk dat ze zich ook zo een beetje schamen als ze daar zo van voor in die aula staan van oei, ik weet niet hoe ik die lesopname moet beginnen, dat we daar een beetje hun ook in helpen. Je kunt niet verwachten van proffen die dat nog niet hebben gedaan dat dat opeens kan.

M: dus ook ondersteuning van het personeel?

R2FG1 & R1FG1: ja

R2FG1: ik denk dat dat wel belangrijk is.

R3FG1: dat heb ik ook gehad in een les, ik was er dan in de aula, maar de prof kreeg de opname niet gestart, er was de hele tijd een errormelding ; dan heeft hij gewoon opgegeven want hij wist niet wat hij moest doen, dus heeft hij gewoon daarna een mail gestuurd naar iedereen Ja er was een probleem, dus ik heb die les niet opgenomen, alez, dat deel van de les niet kunnen opnemen. En dan heeft hij wel die opname van vorig jaar kunnen halen en die dan op Canvas gezet, dus dat vond ik wel goed. Maar wat jullie zeggen over fysiek contact en sociaal contact, voor mij tijdens de echte hoorcolleges, alez, hoeft dat niet, want ik heb ook vrij veel werkcolleges waar ik echt naartoe moet voor oefeningen te maken en online is dat , dat snap ik, ik heb dat liever dan in een fysiek lokaal, dus voor mij mag eigenlijk alle theorie online via video's waar de prof het gewoon uitlegt en ik een visuele ppt heb waar ik mee kan noteren. Dat is eigenlijk het ideale voor mij.

M: maar dan wel de werkcolleges nog waar dat dan wel de sociale interactie en zo zou zijn?

R3FG1: ja

R1FG1: en ook voor de kwaliteit van de werkcolleges ook. Alez, ik zit nu in politieke wetenschappen en het gebeurt heel veel dat wij gewoon WPOs hebben waarin het gewoon over lesmateriaal of een of andere gebeurtenis dat er dan is gebeurd, dat je dan 2 uur over discussieert in een werkcollege. En dat is heel ambetant en heel onpersoonlijk om dat online te doen, terwijl als je echt gewoon in een klas zit, dan weet je tegen wie dat je spreekt en zie je van wie gaat er akkoord, wie gaat er niet akkoord en gewoon, alez je ziet gewoon veel beter, je kan het veel beter inschatten Ben ik hier bullshit aan het vertellen, ben ik op het goeie pad? Wat dat je echt wel minder hebt want er zijn zoveel luisteraars dat niemand de camera aansteekt, dus je weet niet wie dat er achter dat scherm zit, het voelt heel onpersoonlijk aan, meestal wel.

M: ja, hebben jullie daar nog iets op aan te vullen? R4FG1 of R5FG1?

R5FG1: ik wil daar wel nog op inpikken – ja ik zit hier in (X) – wacht wat wou ik zeggen? Sorry, over wat ging het?

M: ja, R1FG1 had het juist gehad over flipped classroom waar dat er eigenlijk theorie op voorhand gegeven wordt, maar dat er dan verder op gewerkt wordt tijdens de werkcolleges.

R4FG1: ja, sorry ik weet het terug. Bij mij, ja ik vind niet echt dat ze het moeten doen, dat ze zelf kunnen kiezen hoe ze het doen. Ik vind gewoon communicatie over hoe ze het gaan aanpakken in het begin belangrijk en dat ze het dan ook volgen. ... en ik snap dat dat onduidelijk is omdat we in code groen begonnen zijn, semester in code rood zijn geëindigd, vorig semester in code rood zijn geëindigd, dat het niet altijd makkelijk is, soms krijgen we gewoon een zoom-link een kwartier voor de les, terwijl ik niet zeker wist of het nu online of fysiek ging zijn, dat was gewoon vervelend. Dus ik denk gewoon communiceren over hoe het gaat gebeuren eens dat zij het weten, dat dat voor iedereen wel handig zou zijn.

M: dus dan gaat het bij jou vooral over consistentie? De professor spreekt iets af, zo zal het de rest van het semester verlopen en dan is het duidelijk?

R4FG1: ja nu je het zegt, snap ik ook wel dat dat niet haalbaar is, omdat door Corona het zo onvoorspelbaar is, ja. Dat zou makkelijk zijn om dat te weten, maar ik weet niet of dat dat haalbaar is.

M: wie weet is het niet onhaalbaar. Daarom doe ik mijn thesis ook (lacht). Heb jij daar nog iets aan toe te voegen, R5FG1?

R5FG1: ja over die opleiding voor de proffen om dus goeie opnames te maken, om misschien ook na zo'n jaar een feedback moment doen voor de studenten dat die zelf kunnen aangeven van bijvoorbeeld die (X) zijn supernuttig geweest, die opnames dat waren gewoon ik kon uw pointer niet zien en uw stem viel weg dus die waren minder nuttig; en ook om die mensen te motiveren om (X) te zijn (X) dit werkt voor mijn vak (X) en de studenten vonden dit goed en (X) dat die mekaar daarin kunnen ondersteunen. Maar ook bijvoorbeeld voor live les, denk ik dat, wel iets totaal anders, dat die live les wel nodig is, zeker voor eerstejaars ook, want als je zag hoe dat dat met Corona in het begin eraan toeging met die mentale (X), dat was gewoon echt schrijnend. Ik zou dat echt totaal niet afschaffen, dat er zo wel momenten zijn voor die mensen om ergens te gaan zitten en mensen te zien, want uiteindelijk ben je wel nog zes jaar aan het studeren en je kunt dat niet gewoon vanuit u thuis achter uw computer, dan word je gek.

M: Ja, om dan verder te gaan op die ondersteuning, zowel van die proffen, maar uiteindelijk moeten studenten ook geïnformeerd worden hoe ze best omgaan met lesopnames, want in de ideale wereld is het zo inderdaad dat een student een lesopname krijgt maar dus ook live een les bijwoont, en dus kan herhalen of zich kan voorbereiden op de examens door die lesopnames te bekijken. In de praktijk is het, we zijn hier met 5 aanwezig, in elke casus is er iets anders. Hebben jullie het gevoel dat jullie

door de VUB voldoende zelf ondersteuning krijgen of geïnformeerd worden over hoe je met lesopnames om moeten gaan? Hebben jullie, zijn jullie ooit al geïnformeerd geweest?

R2FG1: door de proffen dan eerder, zo van 'Kijk de les.' Zo, Maar niet over iets anders.

M: en ook niet door iemand anders toevallig?

R1FG1: nee, ik denk dat de prof dat wel zei. Het is wel belangrijk dat je elke week mee bent, want ja, als je één; alez, het bouwt op elkaar verder; en dus als je één les gemist hebt en niet ingehaald hebt via die video dat dat online staat, en je gaat dan wel naar de live les, dan volg je helemaal niet mee, loop je helemaal achter en heb je niets aan die les dat je dan toch nog een keer gaat moeten bekijken nadat je die vorige les hebt bekeken, dus de prof zelf hamerde er wel op van maak dat je mee bent, dat je niet juist voor de blok allemaal in ene keer moet doen, maar van de VUB uit niet direct, denk ik.

M: ik zie ook nee knikken?

R3FG1: ik heb ook gewoon altijd elk vak, elke prof dat zegt 'Dit is het, zo gaan we het doen'; sommige proffen geven zelfs zo een agenda van in week één doen we dit, in week twee doen we dat en als je daarmee mee bent dan kom je er, zeggen ze.

M: Ik hoor bij u nu wel van elke prof doet dat. Is dat bij iedereen zo dat (X)?

R3FG1: niet elke prof

M: niet elke professor?

R3FG1: nee, dat zijn zo een paar proffen die dan agenda's geven met in die weken doen we dat. Maar er zijn ook proffen die gewoon zeggen 'dit is de live teams les voor deze week en dan ga je of ga je niet, en er zal ook een video zijn online.'

R2FG1: We hebben ook wel echt één specifieke prof, maar daar zijn heel veel problemen mee geweest, die echt pas na anderhalve maand zijn opnames begon, dus gewoon geen les gaf. En ik vind ook wel gewoon dat onze faculteit echt, zit niet goed in elkaar.

M: Rechten dan?

R2FG1: ja, Rechten; RC, dat werkt gewoon niet, maar oké. Een reactie daarop is altijd veel te laat. Ik weet dat ik dat vak had en dat ik dat een week voor het examen dat er een deel weg viel van de leerstof. Maar ja, ik heb dat nog niet geleerd, natuurlijk niet, maar andere studenten hebben dat misschien al wel, of gewoon al herhaald of aangeduid of zo; zo van die dingen dat kan echt niet. En onze faculteit reageert daar heel traag op en die man geeft nog steeds les en die doet nog steeds veel te laat zijn lessen online. Dus een beetje snelle anticipatie die misschien (X).

M: ja, voor de studenten dan eigenlijk?

R2FG1: voor de studenten ja.

M: Oké: en hoe voelen jullie jullie geondersteund?

R4FG1: Ik zit bij de faculteit Psychologie en educatiewetenschappen, maar binnen Agogiek zeker vind ik alle proffen wel zeker altijd super toegankelijk. (X) niet zo technische ondersteuning, of zo, maar ik denk niet dat er mensen niet hun vraag niet zouden kunnen stellen; ik was tijdens het praten nog aan het denken aan de verschillende proffen; ze hebben zo allemaal hun eigen aanpak waarbij sommigen echt gestructureerd zijn en zo zeggen Dit zijn de lessen van dit semester, die gaan via Zoom, die op campus en ja, ik denk binnen onze faculteit is dat wel allemaal heel goed. En technisch denk ik wel dat wij als studenten vaak beter mee zijn dan de proffen zelf, maar daar zullen ook wel enkele uitzonderingen op zijn, en ik denk dat het voor hen niet altijd even makkelijk is om al die verschillende platformen te gebruiken. Je hebt zoals Zoom, Teams, Big Blue Button of zo en bij ons is het echt wel allemaal door elkaar, dus ik kan mij wel voorstellen dat dat niet voor iedereen even (X) is.

R5FG1: ik ben één keer door de faculteit op de VUB gecontacteerd, denk ik, omdat er voor de faculteit specifiek heel veel proffen waren die gewoon geen lesopnames maakten, tijdens COVID en die gewoon geen les gaven en zo, dat was gewoon efkes heel erge chaos. (X) dat de faculteit een mail heeft gestuurd naar alle leerlingen en proffen van 'het is wel degelijk verplicht, om opnames te maken of een alternatief te voorzien'. En dan hebben wij ook wel, die mail gaf ons ook wel het idee van ah, oké, al komt dat niet goed, deze prof doet dat gewoon niet dus kunnen wij jullie wel een mail sturen van 'help'. Want wij kunnen wel een mail sturen, maar wie zijn wij als studentjes? Dus ja misschien zo ook wel iets van een feedback punt op de VUB misschien: die opnames lukken goed, die prof doet er geen hol aan. Zoiets, een beetje een feedback punt.

M: Oké. R1FG1 wou aanvullen?

R1FG1: Ja, wat je daar gezegd hebt: het is de ene keer op Big Blue Button, het is ene keer op Teams, nu heb ik drie vakken, de ene is op Big Blue Button, de andere is op Teams en het andere is op Panopto. Dat is zo, tijdens de eerste week, dat ik klaar stond op Big Blue Button, maar dat het dan uiteindelijk via een link was dat je dan wel via Canvas kreeg, maar dat je dan naar Teams moest gaan; gewoon dat dat dan binnen de faculteit wordt afgesproken van We doen het daarop, wat best gebruiksvriendelijk is, dat is het gemakkelijkst te bereiken voor en prof en student, dat daar 1 aanpak voor is, want het is soms echt verwarrend.

M: ja; R3FG1 wil aanvullen?

R3FG1: ik heb letterlijk een post-it op mijn muur daar staat letterlijk op: dit vak Teams, dit vak live Panopto, dit vak video, want anders kan ik dat niet bijhouden.

M: ja, het is wel vrij onoverzichtelijk momenteel. Ja. Hebben jullie nood, stel u voor: terug naar 1ste bachelor, jullie komen binnen aan de VUB. Zouden jullie dat beter, of zouden jullie anders gestudeerd hebben moest er iemand jullie hebben uitgelegd Het is wel de bedoeling dat je ook live in de les zit en dat je zo die lesopnames moet gebruiken? , of zouden jullie het geapprecieerd hebben, zou je dat Laat mij doen, ik doe mijn eigen zin wel?

R3FG1: Wat is de bedoeling eigenlijk?

M: wat de echte bedoeling is van lesopnames? Wel, lesopnames zijn er dus inderdaad bij afwezigheid om in te halen, dus wel de achterstand te beperken, maar tegelijkertijd ook om zowel live te volgen als nadien nog dieper te begrijpen in die lesopname.

R2FG1: Maar het is er eigenlijk niet om te zeggen Ik laat het liggen en ik doe het pas in de blok? Dat stimuleren ze niet?

M: nee, dat stimuleren ze niet

R2FG1: dat snap ik, maar ik denk dat er veel mensen zo werken, dus dan moeten ze daar ook rekening mee houden.

R2FG1: het is niet omdat de prof zegt tegen mij van 'Ge moet elke week in de les zitten', dat ik dat dan ga doen, alzo snapt ge? Maar wij zijn ook wel geëvolueerd; ik weet wat werkt voor mij, maar die eerstejaars: wees een beetje voorbereid op iedereen, niet enkel die ene weggetje belopen, nee; denk ook aan de meerderheid; veel studenten werken ook zo van die dingen, ja, zorg gewoon dat het een beetje inclusief is.

R1FG1: ja ik denk ook gewoon dat het gewoon de beste manier is van te zeggen aan die eerstejaars die toekomen van Kijk, je hebt live-lessen, stel je kan een keer niet komen of je begrijpt er niks van, dan je kan nog altijd online opnieuw bekijken. En gewoon voor de rest loslaten en iedereen vindt zijn eigen studiemethode wel want – ik weet wel van mezelf, als ze zeggen je moet naar de les komen en je moet die lesopname bekijken, dan hey ... (lacht) – dat ga jij niet bepalen; ik denk ook wel, ik ben achttien jaar, je staat als je op de unief komt, je bent volwassen, je vindt je eigen studiemethode, je vindt je eigen manier van werken, je vindt wel wat dat er beste werkt en wat dat er ook mogelijk is. En ook van het gegeven Je kan naar de les gaan, en Je kan herbekijken: je geeft heel veel mogelijkheden en dan moet de student op individueel vlak gewoon zien van zo ga ik het invullen, zo ga ik het doen.

R2FG1: maar misschien is dat ook wel niet zo leuk voor de prof als daar nooit iemand zit. Ik weet niet hoe je dat dan zou kunnen oplossen.

R1FG1: (X) verplichten, ja

M: zijn er bij jullie proffen die hun opnames stopgezet hebben omdat er te weinig leerlingen aanwezig waren in de les?

R3FG1: ja. Ik had eens een ontmoetingmoment online via Teams, en ik was de enigste die was gekomen, dus dan zei ze van Ja, ik ga gewoon dan de ppt online zetten, want het heeft niet veel zin dat ik gewoon enkel tegen jou praat en dan heeft ze eigenlijk gewoon de ppt online gezet en een mail gestuurd van 'Alles is nu gewoon voor jullie.'

R1FG1: omdat ze naar het onthaalmoment niet kwamen, dan?

R3FG1: maar het was op het einde van het semester en het was een jaarvak dat opgedeeld is in groepen, er waren niet veel studenten, misschien 20 mensen of zo, maar dan was het wel feedbackmoment en info zo de grote toets die er ging aankomen; dus ik snap wel dat mensen daar niet op afkomen, maar (X)

R1FG1: als ze toch kunnen aflezen op de ppt.

R3FG1: ja, Dat was gewoon een voorbeeld dat de les eens gewoon stopgezet was online omdat er niemand kwam opdagen.

R1FG1: een ding is wel, ik had vorig jaar een vak van ik denk tegen de 70 à 90 studenten die waren ingeschreven, dat was ook online op Teams, en ik denk als er daar als het live doorging, dus het werd ook opgenomen, maar als het live doorging, als er daar 20 studenten in die Teams meeting zaten, dat het veel was. Maar de prof apprecieerde dat wel als je er was, dus die was dan ook echt bezig van Als er vragen zijn, echt op de persoonlijk ook, van de mensen die er dan waren, dat was zo een extra geste van Als er iets is, 'k Ga het snel uitleggen. wat je dan niet hebt als je kijkt naar de lesopname dat je snel nog iets kan vragen Leg het nog een keer uit. Het is nog altijd een voordeel als je gaat, maar je hebt dan nog altijd de les mee als je niet gegaan bent als het toch opgenomen is.

M: Ja, dus de optie hebben.

R3FG1: ik heb een prof en die, dat was vorig jaar midden in de lockdown, dat was in een Teams meeting en die zei zo van Kunnen jullie eens allemaal jullie camera aanzetten want ik mis jullie eigenlijk toch wel en dan kan ik eens zien wie er in de les zit en zo. En dan heb je ook wel door dat dat ook mensen zijn, die zitten ook gewoon achter hun computer hun les te doen en die zien gewoon eigenlijk allemaal initialen en hoeveel mensen er zijn. En dat snap ik ook wel dat dat soms niet nice is, alleen achter hun computer zitten in plaats van voor een aula vol studenten te staan, want dat is toch voor wat ze gekozen hebben.

R1FG1: wordt dat dan effectief gedaan, zo camera's aan?

R3FG1: awel ja, dat waren zo 100 mensen en dan hebben zo 20 mensen hun camera aangezet of zoiets. En dan moest hij effe lachen en dan was het ook zo van 'Mijn computer begint trager te worden' en zo, dus als je dat altijd wil doen, dat dat altijd niet haalbaar was.

R1FG1: ja, ik had nu in de voormiddag les, we waren daar met een stuk of 50 en ik en 3 andere mensen hadden hun video aangezet, en dan die assistent zette dan (X) in de chat 'Lig je nog in je bed?' En dan zag je zo heel veel mensen vanuit hun bed die hun camera echt niet wilden aandoen. Dat was wel sneu want je keek dan op 4 dezelfde koppen voor 3 uur lang, dus ik snap ook wel dat sommige mensen als ze achter hun bureau zitten, geen zin hebben voor hun camera aan te doen, maar het maakt het toch wel een klein beetje persoonlijker als je ook effectief ziet tegen wie dat je aan het praten bent. Voor zowel student als voor docent dan.

R3FG1: ik denk ook als je je camera aan hebt, dan ben je, voel je je ook wel geïsoleerd en dan ga je misschien ook niet afdwalen, of op je gsm gaan of effe weggaan.

R1FG1: ja, dat is wel waar.

R4FG1: wat ik wel vond is, ik zette vorig jaar vaak mijn camera aan, maar als dat dan opgenomen wordt, is dat super-vervelend om die opnames te herbekijken, want je ziet jezelf de hele tijd. Dus dit jaar heb ik dat daardoor ook niet meer gedaan, omdat dat echt niet leuk is om zo 2 uur naar uw eigen gezicht te staren. Alez, je kijkt naar de les, maar ik vond dat nogal afleidend. Als het zo gevraagd wordt, doe ik het soms wel uit medelijden, maar ja.

R5FG1: ik doe het eigenlijk nooit, maar ik ben ook zo'n persoon, ik ga niet naar de les omdat ik mij niet kan concentreren, en ook als ik achter de computer lessen volg, ik sta de hele tijd recht, ik ga een koffie maken, ik doe dat, en sorry, moest ik mijn camera aanhebben, dan zou iedereen denken waar is die naartoe, wat is die aan het doen, dat is verschrikkelijk; ik zou dat niet kunnen. Maar ja, het is wel tof als andere mensen dat wel doen en je zit gewoon stil, ik zou gewoon de hele tijd aan en uit zetten (X).

M: ja, om dan terug te komen op die lesopnames, om dan weg te stappen van het online lesgebeuren terug naar de lesopnames zelf, de vraag is of er voor jullie een verschil is – ik denk misschien dat R3FG1 dan iets minder kan meespreken maar ook wel mee kan filosoferen daarover, of dat jullie nu – ik zou al durven zeggen post-corona, midden-corona, post-corona – anders met lesopnames omgaan dan dat jullie pre-corona deden. Ik zie hier al veel geknik.

R3FG1: was dat, waren er opnames voor corona?

Allen: ja, wel nee.

R1FG1: Ik heb er misschien 2 vakken gehad van de 20 die ik dan gevolgd had zo voor de Corona, die effectief werden opgenomen en het ding was, ik ging toen ook effectief wel naar die lessen, maar als het dan was van 'oei, het is activiteit of ik moet daar zijn', dan was het wel handig van ik weet

als ik thuis kom, ik kan nog of de volgende dag kan ik wel nog verder kijken, eender waar dat ik het dan allemaal gemist heb. Dus dat vond ik wel handig, maar nu ja, met dat alles zo'n beetje meer en meer moest opgenomen worden ook, heb ik zo al ne keer gemakkelijk zo van Ja, 9u dat wordt hem niet, het zal wel voor een andere keer zijn en dat ... wel een beetje opgest... omdat ik zelf zo wel een beetje het karakter mis om uit mijn bed te komen en effectief dan de lessen te volgen. Dus de eerste 2 jaar was ik vlotter mee met de lessen en was ik echt zo op schema, terwijl dat het nu is van 'Ah, binnen 3 weken blok, we gaan er nog ne keer moeten aan beginnen.'

M: dus je merkt wel dat je zelf een beetje verder achter staat en dat je zelf ook beseft 'Er zijn nu meer lesopnames dan ervoor'?

R1FG1: Ja, ik kan mij meer permitteren om overdag eens iets anders te gaan doen omdat ik weet, het staat klaar wanneer ik het nodig heb. Je kan het zelf invullen en je begint dat meer en meer te doen want je hebt toch tijd en dan begint dat heel de tijd op te stapelen en dan merk ik wel dat tegen dat de blok komt, dat ik een ferme inhaalbeweging moet doen.

M: Oké, R2FG1 ik zie jou ook echt knikken?

R2FG1: ja ik heb dat ook. Het is echt wel een groot verschil voor mij. Vroeger ging ik misschien toch dat boek gaan kopen in de ... omdat ik wist zonder mijn lessen moet ik wel het boek leren dus deed ik dat. Maar nu weet ik gewoon die lesnotities – alez ik noteer dan vaak alles gewoon - en ik weet ja, als ik dat doe, dan slaag ik, dus, inderdaad een beetje meer uitstellen en misschien ook een beetje minder grondig. Ik focus mij dan echt op die lesnotities en op de slides terwijl ik vroeger de handboeken ging raadplegen.

R3FG1: ja, ik heb bijvoorbeeld nu een live les, maar ik weet dat ik dat kan inhalen, dus ik stress daar niet over. Snap je, bv moest het gewoon echt live live zijn fysiek in de aula, dan zou ik niet gekomen zijn.

M: dus jij hebt nu les normaal?

R3FG1: ja

M: ah ja zie, voordelen van lesopnames. Oké, en daar, R4FG1 of R5FG1?

R4FG1: ik ben geschakeld naar de VUB, dus ik heb nooit pre-corona VUB meegemaakt. Maar bij mij werd er niets opgenomen op de EHB, dus ik vind dit ook wel beter. Maar ik ben wel liever fysiek in de les, want dat sociale vind ik ook echt wel tof. Want eigenlijk hebben wij wel heel wat lessen gehad ook afgelopen semester. Dus dat vind ik wel fijn.

R5FG1: bij ons pre-corona was enkel opgenomen zo van die vakken gelijk economie, dat ook zo volwassenonderwijs moest volgen en daar werd dan zo rekening mee gehouden dat ah jullie moeten werken dus voor jullie maken we lesopnames. Voor mij is het wel onnozel dat dat niet bestond voor

corona, want als dat hetgene is dat je helpt aan je diploma, wat ... uiteindelijk je leert wat je moet leren. En zo waarom doe je dat niet ... gewoon lesgeven ... of dat nu via de computer is of xx uurtjes in die aula.

M: en dan vanuit het standpunt van jullie, maar naar de docenten toe: het is nu veel meer dat docenten zo veel meer van die mixes en zo en variaties op lesopnames gaan gebruiken zoals Ik plaats bijvoorbeeld 2 dagen op voorhand of langer de theorie online, dan gaan we daar in de werkcolleges mee aan de slag, of ik laat mijn fysiek college vallen en jullie krijgen alleen maar een opname. Of, want ik zie inderdaad ook minder en minder hybride lesopnames, waarschijnlijk omdat de lessen niet doorgaan nu. Maar, en zien jullie daar zelf ook een verschil in binnen jullie studierichting, faculteit?

R1FG1: dat het puur online is?

M: ja, dat de proffen veel creatiever worden met het lesopnamegebeuren?

R1FG1: soms een beetje te creatief. Ze proberen dan het een en het ander, het komt niet over dan; er was dan een Q&A, ik weet het nog, dat was vorig jaar of zoiets, of 2 jaar geleden; een Q&A ook met een prof, die wou dat dan zo heel informeel doen zo; (X) camera (X) discussiëren (X) sociaal contact te hebben met de studenten, dus dat was zo een beetje raar. Maar voor de rest, alzo het is vrij rechtlijnig he, je kan een Teams meeting starten en lesgeven door de slides te overlopen en informatie daarbij te geven, maar ik denk niet dat je daar ergens veel creatiever in kan zijn dan wat dat Teams en Big Blue Button heeft.

M: ja

R2FG1: nee, bij ons zijn ze niet zo creatief. Ik heb laatst wel moeten quizen over een vak wat zij in de 3de Bachelor gaf. Ik vond dat echt niet leuk, want sorry dat was een vak, ik heb dat wel in 2de zit gedaan dus dat is wel minder kort, maar ik weet daar niet meer alles over en ze ging echt zo van "mevrouw Winters, weet u het antwoord?", maar ge moogt al blij zijn dat ik ten eerste daar ben en dan wordt ge nog zo overspoeld met van ge moet antwoorden en wat als ge het fout hebt, want zo'n mondeling examen dan heb ik al zoiets van oei, die gaat mijn naam onthouden en die gaat denken hmm die meid wist het niet. Dus ik vind dat nog wel heftig eigenlijk.

M: is dat ook zo een motivator om toch niet naar de lessen te gaan maar wel (X)?

R2FG1: ja

M: die lesopnames te (X)

R2FG1: ja, vind ik wel.

M: ja, iets laagdrempeliger dan.

R2FG1: ja, ik ga toch deze week nog eens nadenken of ik ga gaan want Ik vind dat gewoon niet leuk dat die, alez bij iedereen dan wel, het is niet dat ze enkelingen eruit nam, maar het was echt zo van iedereen moest en zou antwoorden, en het was ook op vrijdagochtend, dus, liever niet.

R4FG1: het moment zo van die interactie vind ik zelf ook wel belangrijk, want zo om 9u 's ochtends een Q&A dat gaat voor mij echt niet, want dat is ook zo online, als je om 9u les hebt, is dat kwart voor 9 uit uw bed en dan een kwartier later al gaan filosoferen of weet ik veel wat, dat werkt gewoon niet zo goed. En de proffen merken dat ook zelf, maar ze doen er zo precies niks aan. Dus ik heb echt wel veel lessen gehad waar het gewoon echt genant is omdat er zo'n stiltes vallen, dat het gewoon een beetje ongemakkelijk wordt voor iedereen, dus.

M: is het dan ook makkelijker om lesopnames te gaan bekijken als je het gevoel hebt als 'het past niet in mijn planning'?

R1FG1: oh ja, jajaja, ook gewoon met de studentenvereniging als ze zoiets willen doen. Nu moet je niet meer kijken van ah he, wanneer hebben jullie les, wanneer hebben jullie les? Je kan het toch inhalen, dus maakt dat je er bent. Dat is supergemakkelijk want je kan elke week, er kan zo niks tussenkomen. Het is gewoon dan en iedereen kan zijn les op pauze zetten, die vergadering meedoen en na die vergadering verdergaan met de les, gewoon waar dat ze gebleven waren, dus dat is wel heel handig.

R2FG1: ja bij ons is dat echt exact hetzelfde. Dat is ook wel de reden waarom dat lesopnames zo heilig zijn voor mij. Gewoon ik heb andere dingen te doen, leukere dingen te doen en ook gewoon vaak – we zijn studenten, ik ga vaak naar Luigi's en als het dan les is om 9u 's ochtends, ja; dat gaat niet lukken, dus dan kan ik dat om 1u 's middags beginnen kijken of zo, dat is gewoon handig. En zoals ik al zei, er zijn ook andere dingen natuurlijk, niet enkel studentenvereniging, maar werken of gewoon andere dingen, uw familie of weet ik veel, dat past gewoon meer in meerdere mensen hun leven, misschien ook dat daarom misschien meer mensen willen studeren? Of het toch proberen of zo? Alez hoop ik, misschien? Ik weet het niet.

M: dat het het studeren toegankelijker maakt?

R1FG1 & R2FG1: ja

R2FG1: en ook mensen die ver wonen bv, als ze geen kot kunnen betalen of zo, dat dat toch de mogelijkheid is om toch dat thuis te bekijken, lijkt me wel meer mensen te bereiken, denk ik. Hoop ik vooral, ja.

M: ik zie R3FG1 ook knikken.

R3FG1: ja zo had ik er niet aan gedacht want bv als je dan een les hebt 1 fysieke les op een dag en je woont vrij ver en je hebt geen kot, tegenover een dag dat je een hele dag les fysiek ga hebben,

dan kan je echt wel de optie nemen gewoon die ene dag dan die ene les online te doen en dan wel de moeite te doen om een hele dag fysiek te komen. Dus ja, helemaal akkoord.

M: ja, R5FG1? Daar iets over te zeggen?

R5FG1: awel ja, ik ben (X) akkoord met wat R2FG1 zei: student zijn is echt niet, betekent niet perse dat studeren je enige passie is. Je komt juist van het middelbaar, er zijn zoveel dingen die je zou kunnen doen, ook al is het weet ik veel welke andere opleiding nog doen, als je gewoon uw eigen agenda kunt vullen op uw eigen manier, kunt ge zoveel meer ... dan als ge vasthangt aan dat ene schema dat die unief voor u heeft opgesteld en dat misschien totaal niet werkt of bijvoorbeeld als ge een vak opnieuw moet opnemen en dat overlapt met andere vakken, met lesopnames kunt ge dat nog altijd opnemen. En dat maakt zoveel meer mogelijkheden vrij en ja, dat is eigenlijk alles (lacht).

M: Neenee, oké. Euhm, ja. Jullie staan dus, wat ik dus wel kan afleiden zijn jullie wel positief ten opzichte van de beschikbaarheid van lesopnames, of ze nu om in te halen zijn of ze nu om heel het semester te bekijken zijn. Maar zijn er ook echt positieve aspecten die jullie linken aan de beschikbaarheid van lesopnames? Voor jullie zelf of moesten jullie nu aan iemand anders denken.

R1FG1: Ik vind dat heel gemakkelijk ook gewoon, omdat je kan, sommige opnames kan je ook gewoon downloaden en ik ben, ik woon twee uur met de trein verder weg van de VUB, dus dat is heel handig, dan kan ik makkelijk een halve les per rit kan ik ook gewoon inhalen op de trein en dan verlies ik ook geen tijd met gewoon op de trein te zitten, dan ben ik ook gewoon bezig met school, terwijl dat ik op de trein zit, dus dat bespaart mij ook gewoon heel veel tijd. Dat is een anderhalf uur dat ik dan 's avonds minder moet doen, dus dat vind ik heel positief.

M: je hebt het overal toegang tot die lesopnames?

R1FG1: euhm, niet altijd even (X) maar (lacht).

M: en bij jou R2FG1? positieve aspecten?

R2FG1: Ja, kweenie, ik vind dat gewoon, ik vind inderdaad, ik kan da in de bib kijken, ik kan da in mijn bed kijken, ik kan da in de keuken kijken, aan mijn bureau, ik kan het eigenlijk overal kijken op uw gsm, op uw pc, euhm, dus ja, ik vind dat wel handig. En ik vind ook misschien zo, alez, ik studeer dan in de bib, en als ik dan iets niet snap, dan kan ik naar mijn studiegenootje gaan en effe laten luisteren van Snapt gij hier iets van? En dan kan die da ook effe horen en dan Ah ja, dat was da! En dat is misschien mak-, alez iets makkelijker, dan gewoon Hier is een slide, maakt gij daar iets van? Dus dat vind ik ook nog wel handig. Ja, ik vind eigenlijk gewoon alles handig eraan.

R2FG1: ik vind het helemaal mooi.

M: ja

R2FG1: en die x2-functie.

(R1FG1 lacht)

M: die versnelfunctie?

R2FG1: ja

M: is dat dan omdat proffen te traag praten of dat het voor jou dan sneller moet gaan door een te grote brok?

R2FG1: Het ligt eraan. Als ik bijvoorbeeld een samenvatting al heb, en het staat er al, dan kan ik dat op x2 zetten zodat dat gewoon wat sneller gaat en ook effe om te kijken van Heb ik alles wat ik moet hebben, want ik leer dan achteraf die samenvatting dus dan weet ik van alles wat er in de les is gezegd staat hier op en soms inderdaad praten ze traag. Er zijn maar enkelingen die ik op 2x kan zetten, meeste anderhalf zo.

M: ja.

R2FG1: Dat is nog steeds handig want ge verkort uw lesopname super hard he, dus dan kunt ge er meer op 1 dag kijken.

M: welke positieve aspecten vind jij aan lesopnames, R3FG1?

R3FG1: Ja gewoon, meer tijd, tijd efficiëntie, euhm dat is het eigenlijk gewoon he. Ge hebt meer tijd om andere dingen te doen. Je moet niet pendelen, alez ik woon niet zo ver, maar ik pendel wel, dus dat is ook een positief aspect. Ja.

M: willen de dames op de computer nog iets aanvullen?

R4FG1: Het zorgt voor veel meer flexibiliteit. (X) is nog niet genoeg, denk ik en ook de versnelfunctie (X) alez, x0.5 vind ik ook wel handig als ik zo aan het samenvatten ben. Dat is echt vervelend om zo altijd een zin te luisteren, stop te zetten, iets op te schrijven, maar zo een halfke trager, kan dat gecombineerd worden. Ok, heel handig.

M: oké, dus ook de versnelfunctie. R5FG1, heb jij nog iets aan te vullen of zijn ze zowat hetzelfde?

R1FG1: Wat er ook wel nog is, hoeveel keren als ik zo naar een lesopname aan het kijken ben zo van Oh hier mijn gsm! En dan in ene keer ben je 10 minuten verder, en in een normale les die 10 minuten ben je kwijt. Terwijl ... is t gewoon ... terugsmijten, kan je terug herbeginnen waar dat je geëindigd was bij het noteren en samenvatten dus dat is ook nog superhandig.

R2FG1: ja, en dat houdt ook bij waar ge geweest zijt.

M: panopto?

R2FG1: ja, Panopto. Dus dan kunt ge gewoon da wegglikken, gewoon, ik wil het effe van mijn scherm, ge opent dat terug en daar staat dat rood balkje, ja, daar en perfect. Dat is ook handig.

M: oké dan hebben we de positieve punten, maar dan hebben we ook nog de negatieve aspecten met de lesopnames. Ik heb bijvoorbeeld al technische problemen, de niet-beschikbaarheid gehoord.

R2FG1: ja, zoals R1FG1 al zei met dat bord zo net eruit of dat je niet goed ziet wat er is geschreven op het bord, terwijl dat vaak juist de dingen zijn die moeilijk te begrijpen zijn. Dus dat is wel stom. Euhm voor de rest, ik vind dat zo wel handig als ge, ge hebt zo, op Panopto hebt ge zo het schermpje van de prof vaak en dan het schermpje van de slides. En ik zet dan graag de slides op het groot ding of soms de prof, ligt eraan wat hij of zij aan het doen is; maar bij sommigen gaat dat niet, heb ik gemerkt, zo soms staat dat pijltje er niet dat ge dan kunt verwisselen, maar dat is echt iets heel klein.

R3FG1: negatief he?

M: jaja

R3FG1: Ja, gewoon de kwaliteit is soms gewoon slecht, ruis, geluidwijs of videokwaliteit, dus dan heb ik gewoon liefst dat het, alez, als het video's zijn, video's zijn thuis gemaakt, slides en soms de webcam in een hoek, dat vind ik tof en dan als het echte opnames zijn van in de les, dan heb ik wel liefst gewoon de zoals R2FG1 zei met in het groot de slides en dan de webcam van de aula, daar heb ik vaak niet veel aan, want bij mij enkel lezen ze de slides af.

R4FG1: ik denk dat ze, alez, afgelopen semester had ik mijn laptop een paar weken niet en dat was echt een probleem. Het is geen optie om geen alternatief te vinden, ge moet echt een alternatief zoeken of ge kunt, ge zijt gewoon helemaal niet mee en bij mij is dat dan gelukt, maar ik kan mij voorstellen dat dat bij mensen dat dat totaal niet zo evident is om of enerzijds uw laptop al te laten maken, en een vervanging te vinden, als dat toch zou moeten gebeuren is dat volgens mij totaal niet evident en dat is echt, alez, ... gezocht ... VUB naar een oplossing, maar ik denk dat er niet echt zijn, ik denk dat dat toch wel echt voor problemen dan zal zorgen; en alez, dat ... alle studenten.

M: dus echt de beschikbaarheid van een laptop te moeten hebben?

R4FG1: ja en het moet ook echt een laptop zijn, want zo via de gsm of zo, alez, ik heb dat nog nooit geprobeerd, maar dat gaat volgens mij echt niet. Ik weet niet of een iPad zou gaan, euhm, maar ik denk dat het echt wel een computer moet zijn, dus dat is toch wel een negatief punt volgens mij.

M: ja, en als we dan voor die negatieve aspecten, als we dan oplossingsgericht gaan kijken, bestaan er dan alternatieven of oplossingen voor jullie problemen? Ik denk dan bijvoorbeeld, hé, het bord?

R1FG1: ik denk gewoon betere infrastructuur gewoon, in de aula's en ook dat de proffen ook weten hoe dat ze het moeten gebruiken. Euh alez dat er gewoon, want ik weet in de Q, als je met Panopto werkt, dat het van verder wel is, de camera, maar dat het nog wel van goede kwaliteit is van beeld, dus dat je effectief wel kan zien wat dat er op bord allemaal gebeurt. Soms ook nog wat dat er in de aula gebeurt, dat is ook heel grappig. Euhm, en alez, daar is dat wel goed, maar dan als je in D les hebt, dan heb je dat niet, dus als ze dat voor alle lokalen en alle aula's zouden kunnen doen, en dat werkt consistent echt goed, dan zou dat perfect zijn, denk ik.

M: dus met de infrastructuur bedoel jij eigenlijk dat de camera's eigenlijk beter afgestemd zouden moeten worden

R1FG1: ja, ja. Gewoon dat je standaard in elk lokaal waar dat er les gegeven wordt, dat je een bord hebt. Dat, dat er daar een camera staat dat daarop gericht is, dat je gewoon op Panopto – ja ik weet niet hoe dat dat werkt he – dat je op een knoptje moet duwen en dat dat aanstaat en dat dat filmt. Dat zou handig zijn, wel. Omdat ja, anders is dat op de webcam van de laptop van de prof, en die begint dan te schrijven en je ziet dat niet he, dat is niet goeie kwaliteit, of ... dat is juist buiten beeld (M: ja) dus dat euh, ik denk als dat al zou zijn, dat dat al bijna perfect zou kunnen gaan.

M: Top. En euh R4FG1 doe maar hoor.

R4FG1: ik denk dat dat een oplossing is voor het negatieve dat ik net aanhaalde, omdat ge dan, alez, in dat geval is het sowieso live en ook opgenomen, euh, dus dan kunnen studenten die geen computer hebben, of geen technologie hebben om het online te volgen, ook mee volgen. Alez, maar dat zal (X) al een beetje Corona (X) was het gewoon niet haalbaar om in de les les te volgen, dus dat is niet echt iets waar dat professoren perfect (X) kunnen zijn, denk ik in bepaalde gevallen.

M: oké en dan nog bijvoorbeeld de technische problemen, de ruis. Zien we daar eventueel alternatieven of oplossingen voor?

R1FG1: betere microfoons?

M: ook terug die infrastructuur dan?

R1FG1 & R2FG1: ja.

R3FG1: Maar die ruis was voor mij enkel met die video dat 4 jaar oud was, dus dan is het gewoon eigenlijk de oplossing opnieuw die video opnemen en (X) nieuwe lesopname (X).

M: ja, terug die recente lesopnames.

R2FG1: ja, dat vind ik wel echt dat moet.

R1FG1: ja, ze hebben ervoor betaald ook

R3FG1: niet helemaal, alez, ik vind als een video goeie kwaliteit is en dat de leerstof niet verandert mag dat voor mij dezelfde video zijn. Maar als echt gewoon de kwaliteit slecht is en de leerstof helemaal anders, dan moet da een nieuwe video zijn.

M: ja, R4FG1 jij had nu al wel gezegd dat je nu al wel een oplossing voor jouw negatief aspect gevonden had, misschien wil je daar nog iets bij aanvullen?

R4FG1: ja, ik denk inderdaad wel de infrastructuur, zowel binnen de VUB zelf als voor alle leerlingen, want ik denk zo'n uitleen-, ah, je hebt in de bib wel computers, zeker?

M: ja

R4FG1: Maar om echt les te volgen en een vraag te stellen, ik denk niet dat daar echt een mogelijkheid toe is.

R2FG1: maar ge hebt daar wel zo lokaaltjes waar da ge kunt zitten met uw eigen computer om de les te volgen waar ge wel zo wa moogt praten om een vraag te stellen bijvoorbeeld. Maar dat is niet met die brakke computer, alez, daar staan geen computers en al zeker niet die.

M: die oude computers?

R2FG1: sorry, maar dat werkt echt van geen kanten.

M: oké

(X): ... dat daar wel ruimte is voor een oplossing, maar dat die er echt wel nog helemaal niet is.

M: en zijn er dan nog zo bepaalde noden die dat jullie hebben bijvoorbeeld? Euh, die dat vandaag de dag totaal nog niet worden ingevuld?

R1FG1: op zich heb ik het liefst dat ze mij met rust laten en op het examen toe kan dingen, dus; niet dat ik iets mis.

M: weer het zelfstandige.

R1FG1: ja, ja

R2FG1: Ja , ik vind het eigenlijk ook wel goed zo.

M: oké

R2FG1: Ofwel heb ik daar mijn draai in gevonden, maar ik vind het op zich wel echt goed?

M: ja

R2FG1: Ik hoop gewoon dat ze met iedereen een beetje rekening houden en voor de rest is het voor mij allemaal wel oké.

R1FG1: ja, misschien voor mensen die dan geen toegang hebben, omdat misschien, het niet kunnen betalen of ik weet niet wat, voor zo een dienst te hebben waar dat je ne laptop voor x aantal tijd kan lenen of zoiets, aan een goedkoop tarief, dat ze dan binnen de VUB kunnen doen.

M: zoals nu met de Corona? Dan hadden ze ook een project opgestart, he?

R1FG1: dat weet ik niet, zou kunnen. En dan gewoon zoiets eigenlijk, dat je niet mensen achterlaat maar dat je dan echt in gedachten houdt van ah ja, die lesopnames zijn ook gewoon deel van wat dat je allemaal kan gebruiken, dat je ook echt gewoon denkt van ah mensen die dan misschien geen toegang hebben, dat je die ook de kans gunt om daar gebruik van te maken.

M: oké. daar blijft het stil (richting computer) – wil er iemand nog iets zeggen, daar?

(X): awel ja, misschien nu met Corona eigenlijk dat iedereen genoodzaakt is geweest om dat zo in een sneltempo allemaal te leren, proffen en studenten. En het is nu niet omdat Corona dan misschien ooit voorbij zal zijn, dat we dat moeten laten vallen. Het heeft duidelijk voor sommige mensen echt wel gewerkt, en er gaan altijd andere redenen zijn om een les niet te kunnen volgen, behalve dat ge positief zij getest, dus ik zie geen reden om dat te laten vallen, eigenlijk.

M: Ja, wel dat het wel behouden moet blijven. Euh, we zijn een beetje op het einde aan het geraken momenteel, dus euhm, eerder een afsluitende vraag: moesten jullie de complete vrijheid hebben, dus stel: je bent rector, alles mag, je moogt heel het beleid uittekenen, op vlak van lesopnames; wat zou er direct de vuilbak ingaan, wat zou er blijven, wat zou er nieuw komen? Als we eens mogen dromen?

R2FG1: ik denk wel echt dat de VUB de proffen moet verplichten om een lesopname te doen want anders gaat het er niet van komen. (L-R1FG1: ja) Ik zie het zo al gebeuren van Ah ja, Corona is voorbij, dus we laten de proffen zelf kiezen, en dan ik weet zeker dan zijn er 1 of 2 of enkeling of meerdere die zeggen van Ah ja, we gaan terug naar hoe het vroeger was. Dus ik denk wel dat die verplichting noodzakelijk is, denk ik.

M & R1FG1: ja.

R2FG1: Maar de VUB kennende, zal dat wel niet.

M: R1FG1 is helemaal akkoord?

R1FG1: jaja, zeker!

M: Je zei 'De VUB kennende ...?'

R2FG1: maar de VUB kennende, euhm, gaan ze toch gewoon zijn van 'doe uw ding'. Dus ik denk juist echt wel dat dat belangrijk is. Want ik wil niet terug naar voor Corona. Alez, wel he, maar niet op basis van lesopnames.

M: en de beschikbaarheid? Ja R3FG1? Als je echt mag dromen?

R3FG1: wat zou mijn ideale universiteit zijn?

M: ja, op vlak van lesopnames, he.

R3FG1: qua lesopnames (denkt na).

M: ja, alles mag he, maar (lacht).

R3FG1: Goh, ik zou nog effe denken dan.

M: ja, oke. Dan schuiven we door naar R4FG1 of R5FG1.

R4FG1: ik ben het niet per se eens met dat het verplicht moet worden die lesopnames, ge kunt die vrijheid zo van; misschien dat ik da leuk vind dat iemand ... maar dat is wel mijn tijd ... maar in een ideaal scenario, voor mij zijn we daar eigenlijk wel, denk ik. Alez, ik vind echt, ik heb nu nooit nie het gevoel van oei, alez, ge hebt geen stress als ge eens niet kunt gaan. Ge vindt alles terug en ja soms is het zo een beetje een chaos, maar ik denk dat dat niet per se aan de lesopnames zelf ligt, maar eerder zo aan ja, corona dan. Als dingen veranderen, zorgt dat wel voor een beetje problemen, maar ik denk dat dat wel logisch is en dat dat gewoon nieuw is en dat iedereen zijn draai daarin aan het zoeken is en dat dat wel gaat automatiseren en dat de proffen zelf ook wel gaan ontdekken van 'Ah ja, dat werkt zo voor mij en voor mijn studenten' en euhm ja, ik vind het wel, alez ik zie zelfs nu al een gigantische verandering met een jaar geleden, dus ik denk echt wel dat het de goeie richting uit aan 't gaan is. Maar ik denk dat dat ook wel in onze faculteit of Agogiek zeker, is, dat studenten super-hard gehoord worden en ge voelt dat ook wel echt: als zo iets gezegd wordt en dat daar kei-veel rekening mee gehouden wordt. Dus ja, binnen Agogiek vind ik het absoluut zeker OK.

M: Om even in te pikken op wat je zei: ik denk dat het dit jaar al beter is dan pakweg een jaar geleden. Wat bedoel je daar juist mee?

R4FG1: Ja, ik denk zo, maar misschien ligt dat gewoon altijd aan andere vakken, maar vorig jaar vond ik het super-chaotisch die online lessen, omdat ze dan zo ja, bijvoorbeeld statistiek online krijgen was echt gewoon super-(hoe zou ik het zeggen?) dat was gewoon totaal niet leuk. Ja daar had ik echt zo zo nood aan – zoals we moesten de oefeningen tegen de les maken en dan was er een Q&A, maar tegen de tweede les was ik al niet meer mee met de oefeningen en dan was dat echt gewoon elke week opnieuw zat ik in die Q&A gewoon om mijzelf zo kleine paniekaanvalletjes aan te

doen. En ik geraakte zo nooit ingehaald, terwijl nu heb ik het gevoel dat dat al afgelopen semester had ik totaal niet het gevoel dat dat met 1 van mijn vakken was, dus misschien ligt het gewoon aan andere vakken. Dat is misschien ook nog interessant, dat niet elk vak dezelfde aanpak kan gebruiken, omdat het echt wel heel vakgebonden ook is van wat kan online en wat moet echt wel in werkcolleges gebeuren? En dan zoals de Active Learning studio of zo, kan daar echt wel voor gebruikt worden, of vaker. Want ik heb daar effectief nog maar 1 keer gezeten in de 2 jaar dat ik toch al aan de VUB zit. Dan, dus ja.

M: oké, R5FG1, wat is jouw perfecte droom?

R5FG1: awel, moest ik rector zijn, zou ik echt gewoon één platform zoeken met dus alle positieve kanten van ons Teams, Zoom en Big Blue-gedoe, euhm, dat gewoon combineren in één platform, dat gewoon universeel maken voor dus gewoon de opname van de aula-les, dan hun de vrijheid geven voor persoonlijke filmpjes, zo topic per topic te maken, en dat allemaal bij die Panopto online te zetten, niet ergens in Teams beginnen uploaden, allemaal op Canvas bij dat Panopto deel. Dat wel verplicht maken, inderdaad, voor proffen om hun les op te nemen, want ja, inderdaad moest dan ooit (X) gebeuren, en zeker bij de proffen die, waarvan het eigenlijk nodig is, die echt gewoon kut-vakken geven. En wat dat ik weg zou doen, (stilte), ja nee, niks.

M: alles mag blijven?

R5FG1: Watte?

M: alles mag blijven?

R5FG1: ja, niet elke prof, maar (lacht)... nee, qua lesopnames, nee, dat blijft gewoon, er mag wel wat extra gebeuren qua opleiding van die proffen. Wat dat een opname is, en hoe je je pointer moet gebruiken.

R2FG1: en ook hoe je moet lesgeven.

M: wat zei je R2FG1?

R2FG1: ook hoe je moet lesgeven.

M: digitaal dan?

R2FG1: ja ook (lacht); ja we hebben vaak zo advocaten die dan zo één vak geven en die zo echt van toeten of blazen weten, dus ja, dat.

M: heb jij ondertussen nog kunnen nadenken over uw droom?

R3FG1: Ja, dus, ik had ook zo'n beetje zelfde idee als R5FG1, dus de proffen opleiden op een standaard platform, dus gewoon één applicatie, één toepassing, dat alle proffen eigenlijk, ja, dat daar meesters van worden en dat echt gewoon super-goed aankunnen. En dat die ook elke toeter en bel aan dat programma kunnen begrijpen en gebruiken en dan gewoon in 't begin van het jaar alles online gooien in mooie mapjes van week één, week twee, week drie en dan werkcolleges als ze het hebben, fysiek, en goed geondersteund door assistent of prof of waar je dan ook nog sociaal contact kan hebben. En dan misschien nog Q&A-sessies, maar dat kan in de WPO gebeuren als dat er is.

M: die dan wel allemaal opgenomen zullen worden?

R3FG1: ja, WPOs opnemen, ja, dat zou dan wel moeten als je er dan niet kan zijn, maar ja, eigenlijk wel, WPOs opnemen dan.

R2FG1: of ze verplichten he?

M: als verplichte deelname?

R3FG1: verplichte WPOs voor de studenten, of?

R2FG1: ja, ik heb vaak niet anders geweten.

R3FG1: enkel WPO's in de namiddag.

R1FG1: (lacht) ja, enkel WPOs in de namiddag.

M: nee, oké. Zijn er nog onderwerpen die dat toevallig niet aan bod zijn gekomen nu en die je eigenlijk graag nog wel zou op tafel gegooid hebben of waarvan je zegt: Volgende focusgroepen moet dit ook echt aan bod komen? Moet er dieper ingegaan zijn op (R2FG1: wow – lacht) (lachen) over lesopnames (lachen)?

R2FG1: en misschien ook zo wel zo die communicatie gewoon dat ... zoals R4FG1 ook al zei van ja, gewoon, het is nu niet zo moeilijk om de avond voor dat ge lesgeeft een aankondiging te plaatsen van 'Jow, het is morgen les, in gebouw D of via Teams.' Dat is toch niet zo moeilijk lijkt mij. en dat is misschien niet zo, ik snap voor sommigen, als uw auto in panne valt of zo, oké dat is een uitzondering, maar gewoon door de week als er niks gebeurt, vind ik dat niet zo onhaalbaar om dat aan te kondigen. Dat kan niet zijn dat iemand van Antwerpen naar hier komt en 'Ah oeps, het is via Teams.' Dat vind ik echt niet oké. Die aankondigingen dingen, dat is kei-handig, ge krijgt een melding, dat is er, dus gebruik het dan ook. De meesten doen dat ook wel he, daar niet van. Alez, bij ons toch, maar.

M: heeft er nog iemand iets dat best nog aan bod zou komen? Of een gemiste kans?

R1FG1: ja, gewoon nog een beetje consistent zijn, van nu vandaag, alez, vorige week begon de les, alhoewel dat we wel een aankondiging gekregen hadden van 'begint om 9u30 in plaats van om 9 uur', maar nu vandaag, we zaten toch wel met een stuk of 40 in die Teams meeting, om 9 uur, maar die assistent komt dan wel toe om 9u30, zonder te laten weten. Het was blijkbaar geen eenmalige keer, maar dat was niet duidelijk van de aankondiging. Dus we stonden daar echt met 40 studenten te schimmelen naar dat scherm te kijken van 'Komt ie, komt ie nie? Mogen we naar huis?' (lachen) Alez, dat is een beetje frustrerend. Ik kon een half uur langer in mijn bed gelegen hebben.

M: ok, dan denk ik dat we rond zijn en dan ga ik bij deze ook de opname stopzetten, behalve als er nu nog iets bij komt?

Stilte

M: oké

Opname gestopt